

LÄHDELIITE ARTIKKELIIN

“Veren kautta teidät pyhitetään”:
Toimitusten ja hengellisen uudestisyntymisen
vertauskuvallinen, pelastava, toisiinsa liittyvä,
kertyvä, taaksepäin katsova ja ennakoiva luonne
Johanneksen evankeliumin kolmannessa ja
Mooseksen kirjan ensimmäisessä luvussa

Jeffrey M. Bradshaw ja Matthew L. Bowen

Alkuperäinen englanninkielinen artikkeli on julkaistu teoksessa: *Interpreter: A Journal of Mormon Scripture* 24 (2017).
Tämä suomenkielinen käännös julkaistaan alkuperäisen artikkelin julkaisijan luvalla.

Kuvituslähteet

Kuva 1. *Nicodemus Comes to Jesus by Night*

<https://www.lds.org/bc/content/bible-videos/videos/jesus-teaches-of-being-born-again/images/nicodemus-comes-to-jesus-at-night.jpg> (lainattu 24.8.2016) ©Intellectual Reserve, Inc. Lupa saatu Haily Walkerin ystävällisellä avustuksella. Haily Walker toimii Correlation Intellectual Property -osastolla, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkossa.

Kuva 2. *Nicodemus Is Confused by Jesus' Words.* <https://lds.org> (lainattu 24.8.2016) ©Intellectual Reserve, Inc. Lupa saatu Haily Walkerin ystävällisellä avustuksella. Haily Walker toimii Correlation Intellectual Property -osastolla, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkossa.

Kuva 3. Firoozeh Navab: *All Things Move from Darkness to Light.* IMG_2877-1.jpg. Lupa saatu anteliaana lahjana taiteilijalta Jeffrey M. Bradshaw'lle, 16.9.2016.

Kuva 4. “*We Speak That We Do Know, and Testify That We Have Seen*” (Joh. 3:11).

<https://www.lds.org/media-library/images/ictures-of-jesus-nicodemu-94932?lang=eng> (lainattu 19.11.2016) ©Intellectual Reserve, Inc. Lupa saatu Haily Walkerin ystävällisellä avustuksella. Haily Walker toimii Correlation Intellectual Property -osastolla, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkossa.

Kuva 5. J. Tissot (1836-1902): *The Brazen Serpent*, ca. 1896-1902. The Jewish Museum, New York. <https://thejewishmuseum.org/collection/26395-the-brazen-serpent> (lainattu 31.1.2017). Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 6. Marc Chagall (1887-1985): *L'Exode*, 1952-1966. Centre Pompidou, Pariisi, Ranska. http://lespeintrescelebres.free.fr/peintre_chagall/tableau_004.php (lainattu 31.1.2017). Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 7. Harry Anderson (1906-1996): *The Ascension of Jesus.* <http://media.lds.org/images/media-library/gospel-art/new-testament/the-ascension-of-jesus-39614-wallpaper.jpg> (lainattu 19.11.2016) ©Intellectual Reserve, Inc. Lupa saatu Haily Walkerin ystävällisellä avustuksella. Haily Walker toimii Correlation Intellectual Property -osastolla, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkossa.

Kuva 8. *Tieto kiinnitetty JST NT2 kohdan Joh. 3:36 käsikirjoitukseen.* ©Community of Christ 2011. Lupa saatu kirjastonhoitaja ja arkisinhoitaja Rachel Killebrewin ystävällisellä avustuksella.

Kuva 9. *Ezekiel and the Resurrection in the Valley of Life*, Jewish Synagogue at Dura Europos, ca. ad254. C.H. Kraeling et al., *Synagogue*, Plate 71. Luvan antoi Yale Universityn Permissions and Ancillary Rights -osaston johtajan Press Donna Anseyn ystävällisellä avustuksella.

Kuva 10. J. James Tissot (1836-1902): *Jesus Goes Up Alone unto a Mountain to Pray* (yksityiskohta), 1886-1894. Lähde: J.F.Dolkart, *James Tissot*, s. 150. The Booklyn Museum.

(<http://www.brooklynmuseum.org/opencollection/objects/4512>).

Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 11. JST OT1 kohdan KH Mooses 6:42-58a käsikirjoitus. ©Community of Christ 2011. Lupa saatu kirjastonhoitaja ja arkistonhoitaja Rachel Killebrewin ystävällisellä avustuksella.

Kuva 12. JST OT1 kohdan KH Mooses 6:58b-64a käsikirjoitus. ©Community of Christ 2011. Lupa saatu kirjastonhoitaja ja arkistonhoitaja Rachel Killebrewin ystävällisellä avustuksella.

Kuva 13. Ron Richmond (1963.): *Triplus, Number 3 (detail)*, 2005. © Brigham Young University Museum of Art. Lupa saatu MOA Registration Department -osaston Clyda Ludlown ja Trevor Weightin ystävällisellä avustuksella.

Kuva 14. J. Kirk Richards (1977-): *The Baptism of Jesus Christ by John*, Julkaistu teoksessa J.D.Cornish, Gate, s. 44. ©Intellectual Reserve, Inc. Lupa saatu Haily Walkerin ystävällisellä avustuksella. Haily Walker toimii Correlation Intellectual Property -osastolla, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkossa.

Kuva 15. *Broken Bread*. <http://zomarah.wordpress.com/2012/07/23/family-home-evening-lesson-1-the-sacrament/> (lainattu 9.10.2016) Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 16. J. Kirk Richards (1977-): *The Salt Lake Temple*. ©Intellectual Reserve, Inc. Julkaistu teoksessa J.D. Cornish, Gate, s. 47. Lupa saatu Haily Walkerin ystävällisellä avustuksella. Haily Walker toimii Correlation Intellectual Property -osastolla, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkossa.

Kuva 17. *Ancient Mikveh at the Jerusalem Temple Mount*, 2011. Valokuvaaja Rudko, 8.8.2011. http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d3/Jerusalem_08.08.2011_14-04-17.JPG

(lainattu 11.9.2016) Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 18. *The Penitent Baptism of Adam and Eve*. 1340-1351. Vasen fasaadi, ylemmän [tympanonin](#) yksityiskohta, St. Theobaldin kirkko, Thann, Ranska. Teoksesta A.Pinkus, Impact, s. 5. Tekijän aikaisemmin antama lupa.

Kuva 19. *Impression of Seal of Gudea*, Tello, Irak, n. 2150 eaa. Kuva jäljennetty teoksessa J.V. Canby, Ur-Nammu, Plate 14a. <http://sumerianshakespeare.com/25401/> (lainattu 31.1.2017) Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 20. David Calabro: *Floor Plan of the Temple of Solomon, with Suggested Locations of the Ritual in Moses 2-6*. D. Calabro, Joseph Smith and the architecture of Genesis, s. 166. kuva 1.

Kuva 21. Viktor Vasnetsov (1848-1926): *The Baptism of Saint Prince Vladimir*, 1890. Luonnos freskoa varten St. Vladimirin katedraalissa, Kieviissä, Ukrainassa.

https://wikimedia/commons/8/8b/vasnetsow_Bapt_Vladimir.jpg (lainattu 11.2.2016). Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 22. *The Quest of Seth for the Oil of Mercy*, 1351-1360. Heilig Kreuz Münster (Pyhä risti Münster), Schwäbisch Gmünd, Saksa. Assaf Pinkusin ottama valokuva. Teoksissa A. Pinkus, Impact, s. 167 ja A. Pinkus, Workshops, kuva 63. Alkuperäinen sijoitettu Heiligkreuzin tuomiokirkkoon Schwäbisch Gmündiin Saksassa, kaakkoinen portaali. Lupa aiemmin tekijältä.

Kuva 23. *Varhainen kristillinen kastetta kuvaava maalaus*. Saint Calixte Catacomb, 3. vuosisata. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0a/Baptism_-_Saint_Caliste.jpg (lainattu 11.9.2016) Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 24. *Jeesus ja Nikodemus*. ©Intellectual Reserve, Inc. Lupa saatu Haily Walkerin ystävällisellä avustuksella. Haily Walker toimii Correlation Intellectual Property -osastolla, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkossa.

Kuva 25. *1 Nephi VI [1 Beogu 20:1], 1840 Edition of the Book of Mormon, p. 53*, J. Smith, Jr., JS Papers Web Site, The Book of Mormon, 1840,

<http://www.josephsmithpapers.org/paperSummary/book-of-mormon-1840#!paperSummary/book-of-mormon-1840&p=57> (lainattu 12.9.2016) Lupa saatu Haily Walkerin ystävällisellä avustuksella. Haily Walker toimii Correlation Intellectual Property -osastolla, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkossa.

Kuva 26. Jan van Eyck (n. 1395-1441): *The Offering of Abel and Cain*, 1425-1429. Art Resource, Inc., Image Reference: ARTI85028, Joyce Faustin ystävällisellä avustuksella. Alkuperäinen St. Bavonin katedraalissa Ghentissä, Belgiassa.

Kuva 27. J. James Tissot (1836-1902): *Zacharias Killed Between the Temple and the Altar*, n. 1896-1894. Julkaistu teoksessa J.F.Dolkart, *James Tissot*, s. 162. The Brooklyn Museum (<https://www.brooklynmuseum.org/opencollection/objects/4525>).

Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 28. *JST OT1 manuscript of Genesis 17*. ©Community of Christ 2011. Lupa myönnetty kirjastovirkailija ja arkistonhoitaja Rachell Killebrewn ystävällisellä avustuksella.

Kuva 29. E.S.Drower, 1879-1972. *The Kushta*, 1956.

Ks. http://idsmag.com/wp-content/uploads/images/stories/image/2012/My/05_25_12/05.%20Kusta.jpeg.

Kirjan E.S.Drower, *Water* nimiölehden viereisellä sivulla oleva kuva. Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 30. *Adam and Eve Outside Paradise, Cain and Abel*, 12. vuosisata. Kuvien tekijänoikeus kuuluu Biblioteca Apostolica Vaticanalle. 12. vuosisadasta alkaen kuvitettu laitos teoksesta Homilies of James of Kokkinobaphos from Byzantium (Vat.gr.1162, fol. 35v.) Julkaistu teoksessa A. Eastmond, *Narrative*, plate 15. http://digi.vatlib.it/vire/MSS_Vat.gr.1162 (lainattu 31.1.2017) Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 31. *Red Heifer Being Raised in Israel by The Temple Institute and an Israeli Cattleman*. Tapzit News Agency, 2015. <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-481306,00.html> (lainattu 19.11.2016). Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 32. *Greek Orthodox Icon Depicting the Ladder of Virtues*. Thesaloniki, Macedonia. Lisenssin myönsi Alamy.com. Kuvan tunnus: BM2KC6.

Kuva 33. Vincent van Gogh (1853-1890): *Le Moissonneur*, 1889.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vincent_van_Gogh_-_The_Reaper.jpg. Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 34. Harry Anderson. 1906-1996: *Moses Calls Aaron to the Ministry*. ©Intellectual Reserve, Inc. Julkaistu nimellä "Moses: Deliverer and Lawgiver," *Ensign*, huhtikuu 2006, <http://lds.org/ensign/2006/04/moses-deliverer-and-law-giver?lang=eng>.

Kiitokset myös Hailey Walkerille Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkon Correlation Intellectual Property -osastolla hänen avustaan.

Kuva 35. Abraham Bloemaert (1560-1651): *The Circumcision*, 1601. Ks. Abraham Bloemaert: *The Cir*

Ks. Abraham Bloemaert: *The Circumcision*. <http://www.artic.edu/aic/collections/artwork/215326>. (lainattu 12.9.2016) <http://www.wikigallery.org/paintings/386501-387000/386683/painting1.jpg> (lainattu 31.1.2017).

Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 36. Linda McCarthy (1947-): *City of Enoch*, 2002. ©Linda McCarthy. Taiteilijan Jeffrey Bradshawlle myöntämä lupa.

Kuva 37. *Unfurlings Heart-Shaped Fern Frond, a Symbol of New Life in the Maori Culture (Koru) and a Manifestation of the Fibonacci Sequence in Nature*.

<http://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/b4/22/95/b4229589b12375b3ebf3a00f60c6005d.jpg>

(lainattu 31.1.2017) Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 38. *Justification and Sanctification as Complementary, Interwoven Processes*. http://www.clipartpanda.com/clipart_images/scissors-clip-art-vector-clip-15674945 (lainattu 19.11.2016).

Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 39. Sovitettu Samuel H. Bradshawn (1990-) työstä: *Second Floor of the Salt Lake Temple*. Vrt. valokuvaan alkuperäisistä 1893 suunnitelmista, *Salt Lake Temple*, s. 78. Jeffrey M. Bradshaw, 2016.

Kuva 40. William Blake (1757-1827):

Elohim Creating Adam, 1798-n. 1805. <http://tate.org.uk/rt/artworks/blke-elohim-creating-adam-n05055> (8.10.2016).

<http://www.wikiart.org/en/william-blake/and-elohim.createdadam-1795> (31.1.2017) Tekijänoikeussuoja rauennut.

Kuva 41. *Samuel Anoints David*. Dura Europos Synagogue, n. 250. C.H.Kraeling et al (tekijät), *Synagogue*, laatta LXVI. Lupa saatu Yale University Pressiltä Donna Ansteyn, luvista ja oikeuksista vastaavan johtajan ystävällisellä avustuksella.

Kuva 42. *Queen Elizabeth II, Dressed in White Linen, Is "Screened from the General View" in Preparation for Her Anointing*, BBC - kuningatar Elisabeth II:n kruunajaiset, <http://www.youtube.com/watch?v=w0wulcGSD8g> (lainattu 19.11.2016), n. klo 1:07.53. Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 43. *Ampulla 11, with inscription "Oil from the Tree of Life," 5.-6. vuosisata*. Basilica di S. Giovanni Battista Monzassa, Italiassa. Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 44. Vasily Perov (1833-1882): *Christ in Gethsemane*, 1878.

<https://www.flickr.com/photos/waitingfortheword/5602449417> (21.9.2016). Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 45. *The Sacturary*. GoodSalt.com. Kuvan tunnus: lwjas0595. Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 46. Benjamin West (1738-1820); *Isaiah's Lips Anointed with Fire*, vuoden 1772 jälkeen. https://en.wikipedia.org/wiki/File:Isaiah%27s_Lips_Anointed_with_Fire.jpg (lainattu 19.11.2016). Vielä olemassa olevan kahdentoista teoksen seitsemästä Benjamin Westin sarjan, *The Progress of Revealed Religion*, teoksista. Museo ja galleria Bob Jonesin yliopistossa ja Heritage Greenissä, New Memorial Chapel Bob Jonesin yliopistossa (<http://www.bjmg.org/the-benjamin-west-collection>). Teosten tekijänoikeussuoja on rauennut.

Kuva 47. Rembrandt Garnebsziib van Rijn (1606-1669): *The Sacrifice of Isaac*, 1634. http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rembrandt_Abraham_en_Isaac_1634.jpg (lainattu 16.2.2014). Teoksen tekijänoikeussuoja on rauennut.

Kuva 48. *The High Priest Sprinkles Blood on the Alter of Incense That Stood Before the Veil* http://www.templeinstitute.org/yom_kippu/sprinkle_altar.htm (lainattu 9.10.2016). Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja

Kuva 49. Minerva Teichert (1888-1976): *Alma Baptizes in the Waters of Mormon*, 1949-1951. Brigham Youngin yliopiston taidemuseon luvalla. Minerva Teichert (1888-1976), *Alma Baptizes in the Waters of Mormon*, 1949-1951, öljyväreillä masoniitilla, 35 7/8 x 49 tuumaa, 820038109. Esiintyy teoksessa J.W.Welch et al., *Book of Mormon Paintings*, s.93. ©Brigham Youngin yliopiston taidemuseo. Lupa saatu Clydia Ludlown ja Trevor Weightin ystävällisellä avustuksella, MOA Registration Department.

Kuva 50. Minerva Teichert (1888-1976): *King Benjamin's Farewell Address*, 1949-1951. Brigham Youngin yliopiston taidemuseon luvalla. Esiintyy teoksessa J.W.Welch et al., *Book of Mormon Paintings*, s.93. ©Brigham Youngin yliopiston taidemuseo. Lupa saatu Clydia Ludlown ja Trevor Weightin ystävällisellä avustuksella, MOA Registration Department.

Kuva 51. *Worshiping the High Priest*. http://www.tepleinstitute.org/begeg/priestly_garments-2.htm (lainattu 19.11.2016). Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 52. Viktor Vasnetsov (1848-1926): *God of Hosts*, 1885-1896. Viktor Vanetzov, Wiki Art, <http://www.wikiart.org/en/viktor-vasnetsov/god-of-hosts-1896> (lainattu 31.1.2017). Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 53. Alonso Berruguete (1488-1561): *Sacrificio de Isaac*, Museo Nacional del Prado. <http://tripwown.tripadviso.com/slideshow-photo/sculpter-of-abraham...od-member-lindzlu-tudela-de-duero-spain.html?sid=11045092&fid=tp-12> (lainattu 16.2.2014) Ei tiedossa olevia tekijänoikeusrajoituksia. Tämä teos saattaa olla teos, jonka tekijänoikeussuoja on rauennut Yhdysvalloissa.

Kuva 54. J.Kirk Richards (1977-): *The Sacramental Emblems*. Julkaistu teoksessa J.D.Cornish, Gate, s. 46. Lupa saatu Haily Walkerin ystävällisellä avustuksella. Haily Walker toimii Correlation Intellectual Property -osastolla, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkossa.

Kuva 55. *Mount Sinai and the Christianized Tabernacle*, Tours Pentateuch, n. 600. Tekijänoikeussuoja rauennut.

<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/32/AshburnPnatuchtFoio076rMosesReceivingLaw.jpg> ,
Bibliothèque Nationale, nouv.acq.lat., no. 2334, folio 76recto.

Kuva 56. *Sacrament Bread Baked for a Priesthood Leadership Meeting Following the Dedication of the Salt Lake Temple*, 1893. Daughters of Utah Pioneers -museon luvalla. Esine #7274. Kuvauksessa sanotaan: "Leipä siunataan käytettäväksi sakramenttitarkoitukseen Suolajärven temppelin vihkiäisissä. Presidentti Wilford Woodruff toi sen miniälleen Naomi Butterworth Woodruffille, joka oli sairaana silloin. Lahjoittaja on lapsenlapsi Emmarose Woodruff Christiansen. Leipaja: Tuntematon."

Kuva 57. *Composition Above the Torah Shrine as Reconstructed by Herbert Gute*. Dura Europa Synagogue, n. 254. Kuva teoksesta E.R.Goodenough, *Dura Symbolism*, 11:323. Käyttö on katsottu luvalliseksi Princeton University Pressin ohjeiston mukaan voittoatavoittelemattomien järjestestöjen tapauksissa. <http://press.princeton.edu/ermission.html1#fair> (lainattu 31.1.2017).

Lähteet

al-Kisa'i, Muhammad ibn Abd Allah. ca. 1000–1100. *Tales of the Prophets (Qisas al-anbiya)*. Translated by Wheeler M. Thackston, Jr. Great Books of the Islamic World, ed. Seyyed Hossein Nasr. Chicago, IL: KAZI Publications, 1997.

Alexander, P. "3 (Hebrew Apocalypse of) Enoch." In *The Old Testament Pseudepigrapha*, edited by James H. Charlesworth. 2 vols. Vol. 1, 223–315. Garden City, NY: Doubleday and Company, 1983.

Alexander, Philip S. "From son of Adam to second God: Transformations of the biblical Enoch." In *Biblical Figures Outside the Bible*, edited by Michael E. Stone and Theodore A. Bergren, 87–122. Harrisburg, PA: Trinity Press International, 1998.

Andersen, F. I. "2 (Slavonic Apocalypse of) Enoch." In *The Old Testament Pseudepigrapha*, edited by James H. Charlesworth. 2 vols. Vol. 1, 91–221. Garden City, NY: Doubleday and Company, 1983.

Anderson, Gary A., and Michael Stone, eds. *A Synopsis of the Books of Adam and Eve* 2nd ed. Society of Biblical Literature: Early Judaism and its Literature, ed. John C. Reeves. Atlanta, GA: Scholars Press, 1999.

Anderson, Gary A. *The Genesis of Perfection: Adam and Eve in Jewish and Christian Imagination*. Louisville, KY: Westminster John Knox Press, 2001.

Andrus, Hyrum L. *Doctrinal Commentary on the Pearl of Great Price*. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1970.

— — — . 1960. *Joseph Smith: The Man and the Seer*. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1979.

— — — . *Principles of Perfection*. Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1970.

Attridge, Harold W., and Helmut Koester, eds. *Hebrews: A Commentary on the Epistle to the Hebrews*. Hermeneia — A Critical and Historical Commentary on the Bible, ed. Frank Moore Cross, Klaus Baltzer, Paul D. Hanson, S. Dean McBride, Jr. and Roland E. Murphy. Philadelphia, PA: Fortress Press, 1989.

Attridge, Harold W., Wayne A. Meeks, Jouette M. Bassler, Werner E. Lemke, Susan Niditch, and Eileen M. Schuller, eds. *The HarperCollins Study Bible, Fully Revised and Updated* Revised ed. New York City, NY: HarperOne, 2006.

Ayoub, Mahmoud M. *The Qur'an and Its Interpreters*. Vol. 1. Albany, NY: State University of New York Press, 1984.

Baker, LeGrand L., and Stephen D. Ricks. *Who Shall Ascend into the Hill of the Lord? The Psalms in Israel's Temple Worship in the Old Testament and in the Book of Mormon*. Salt Lake City, UT: Eborn Books, 2009.

Barker, Margaret. "Creation theology." Unpublished manuscript in the possession of the author, 2004. <http://www.margaretbarker.com/Papers/CreationTheology.pdf>. (accessed August 6).

— — — . *Christmas: The Original Story*. London, England: Society for Promoting Christian Knowledge, 2008.

— — — . *King of the Jews: Temple Theology in John's Gospel*. London, England: Society for Promoting Christian Knowledge, 2014.

— — — . 2016. *The Lord Is One*. Public speech presented at the Varsity Theatre, at BYU, in Provo, Utah, November 9, 2016, co-sponsored by BYU Studies, the Academy for Temple Studies, and The Interpreter Foundation. In YouTube Mormon Interpreter Channel.

Barnstone, Willis, and Marvin W. Meyer, eds. *The Gnostic Bible*. Boston, MA: Shambhala, 2003.

Bednar, David A. "Always retain a remission of your sins." *Ensign* 46, May 2016, 59–62. <https://www.lds.org/general-conference/2016/04/always-retain-a-remission-of-your-sins?lang=eng>. (accessed April 21, 2016).

["Säilyttäkää aina syntienne anteeksianto"](#) - Liahona, toukokuu 2016

— — — . "Clean hands and a pure heart." *Ensign* 37, November 2007, 80–83.

["Viattomat kädet ja puhdas sydän"](#) - Liahona, marraskuu 2007.

— — — . "Honorably hold a name and standing." *Ensign* 39, May 2009, 97–100.

["Jolla on kunniallinen nimi ja asema"](#) - Liahona, toukokuu 2009.

— — — . "Ye Must Be Born Again." *Ensign* 37, May 2007, 19–22. <https://www.lds.org/ensign/2007/05/ye-must-be-born-again?lang=eng>. (accessed September 11, 2016).

["Teidän täytyy syntyä uudesti"](#) - Liahona, toukokuu 2007.

Beer, Beernhard. *Abraham's nach Auffassung der jüdischen Sage*. Leipzig, Germany: Leiner, 1859.

Benson, Ezra Taft. 1977. *A vision and a hope for the youth of Zion* (12 April 1977). In *BYU Speeches and Devotionals*, Brigham Young University. <http://speeches.byu.edu/reader/reader.php?id=6162>. (accessed August 7, 2007).

bin Gorion (Berdichevsky), Micha Joseph. *Die Sagen der Juden*. 5 vols. Frankfurt, Germany: Rütten and Loening, 1913–1927.

The "born again" narrative in John 3: An Aramaic impossibility? Well, no! 2011. In *katachriston*. <http://katachriston.wordpress.com/2011/08/26/the-born-again-narrative-in-john-3-an-aramaic-impossibility-well-no/>. (accessed December 31, 2014).

Bottéro, Jean. 1987. *Mesopotamia: Writing, Reasoning, and the Gods*. Translated by Zainab Bahrani and Marc van de Mieroop. Chicago, IL: The University of Chicago Press, 1995.

Bowen, Matthew L. "Alma — Young man, hidden prophet." *Interpreter: A Journal of Mormon Scripture* 19 (22 April 2016): 343–53. <http://www.mormoninterpreter.com/alma-young-man-hidden-prophet/>. (accessed 28 August 2016).

— — — . "'And there wrestled a man with him' (Genesis 32:24): Enos's adaptations of the onomastic wordplay of Genesis." *Interpreter: A Journal of Mormon Scripture* 10 (2014): 151–60. <http://www.mormoninterpreter.com/and-there-wrestled-a-man-with-him-genesis-3224-enoss-adaptations-of-the-onomastic-wordplay-of-genesis/>. (accessed January 21, 2015).

— — — . "Onomastic wordplay on 'Joseph' and 'Benjamin' and Gezera Shawa in the Book of Mormon." *Interpreter: A Journal of Mormon Scripture* 18 (2016): 255–73. cdn.interpreterfoundation.org/jnlpdf/bowen-v18-2016-pp233-253-PDF.pdf. (accessed October 14, 2016).

— — — . "'They came and held Him by the feet and worshipped Him': Proskynesis before Jesus in Its biblical and Ancient Near Eastern context." *Studies in the Bible and Antiquity* 5 (2013): 63–89.

Boylan, Robert. 2014. Baptism, Salvation, and the New Testament (Acts 2:38; Romans 6:1-4; August 2014, April 2015, August 2016). In *Scriptural Mormonism*. <http://scripturalmormonism.blogspot.co.il/2014/08/baptism-salvation-and-new-testament.html>, http://scripturalmormonism.blogspot.co.il/2014/08/baptism-salvation-and-new-testament_16.html, http://scripturalmormonism.blogspot.co.il/2014/08/baptism-salvation-and-new-testament_17.html, <http://scripturalmormonism.blogspot.com/2015/04/answering-linguistic-argument-against.html>, <http://scripturalmormonism.blogspot.co.il/2016/01/bdag-on-in-acts-238.html>. (accessed March 18, 2017).

— — — . 2016. Some comments on the Jesus/Nicodemus encounter in John 3 (18 July 2016). In *Scriptural Mormonism*. <http://scripturalmormonism.blogspot.com/2016/07/some-comments-on-jesusnicodemus.html>. (accessed August 25, 2016).

Bradshaw, Jeffrey M. "Adam, Eve, and the Three Wise Men of the Nativity." *Meridian Magazine*, 10 December 2009, <http://www.templethemes.net/publications/Meridian/091209-Adam,%20Eve,%20and%20the%20Three%20Wise%20Men.pdf> (accessed January 22, 2017).

— — — . *Creation, Fall, and the Story of Adam and Eve*. 2014 Updated ed. In *God's Image and Likeness* 1. Salt Lake City, UT: Eborn Books, 2014.

— — — . "The Ezekiel Mural at Dura Europos: A tangible witness of Philo's Jewish mysteries?" *BYU Studies* 49, no. 1 (2010): 4–49.

— — — . "Faith, hope, and charity: The 'three principal rounds' of the ladder of heavenly ascent," in preparation.

— — — . "'He that thrusteth in his sickle with his might ... bringeth salvation to his soul': Doctrine and Covenants section 4 and the reward of consecrated service." In *D&C 4: A Lifetime of Study in Discipleship*, edited by Nick Galieti, 161–278. Salt Lake City, UT: Eborn Books, 2016.

— — — . "The LDS book of Enoch as the culminating story of a temple text." *BYU Studies* 53, no. 1 (2014): 39–73.

— — — . "Now that we have the words of Joseph Smith, how shall we begin to understand them? Illustrations of selected challenges within the 21 May 1843 Discourse on 2 Peter 1." *Interpreter: A Journal of Mormon Scripture* 20 (2016): 47–150.

— — — . “Standing in the Holy Place: Ancient and modern reverberations of an enigmatic New Testament prophecy.” In *Ancient Temple Worship: Proceedings of the Expound Symposium, 14 May 2011*, edited by Matthew B. Brown, Jeffrey M. Bradshaw, Stephen D. Ricks and John S. Thompson. Temple on Mount Zion 1, 71–142. Orem and Salt Lake City, UT: The Interpreter Foundation and Eborn Books, 2014.

— — — . *Temple Themes in the Oath and Covenant of the Priesthood*. 2014 update ed. Salt Lake City, UT: Eborn Books, 2014.

— — — . “The tree of knowledge as the veil of the sanctuary.” In *Ascending the Mountain of the Lord: Temple, Praise, and Worship in the Old Testament*, edited by David Rolph Seely, Jeffrey R. Chadwick and Matthew J. Grey. The 42nd Annual Brigham Young University Sidney B. Sperry Symposium (26 October, 2013), 49–65. Provo and Salt Lake City, UT: Religious Studies Center, Brigham Young University and Deseret Book, 2013.

— — — . “What did Joseph Smith know about modern temple ordinances by 1836?” In *The Temple: Ancient and Restored. Proceedings of the 2014 Temple on Mount Zion Symposium*, edited by Stephen D. Ricks and Donald W. Parry. Temple on Mount Zion 3, 1–144. Orem and Salt Lake City, UT: The Interpreter Foundation and Eborn Books, 2016.

— — — and Ronan J. Head. “The investiture panel at Mari and rituals of divine kingship in the ancient Near East.” *Studies in the Bible and Antiquity* 4 (2012): 1–42.

— — — and Ronan J. Head. “Mormonism’s Satan and the Tree of Life (Longer version of an invited presentation originally given at the 2009 Conference of the European Mormon Studies Association, Turin, Italy, 30-31 July 2009).” *Element: A Journal of Mormon Philosophy and Theology* 4, no. 2 (2010): 1-54.

— — — and David J. Larsen. *Enoch, Noah, and the Tower of Babel*. In *God’s Image and Likeness 2*. Salt Lake City, UT: The Interpreter Foundation and Eborn Books, 2014.

— — —, and K-Lynn Paul. ““How thankful we should be to know the truth”: Zebedee Coltrin’s witness of the heavenly origins of temple ordinances.” *Interpreter: A Journal of Mormon Scripture* 21 (2016): 155-234. <http://www.mormoninterpreter.com/how-thankful-we-should-be-to-know-the-truth-zebedee-coltrins-witness-of-the-heavenly-origins-of-temple-ordinances/>. (accessed January 23, 2017).

Broderick, Carlfred. 1987. “The Uses of Adversity.” In *My Parents Married on a Dare and Other Favorite Essays on Life*, edited by Carlfred Broderick, 121–41. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1996.

Brown, Gayle Oblad. “Premortal life.” In *Encyclopedia of Mormonism*, edited by Daniel H. Ludlow. 4 vols, 1123–25. New York City, NY: Macmillan, 1992. http://eom.byu.edu/index.php/Premortal_Life. (accessed October 4, 2016).

Brown, Matthew B. *The Gate of Heaven: Insights on the Doctrines and Symbols of the Temple*. American Fork, UT: Covenant Communications, 1999.

Burton, Theodore M. “The work of Elijah.” *Improvement Era* 68, June 1965, 532–34. <https://archive.org/stream/improvementera6806unse-page/n73/mode/2up>. (accessed October 15, 2016).

Bushman, Richard Lyman. *Joseph Smith and the Beginnings of Mormonism*. Urbana, IL: University of Illinois Press, 1984.

Calabro, David. "Joseph Smith and the architecture of Genesis." In *The Temple: Ancient and Restored. Proceedings of the 2014 Temple on Mount Zion Symposium*, edited by Stephen D. Ricks and Donald W. Parry. Temple on Mount Zion 3, 163–79. Orem and Salt Lake City, UT: The Interpreter Foundation and Eborn Books, 2016. <http://www.mormoninterpreter.com/events/2014-temple-on-mount-zion-conference/program-schedule/>. (accessed October 27, 2014).

Canby, Jeanny Vorys. 2001. *The "Ur-Nammu" Stela*. University Museum Monograph 110. Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Museum, 2006.

Cannon, George Q. *Gospel Truth*. 2 vols. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1957–1974.

Carson, Donald A. *The Gospel According to John*. The Pillar New Testament Commentary. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, 1991. <https://books.google.cd/books?id=zBRuo3LHyS4C>. (accessed 28 August 2016).

— — — . "Matthew." In *Matthew, Mark, Luke*. The Expositor's Bible Commentary with the New International Version 8, ed. Frank E. Gaebelin, 1–599. Grand Rapids, MI: Zondervan, 1995.

Charlesworth, James H. *The Good and Evil Serpent: How a Universal Symbol Became Christianized*. The Anchor Bible Reference Library, ed. John J. Collins. New Haven, CT: Yale University Press, 2010.

Chesterton, Gilbert Keith. 1908. *Orthodoxy*. New York City, NY: Image Books / Doubleday, 2001.

Children's Songbook of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints. Salt Lake City, UT: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 2005.

Christofferson, D. Todd. "Justification and Sanctification." *Ensign* 31, June 2001, 18–25.

— — — . "Born again." *Ensign* 38, May 2008, 76–79.

Clayton, Matthew. 2010. *Covenant renewal: Seeking a greater portion of the Spirit through the sacrament*. In *BYU Religious Education Student Symposium, 2010*, Religious Studies Center, Brigham Young University. <https://rsc.byu.edu/archived/byu-religious-education-student-symposium-2010/covenant-renewal-seeking-greater-portion>. (accessed September 25, 2016).

Collins, John J. "The angelic life." In *Metamorphoses: Resurrection, Body and Transformative Practices in Early Christianity*, edited by Turid Karlsen Seim and Jorunn Okland. *Ekstasis: Religious Experience from Antiquity to the Middle Ages*, ed. John R. Levison, 291–310. Berlin, Germany: Walter de Gruyter, 2009.

Coloe, Mary L. *God Dwells with Us: Temple Symbolism in the Fourth Gospel*. Collegeville, MN: Michael Glazier/Liturgical, 2001.

Coltrin, Zebedee. *Remarks of Zebedee Coltrin on Kirtland, Ohio History of the Church (Minutes, Salt Lake City School of the Prophets, October 3 and 11, 1883; Minutes of High Priest Meeting, Spanish Fork, Utah, February 5, 1870)*. In *Book of Abraham Project*. <http://www.boap.org/LDS/Early-Saints/ZebC.html>. (accessed November 14, 2016).

Cooper, James, and Arthur John Maclean, eds. ca. 350. *Testament of Our Lord, Translated into English from the Syriac with Introduction and Notes*. 1st ed. London, England: T&T Clark, 1902. Reprint, BookSurge Publishing, 2000.

Cornish, J. Devn. "The gate called baptism." *Ensign* 45, February 2015, 44–47.

<https://www.lds.org/ensign/2015/02/the-gate-called-baptism?lang=eng> (accessed September 11, 2016).

Cyril of Jerusalem. ca. 347. "Five Catechetical Lectures to the Newly Baptized on the Mysteries." In *Nicene and Post-Nicene Fathers, Second Series*, edited by Philip Schaff and Henry Wace. 14 vols. Vol. 7, 144–57. New York City, NY: The Christian Literature Company, 1894. Reprint, Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 1994.

Dahl, Larry E. "The Joseph Smith Translation and the Doctrine and Covenants." In *Plain and Precious Truths Restored: The Doctrinal and Historical Significance of the Joseph Smith Translation*, edited by Robert L. Millet and Robert J. Matthews, 104–33. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1995.

— — — and Charles D. Tate, Jr., eds. *The Lectures on Faith in Historical Perspective*. Religious Studies Specialized Monograph Series 15. Provo, UT: Religious Studies Center, Brigham Young University, 1990.

Dolkart, Judith F., ed. *James Tissot, The Life of Christ: The Complete Set of 350 Watercolors*. New York City, NY: Merrell Publishers and the Brooklyn Museum, 2009.

Draper, Richard D., S. Kent Brown, and Michael D. Rhodes. *The Pearl of Great Price: A Verse-by-Verse Commentary*. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 2005.

Drower, E. S., ed. *The Canonical Prayerbook of the Mandaean*. Leiden, The Netherlands: E. J. Brill, 1959. <http://www.gnosis.org/library/ginzarba.htm>. (accessed September 11, 2007).

— — —, ed. *The Haran Gawaita and the Baptism of Hibil-Ziwa, The Mandaic Text Reproduced Together with Translation, Notes and Commentary*. *Studi e testi* 176. Città del Vaticano: Biblioteca Apostolica Vaticana, 1953. http://www.egnu.org/~mandaeen/The_Haran_Gawaita_and_The_Baptism_of_Hibil_Ziwa_Drower.pdf. (accessed September 11, 2007).

— — —. *The Mandaean of Iraq and Iran*. Oxford, England: Clarendon Press, 1937. Reprint, Piscataway, NJ: Gorgias Press, 2002.

— — —. *Water into Wine: A Study of Ritual Idiom in the Middle East*. London, England: John Murray, 1956.

Eastmond, Antony. "Narratives of the Fall: Structure and meaning in the Genesis Frieze at Hagia Sophia, Trebizond." In *Symposium on Aesthetics and Presentation in Byzantine Literature, Art and Music*. *Dumbarton Oaks Papers* 53, 219–36. Washington, DC: Dumbarton Oaks Research Library and Collection, 1999. http://www.doaks.org/publications/doaks_online_publications/DOP53/DP53ch12.pdf. (accessed October 22, 2008).

Eisenbaum, Pamela Michelle. *The Jewish Heroes of Christian History: Hebrews 11 in Literary Context*. *Society of Biblical Literature Dissertation Series* 156, ed. Michael V. Fox and Pheme Perkins. Atlanta, GA: Scholars Press, 1997.

Ephrem the Syrian. ca. 350–363. "Hymns for the feast of the Epiphany." In *Nicene and Post-Nicene Fathers, Second Series*, edited by Philip Schaff and Henry Wace. 14 vols. Vol. 13, 263–89. New York City, NY: The Christian Literature Company, 1898. Reprint, Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 2004.

— — —. ca. 350-363. "The Hymns on Paradise." In *Hymns on Paradise*, edited by Sebastian Brock, 77-195. Crestwood, New York: St. Vladimir's Seminary Press, 1990.

Faulring, Scott H. "An examination of the 1829 'Articles of the Church of Christ' in relation to section 20 of the Doctrine and Covenants." In *Oliver Cowdery: Scribe, Elder, Witness (Essays from BYU Studies and*

FARMS), edited by John W. Welch and Larry E. Morris, 155–93. Provo, UT: The Neal A. Maxwell Institute for Religious Scholarship, Brigham Young University, 2006.

— — — , Kent P. Jackson, and Robert J. Matthews, eds. *Joseph Smith's New Translation of the Bible: Original Manuscripts*. Provo, UT: Religious Studies Center, Brigham Young University, 2004.

Faust, James E. ““Who shall ascend into the hill of the Lord?”.” *Ensign* 31, August 2001, 2–5.

Fletcher-Louis, Crispin H. T. “Heavenly ascent and incarnational presence: A revisionist reading of the ‘Songs of the Sabbath Sacrifice.’” In *Society of Biblical Literature 1998 Seminar Papers*. SBLSP 37, 367–99. Atlanta, GA: Scholars Press, 1998.

“Fourth book of Maccabees.” 1927, 1930. In *The Lost Books of the Bible and the Forgotten Books of Eden*, edited by Rutherford H. Platt, 2:177–98. Berkeley, CA: Apocryphile Press, 2005.

Freedman, H., and Maurice Simon, eds. 1939. *Midrash Rabbah*. 3rd ed. 10 vols. London, England: Soncino Press, 1983.

Gardner, Brant A. *Second Witness: Analytical and Contextual Commentary of the Book of Mormon*. 6 vols. Salt Lake City, UT: Greg Kofford Books, 2007.

Garsiel, Moshe. *Biblical Names: A Literary Study of Midrashic Derivations and Puns*. Translated by Phyllis Hackett. Ramat Gan, Israel: Bar-Ilan University Press, 1991.

Gee, John. “The keeper of the gate.” In *The Temple in Time and Eternity*, edited by Donald W. Parry and Stephen D. Ricks. *Temples Throughout the Ages* 2, 233–73. Provo, UT: FARMS at Brigham Young University, 1999.

Givens, Terryl L. *When Souls Had Wings: Pre-Mortal Existence in Western Thought*. Oxford, England: Oxford University Press, 2010.

Goodenough, Erwin Ramsdell. “The Greek garments on Jewish heroes in The Dura Synagogue.” In *Biblical Motifs: Origins and Translations*, edited by Alexander Altmann. Philip W. Lown Institute of Advanced Judaic Studies, Brandeis University, *Studies and Texts* 3, ed. Alexander Altmann, 221-37. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1966.

— — — . *Symbolism in the Dura Synagogue*. 3 vols. *Jewish Symbols in the Greco-Roman Period* 9-11, *Bollingen Series* 37. New York City, NY: Pantheon Books, 1964.

— — — . *Summary and Conclusions*. *Jewish Symbols in the Greco-Roman Period* 12, *Bollingen Series* 37. New York City, NY: Pantheon Books, 1965.

Grant, Heber J. “Ninety-First Annual Conference Topics.” *Improvement Era* 24, May 1921, 650–56. <https://archive.org/stream/improvementera2407unse-page/650/mode/2up>. (accessed October 21, 2016).

Griggs, C. Wilfred. “Evidences of a Christian population in the Egyptian Fayum and genetic and textile studies of the Akhmim noble mummies.” *BYU Studies* 33, no. 2 (1993): 214-43.

Hafen, Bruce C. *The Broken Heart*. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1989.

— — — . “A disciple’s journey.” In *Brigham Young University 2007-2008 Speeches*, 291-305. Provo, UT: Brigham Young University, 2008. http://speeches.byu.edu/talks/bruce-c-hafen_disciples-journey/. (accessed September 1, 2009).

— — — . *Spiritually Anchored in Unsettled Times*. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 2009.

— — — and Marie K. Hafen. *The Contrite Spirit: How the Temple Helps Us Apply Christ’s Atonement*. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 2015.

Hahn, Scott W. *Kinship by Covenant: A Canonical Approach to the Fulfillment of God’s Saving Promises*. New Haven, CT: Yale University Press, 2009.

— — — . “The world as wedding.” In *Catholic for a Reason IV*, edited by Scott W. Hahn and Regis J. Flaherty, 1–15. Steubenville, OH: Emmaus Road Publishing, 2007.

Haight, David B. “Remembering the Savior’s Atonement.” *Ensign* 18, April 1988, 7–13. <https://www.lds.org/ensign/1988/04/remembering-the-saviors-atonement?lang=eng>. (accessed September 25, 2016).

Hales, Robert D. “The covenant of baptism: To be in the Kingdom and of the Kingdom.” *Ensign* 30, November 2000, 6–9.

— — — . ““If ye love me, keep my commandments.”” *Ensign* 44, May 2014, 35–38.

— — — . *Return: Four Phases of Our Mortal Journey Home*. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 2010.

Halford, Mary-Bess. *Lutwin’s Eva und Adam: Study — Text — Translation*. Göppingen, Germany: Kümmerle Verlag, 1984.

Hamblin, William J. “The sôd of YHWH and the endowment.” *Interpreter: A Journal of Mormon Scripture* 4 (2013): 147–53. <http://www.mormoninterpreter.com/the-sod-of-yhwh-and-the-endowment/>. (accessed April 19, 2013).

Hamid-Khani, Saeed. *Revelation and Concealment of Christ: A Theological Inquiry into the Elusive Language of the Fourth Gospel*. *Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament – 2. Reihe* 120, ed. Martin Hengel and Otfried Hofius. Tübingen, Germany: Mohr Siebeck, 2000.

Hamilton, C. Mark. *The Salt Lake Temple: A Monument to a People*. 5th ed. Salt Lake City, UT: University Services Corporation, 1983.

Hamilton, Victor P. *The Book of Genesis: Chapters 1–17*. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Publishing, 1990.

Harper, Douglas. 2001. In *Online Etymology Dictionary*. <http://www.etymonline.com/abbr.php>. (accessed August 22, 2007).

Hatch, Trevan G. “Messiah ben Joseph: Jewish traditions and legends of a latter-day restorer.” In *The Religious Education Student Symposium*, 37-56. Provo, UT: Religious Studies Center, Brigham Young University, 2007.

Hawthorne, Nathaniel. 1852. "The Miraculous Pitcher." In *A Wonder Book and Tanglewood Tales*. The Centenary Edition of The Works of Nathaniel Hawthorne 7, 115-39. Columbus, OH: Ohio State University Press, 1972.

Hayward, C. T. R. *Interpretations of the Name Israel in Ancient Judaism and Some Early Christian Writings: From Victorious Athlete to Heavenly Champion*. Oxford, England: Oxford University Press, 2005.

Hinckley, Gordon B. *Teachings of Gordon B. Hinckley*. Salt Lake City, UT: Deseret Book Company, 1997.

— — —, Thomas S. Monson, and James E. Faust. "The family: A proclamation to the world. Proclamation of the First Presidency and the Council of the Twelve presented at the General Relief Society Meeting, September 23, 1995." Salt Lake City, UT: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 1995.

History of Baptism. In Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_baptism. (accessed September 11, 2016).

Howard, J. K. *New Testament Baptism*. London, England: Pickering and Inglis, 1970.
http://theologicalstudies.org.uk/pdf/howard_nt-baptism/nt_baptism_complete.pdf. (accessed September 11, 2016).

Howard, Richard P. *Restoration Scriptures*. 2nd ed. Independence, MO: Herald House, 1995.

Hultgren, Arland J. "Baptism in the New Testament: Origins, formulas, and metaphors." *Word and World* 14, no. 1 (1994): 6–11. https://wordandworld.luthersem.edu/content/pdfs/14-1_Baptism/14-1_Hultgren.pdf. (accessed September 11, 2016).

Hyde, Orson. 1853. "The man to lead God's people; overcoming; a pillar in the temple of God; angels' visits; the earth (A discourse delivered by President Orson Hyde, at the General Conference held in the Tabernacle, Great Salt Lake City, October 6, 1853)." In *Journal of Discourses*. 26 vols. Vol. 1, 121–30. Liverpool and London, England: Latter-day Saints Book Depot, 1853–1886. Reprint, Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1966.

— — —. "The way to eternal life; practical religion; all are not Saints who profess to be; prison-house of disobedient spirits (A discourse by Elder Orson Hyde, delivered in the Tabernacle, Great Salt Lake City, March 8, 1857)." In *Journal of Discourses*. 26 vols. Vol. 5, 67-72. Liverpool and London, England: Latter-day Saints Book Depot, 1853-1886. Reprint, Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1966. https://archive.org/stream/JoDV05/JoD_v05#page/n73/mode/2up. (accessed January 3, 2017).

Isenberg, Wesley W. "The Gospel of Philip (II, 3)." In *The Nag Hammadi Library*, edited by James M. Robinson. 3rd, Completely Revised ed, 139–60. San Francisco, CA: HarperSanFrancisco, 1990.

Jackson, Kent P. *The Book of Moses and the Joseph Smith Translation Manuscripts*. Provo, UT: Brigham Young University Religious Studies Center, 2005. <https://rsc.byu.edu/archived/book-moses-and-joseph-smith-translation-manuscripts>. (accessed August 26, 2016).

Jensen, Jay E. "Spirit." In *Encyclopedia of Mormonism*, edited by Daniel H. Ludlow. 4 vols, 1403–05. New York City, NY: Macmillan, 1992. <http://eom.byu.edu/index.php/Spirit>. (accessed October 4, 2016).

Johannine Comma (1 John 5:7). In *KJV Today*. <http://www.kjvtoday.com/home/the-father-the-word-and-the-holy-ghost-in-1-john-57>. (accessed September 5, 2016).

Johnson, Luke Timothy. *Religious Experience in Earliest Christianity: A Missing Dimension in New Testament Studies*. Minneapolis, MN: Fortress Press, 1998.

Johnson, Mark J. "The lost prologue: Moses chapter one and the Joseph Smith Translation of the Bible as ancient text." Unpublished article in the possession of the first author. 2006.

Joines, Karen Randolph. "Winged serpents in Isaiah's inaugural vision." *Journal of Biblical Literature* 86, no. 4 (1967): 410–15.

Jones, F. Stanley, ed. *An Ancient Jewish Christian Source on the History of Christianity: Pseudo-Clementine Recognitions 1.27–71*. Society of Biblical Literature Texts and Translations 37: Christian Apocrypha Series 2, ed. Jean-Daniel Dubois and Dennis R. MacDonald. Atlanta, GA: Scholars Press, 1995.

Jones, Gracia N. *Emma and Joseph: Their Divine Mission*. American Fork, UT: Covenant Communications, 1999.

Kass, Leon R. *The Beginning of Wisdom: Reading Genesis*. New York City, NY: Free Press, Simon and Schuster, 2003.

Kee, Howard C. "Testaments of the Twelve Patriarchs." In *The Old Testament Pseudepigrapha*, edited by James H. Charlesworth. Vol. 1, 775-828. Garden City, NY: Doubleday and Company, 1983.

Keener, Craig S. *The Gospel of John: A Commentary*. 2 vols. Peabody, MA: Hendrickson, 2003.

Kendrick, Albert Frank. *Catalogue of Textiles from Burying-Grounds in Egypt*. 3 vols. Vol. 1: Graeco-Roman Period. London, England: Victoria and Albert Museum Department of Textiles, published under the authority of His Majesty's Stationery Office, 1920. <http://books.google.com/books?id=SGq1AAAAIAAJ>. (accessed September 12, 2008).

Kierkegaard, Soren. 1844. *Purity of Heart is to Will One Thing*. Translated by Douglas V. Steere. New York, NY: Harper and Row, 1956.

Kilby, Clyde S. *A Mind Awake: An Anthology of C. S. Lewis*. San Diego, CA: Harcourt Brace and Company/Harvest Book, 1968.

Kimball, J. Golden. "Discourse, 8 April 1906, Overflow Meeting in the Assembly Hall." In *Seventy-Sixth Annual Conference of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints; Held in the Tabernacle, Salt Lake City, Utah, April Sixth, Seventh, Eighth, Nineteen Hundred and Six, with a Full Report of All Discourses*, edited by The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 74-77. Salt Lake City, UT: The Deseret News, 1906. <http://scriptures.byu.edu/gc-historical/1906-A.pdf>. (accessed January 3, 2017).

— — — . "Discourse, 4 October 1930." In *One-Hundred and First Semi-Annual Conference of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints; Held in the Tabernacle, Salt Lake City, Utah, October 3, 4, 5, 1930 with a Full Report of All Discourses*, edited by The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 58-61. Salt Lake City, UT: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 1930. <http://scriptures.byu.edu/gc-historical/1930-O.pdf>. (accessed January 3, 2017).

Kimball, Spencer W. "Glimpses of heaven." *Ensign* 1, December 1971, 36–39. <https://www.lds.org/ensign/1971/12/glimpses-of-heaven?lang=eng>. (accessed October 30, 2016).

— — — . "The role of righteous women." *Ensign* 9, November 1979, 102–04.

— — — . The Teachings of Spencer W. Kimball. Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1982.

King, Arthur Henry. "Afterword." In *Feasting Upon the Word*, edited by Dennis Packard and Sandra Packard, 229-37. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1981.

Koester, Craig R. *Hebrews: A New Translation with Introduction and Commentary*. The Anchor Bible 36. New Haven, CT: Yale University Press, 2001.

Kohler, Kaufmann, and Samuel Krauss. 1906. Baptism. In *Jewish Encyclopedia*.
<http://www.jewishencyclopedia.com/articles/2456-baptism>. (accessed September 11, 2016).

Kraeling, Carl H., C. C. Torrey, C. B. Welles, and B. Geiger. *The Synagogue. The Excavations at Dura-Europos Conducted by Yale University and the French Academy of Inscriptions and Letters: Final Report VIII, Part I*. New Haven, CT: Yale University Press, 1956.

Kugel, James L. *How to Read the Bible: A Guide to Scripture, Then and Now*. New York City, NY: Free Press, 2007.

— — — . *Traditions of the Bible*. Revised ed. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1998.

Larsen, David J. "Angels among Us: The Use of Old Testament Passages as Inspiration for Temple Themes in the Dead Sea Scrolls." *Studies in the Bible and Antiquity* 5 (2013): 91–110.
http://publications.mi.byu.edu/publications/studies/5/Studies5_1_Larsen.pdf. (accessed November 13, 2016).

— — — . "Ascending into the hill of the Lord: What the Psalms can tell us about the rituals of the First Temple." In *Ancient Temple Worship: Proceedings of the Expound Symposium, 14 May 2011*, edited by Matthew B. Brown, Jeffrey M. Bradshaw, Stephen D. Ricks and John S. Thompson. *Temple on Mount Zion* 1, 171–88. Orem and Salt Lake City, UT: The Interpreter Foundation and Eborn Books, 2014.

Lee, Harold B. "Watch! Be ye therefore ready." *Improvement Era* 68, no. 12 (December 1965): 1152-54. Reprinted from *Conference Report*, October 1965, pp. 127-131.
<https://archive.org/stream/improvementera6812unse#page/n97/mode/2up>. (accessed January 3, 2017).

Lee, Simon S. *Jesus' Transfiguration and the Believers' Transformation*. *Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament – 2. Reihe* 254, ed. Jörg Frey, Friedrich Avemarie, Markus Bockmuehl and Hans-Josef Klauck. Tübingen, Germany: Mohr Siebeck, 2009.

Lewis, C. S. 1942–1944. *Mere Christianity*. New York City, NY: Touchstone, 1996.

— — — . *The Screwtape Letters*. New York, NY: Touchstone, 1996.

Lidzbarski, Mark, ed. *Ginza: Der Schatz oder das Grosse Buch der Mandäer*. *Quellen der Religionsgeschichte, der Reihenfolge des Erscheinens* 13:4. Göttingen and Leipzig, Germany: Vandenhoeck & Ruprecht, J. C. Hinrichs'sche, 1925.

Lupieri, Edmondo. 1993. *The Mandaean: The Last Gnostics*. *Italian Texts and Studies on Religion and Society*, ed. Edmondo Lupieri. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Publishing Co., 2002.

Lyman, Amasa M. 1857. "Mormonism and its results; internal light and development; decrease of evil; the fountain of light (A discourse by Elder Amasa Lyman, delivered in the Bowery, Great Salt Lake City, July 12, 1857)." In *Journal of Discourses*. 26 vols. Vol. 5, 34-40. Liverpool and London, England: Latter-day Saints

Book Depot, 1853-1886. Reprint, Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1966. https://archive.org/stream/JoDV05/JoD_v05#page/n41/mode/2up. (accessed January 3, 2017).

Mackay, John E. "What covenants do we renew when we partake of the sacrament? (I Have a Question)." *Ensign* 25, March 1995. <https://www.lds.org/ensign/1995/03/i-have-a-question?lang=eng>. (accessed September 25, 2016).

Madsen, Truman G. 2004. *Foundations of Temple Worship* (BYU-Idaho Devotional, 26 October 2004). In Gazelam Foundation. <http://www.trumanmadsen.com/media/FoundationsofTempleWorship.pdf>. (accessed November 23, 2008).

— — — . 1978. "House of glory." In *Five Classics* by Truman G. Madsen, 273–85. Salt Lake City, UT: Eagle Gate, 2001. Reprint, Madsen, Truman G. 1978. "House of glory." In *The Temple: Where Heaven Meets Earth*, 1–14. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 2008.

— — — . 1999. *The Savior, the sacrament, and self-worth*. In *BYU Women's Conference*. https://womensconference.ce.byu.edu/sites/womensconference.ce.byu.edu/files/madsen_truman.pdf. (accessed October 21, 2016).

Malan, Solomon Caesar, ed. *The Book of Adam and Eve: Also Called The Conflict of Adam and Eve with Satan: A Book of the Early Eastern Church. Translated from the Ethiopic, with Notes from the Kufale, Talmud, Midrashim, and Other Eastern Works*. London, England: Williams and Norgate, 1882. Reprint, San Diego, CA: The Book Tree, 2005.

Matthews, Robert J. "Great faith obtained only through personal sacrifice: A discussion of Lecture 6." In *The Lectures on Faith in Historical Perspective*, edited by Larry E. Dahl and Charles D. Tate, Jr., 241–62. Provo, UT: Brigham Young University Religious Studies Center, 1990.

Maxwell, Neal A. "Consecrate thy performance." *English* 32, May 2002, 36–38. <https://www.lds.org/general-conference/2002/04/consecrate-thy-performance?lang=eng>. (accessed October 23, 2016).

— — — . "Deny yourselves of all ungodliness." *Ensign* 25, May 1995, 66–68.

— — — . 1984. 'If thou endure it well' (D&C 121:8). In *BYU Fireside*. <http://boap.org/LDS/Elder-Maxwell-4Dec84.html>. (accessed June 14, 2014).

— — — . 2000. "Jesus, the perfect mentor." *Ensign* 31, no. 2 (February 2001): 8-17.

— — — . "Notwithstanding my weakness." *Ensign* 6, November 1976, 12–14. <https://www.lds.org/general-conference/1976/10/notwithstanding-my-weakness?lang=eng>. (accessed October 23, 2016).

— — — . "Patience (Devotional address given 29 November 1979)." In *The Inexhaustible Gospel: A Retrospective of Twenty-One Firesides and Devotionals, Brigham Young University, 1974–2004*, edited by Neal A. Maxwell, 83–93. 2004. <http://speeches.byu.edu/?act=viewitem&id=621>. (accessed April 27, 2013).

McConkie, Bruce R. *Doctrinal New Testament Commentary*. 3 vols. Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1973.

— — — . "The law of justification." *Improvement Era* 59, June 1956, 419–20. <https://archive.org/stream/improvementera5906unse-page/n53/mode/2up>. (accessed October 15, 2016).

— — — . *Mormon Doctrine*. 2nd ed. Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1966.

— — — . *The Mortal Messiah: From Bethlehem to Calvary*. 4 vols. The Messiah Series 2–5, ed. Bruce R. McConkie. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1979–1981.

— — — . *A New Witness for the Articles of Faith*. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1985.

— — — . “Obedience, consecration, and sacrifice.” *Ensign* 5, May 1975, 50–52.

— — — . *The Promised Messiah: The First Coming of Christ*. The Messiah Series 1, ed. Bruce R. McConkie. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1978.

— — — . “The ten blessings of the priesthood.” *Ensign* 7, November 1977, 33–35.

McGuire, Benjamin L. “Email message to Jeffrey M. Bradshaw.” March 7, 2016.

———. “Nephi: A postmodernist reading.” *Interpreter: A Journal of Mormon Scripture* 12 (2013): 49–78. <http://www.mormoninterpreter.com/nephi-a-postmodernist-reading/>. (accessed March 26, 2016).

Meeks, Wayne A. “Moses as God and King.” In *Religions in Antiquity: Essays in Memory of Erwin Ramsdell Goodenough*, edited by Jacob Neusner. *Religions in Antiquity, Studies in the History of Religions (Supplements to Numen)* 14, 354–71. Leiden, The Netherlands: Brill, 1968.

Merriam-Webster. *The Merriam-Webster New Book of Word Histories*. Springfield, MA: Merriam-Webster, 1991.

Mitton, George L. “Personal conversation.” August 22, 2014.

Mopsik, Charles, ed. *Le Livre hébreu d’Hénoch ou Livre des Palais. Les Dix Paroles*, ed. Charles Mopsik. Lagrasse, France: Éditions Verdier, 1989.

Murray-Jones, Christopher R. A. “Transformational mysticism in the apocalyptic-merkabah tradition.” *Journal of Jewish Studies* 43 (1992): 1–31.

Moseley, Ron. *The Jewish Background of Christian Baptism*. In *Arkansas Institute of Holy Land Studies*. <http://www.haydid.org/ronimmer.htm>. (accessed August 23, 2016). Access at <http://www.bebaptized.org/Jewishroots.htm>.

Moustaki, Georges. 1976. *Humblement il est venu*. In. <https://www.youtube.com/watch?v=HpoJkYdA-kM>. (accessed January 13, 2017).

———. 1973. *L’homme au coeur blessé*. In. <https://www.youtube.com/watch?v=l5sW5qq8aLg>. (accessed January 13, 2017).

Munoa, Philip B. *Four Powers in Heaven: The Interpretation of Daniel 7 in the Testament of Abraham*. *Journal for the Study of the Pseudepigrapha Supplement Series* 28, ed. Lester L. Grabbe and James H. Charlesworth. Sheffield, England: Sheffield Academic Press, 1998.

Nelson, Russell M. “Worshiping at sacrament meeting.” *Ensign* 34, August 2004, 25–28. <https://www.lds.org/ensign/2004/08/worshiping-at-sacrament-meeting?lang=eng>. (accessed September 25, 2016).

Neusner, Jacob, ed. *Genesis Rabbah: The Judaic Commentary to the Book of Genesis, A New American Translation*. 3 vols. *Brown Judaic Studies* 104, ed. Jacob Neusner. Atlanta, GA: Scholars Press, 1985.

— — — . “Ritual without myth: The use of legal materials for the study of religions.” *Religion: Journal of Religion and Religions* 5 (Autumn 1975): 91–100. Reprint, Neusner, J. “Ritual without myth: The use of legal materials for the study of religions.” In *Neusner on Judaism*. 3 vols. Vol. 3: *Religion and Theology*, 139–148. *Ashgate Contemporary Thinkers on Religion: Collected Works*, ed. J. Hinnels. Aldershot, England: Ashgate, 2006.

Nibley, Hugh W. 1981. *Abraham in Egypt*. *The Collected Works of Hugh Nibley* 14. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 2000.

— — — . 1988. “The meaning of the atonement.” In *Approaching Zion*, edited by Don E. Norton. *The Collected Works of Hugh Nibley* 9, 554–614. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1989.

— — — . 1975. *The Message of the Joseph Smith Papyri: An Egyptian Endowment*. 2nd ed. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 2005.

— — — . “On the sacred and the symbolic.” In *Temples of the Ancient World*, edited by Donald W. Parry, 535–621. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1994. Reprint, Nibley, Hugh W. “On the Sacred and the Symbolic.” In *Eloquent Witness: Nibley on Himself, Others, and the Temple*, edited by Stephen D. Ricks. *The Collected Works of Hugh Nibley* 17, 340–419. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 2008.

— — — . 1986. “Return to the temple.” In *Temple and Cosmos: Beyond This Ignorant Present*, edited by Don E. Norton. *The Collected Works of Hugh Nibley* 12, 42–90. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1992. <http://publications.mi.byu.edu/fullscreen/?pub=1123&index=5>. (accessed July 26, 2016).

— — — . “The sacrifice of Isaac.” In *Abraham in Egypt*, edited by Hugh W. Nibley and Gary P. Gillum. *The Collected Works of Hugh Nibley* 14. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 2000. <http://publications.mi.byu.edu/fullscreen/?pub=1093&index=11>. (accessed July 26, 2016).

— — — . 1967. *Since Cumorah*. 2nd ed. *The Collected Works of Hugh Nibley* 7. Provo, UT: Foundation for Ancient Research and Mormon Studies (FARMS), 1988.

— — — . 1989–1990. *Teachings of the Book of Mormon*. 4 vols. Provo, UT: FARMS, 2004.

— — — . 1986. *Teachings of the Pearl of Great Price*. Provo, UT: Foundation for Ancient Research and Mormon Studies (FARMS), Brigham Young University, 2004.

Nichols, Beverley. *The Queen’s Coronation Day: The Pictorial Record of the Great Occasion*. Andover, UK: Pitkin Unichrome, 1953.

Nickelsburg, George W. E., ed. *1 Enoch 1: A Commentary on the Book of 1 Enoch, Chapters 1–36; 81–108*. *Hermeneia: A Critical and Historical Commentary on the Bible*. Minneapolis, MN: Fortress Press, 2001.

— — —, and James C. VanderKam, eds. *1 Enoch: A New Translation*. Minneapolis, MN: Fortress Press, 2004.

— — —, and James C. VanderKam, eds. *1 Enoch 2: A Commentary on the Book of 1 Enoch, Chapters 37–82*. *Hermeneia: A Critical and Historical Commentary on the Bible*. Minneapolis, MN: Fortress Press, 2012.

Oaks, Dallin H. "Taking upon us the name of Jesus Christ." *Ensign* 15, May 1985, 80–83. <https://www.lds.org/general-conference/1985/04/taking-upon-us-the-name-of-jesus-christ?lang=eng>. (accessed October 22, 2016).

Orlov, Andrei A. *The Enoch-Metatron Tradition. Texts and Studies in Ancient Judaism* 107. Tübingen, Germany: Mohr Siebeck, 2005.

— — —. "The heir of righteousness and the king of righteousness: The priestly Noachic polemics in 2 Enoch and the Epistle to the Hebrews." *Journal of Theological Studies* 58, no. 1 (2007): 45–65. <http://jts.oxfordjournals.org/cgi/reprint/58/1/45.pdf?ijkey=c9zZNzBnzJiHUJI&keytype=ref>. (accessed September 6, 2007).

Orton, Chad M. "Francis Webster: The unique story of one handcart pioneer's faith and sacrifice." *BYU Studies* 45, no. 2 (2006): 117–40.

Overstreet, R. Larry. "John 3:13 and the omnipresence of Christ." *Journal for Baptist Theology and Ministry* 2, no. 2 (Fall 2004): 135-53. http://www.baptistcenter.net/journals/JBTM_2-2_Fall_2004_09_Omnipresence_of_Christ.pdf. (accessed December 18, 2016).

Packer, Boyd K. "Come to the Temple." *Ensign* 37, October 2007, 18–22.

— — —. *The Holy Temple*. Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1980.

Parry, Donald W. "Garden of Eden: Prototype sanctuary." In *Temples of the Ancient World*, edited by Donald W. Parry, 126–51. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1994.

Patai, Raphael. *The Messiah Texts: Jewish Legends of Three Thousand Years*. Detroit, MI: Wayne State University Press, 1979.

Penrose, Charles W. 1883. "Sincerity Alone Not Sufficient; The Gathering Foretold; Inspired Writings Not All Contained in the Bible; Province of the Holy Ghost; The Reformers; Confusion of Sects; Apostate Condition of the World Foretold; How the Apostles Were Sent Out; Authority Required; What the Saints Should Do; Opposition to the Gospel, Ancient and Modern; Testimony (Discourse by Elder Chas. W. Penrose, delivered in the Tabernacle, Salt Lake City, Sunday Afternoon, May 20th, 1883)." In *Journal of Discourses*. 26 vols. Vol. 25, 39-50. Liverpool and London, England: Latter-day Saints Book Depot, 1853-1886. Reprint, Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1966.

Perego, Ugo A. "The changing forms of the Latter-day Saint Sacrament." *Interpreter: A Journal of Mormon Scripture* 22 (2016): 1–16. <http://www.mormoninterpreter.com/the-changing-forms-of-the-latter-day-saint-sacrament/>. (accessed September 25, 2016).

Perry, L. Tom. "'As now we take the sacrament'." *Ensign* 36, May 2006, 39–42.

Petersen, Boyd Jay. *Hugh Nibley: A Consecrated Life*. Draper, UT: Greg Kofford Books, 2002.

Philo. b. 20 BCE. "On the Contemplative Life or Suppliants." In *Philo*, edited by F. H. Colson. Revised ed. 12 vols. Vol. 9. Translated by F. H. Colson. The Loeb Classical Library 363, 104-69. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1954.

— — — . b. 20 BCE. "On the Special Laws (De specialibus legibus)." In *Philo*, edited by F. H. Colson. 12 vols. Vol. 7. Translated by F. H. Colson. The Loeb Classical Library 320, 97-607, 17-43. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1937.

— — — . b. 20 bce. *Philo Supplement 2 (Questions on Exodus)*. Translated by Ralph Marcus. The Loeb Classical Library 401, ed. Jeffrey Henderson. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1953.

Pinkus, Assaf. "The impact of the Black Death on the sculptural programs of the pilgrimage church St. Theobald in Thann: New perception of the Genesis Story." *Assaph: Studies in Art History* 6 (2001): 161–76.

— — — . *Workshops and Patrons of St. Theobald in Thann. Studien zur Kunst am Oberrhein* 3, ed. Wilhelm Schlink. Münster, Germany: Waxmann, 2006.

Pitre, Brant. *Jesus and the Last Supper*. Kindle edition. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, 2015.

Perkins, Keith W. "Kirtland Temple." In *Encyclopedia of Mormonism*, edited by Daniel H. Ludlow. 4 vols. Vol. 2, 798-99. New York City, NY: Macmillan, 1992. <http://www.lib.byu.edu/Macmillan/> (accessed November 26, 2007).

Pratt, Orson. 1873. "The ancient gospel; Adam's transgression, and man's redemption from its penalty, etc. (A sermon by Elder Orson Pratt, delivered in the Tabernacle, Great Salt Lake City, September 11, 1859)." In *Journal of Discourses*. 26 vols. Vol. 7, 251–66. Liverpool and London, England: Latter-day Saints Book Depot, 1853–1886. Reprint, Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1966.

— — — . 1877. "Discourse delivered by Elder Orson Pratt, at a Special Conference, at Logan, on Sunday Morning, May 20th, 1877. Revelation gradual; Hyrum Smith's experience; the Lord has not shut down the gates of revelation; the Church organization not perfected at once; the establishment of Zion; building temples; their style and character progressive; diligence will secure the blessing." In *Journal of Discourses*. 26 vols. Vol. 19, 8-20. Liverpool and London, England: Latter-day Saints Book Depot, 1853-1886. Reprint, Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1966.

— — — . *The Orson Pratt Journals*, ed. Elden J. Watson. Salt Lake City, UT: Elden J. Watson, 1975.

Prince, Gregory A. *Power from on High: The Development of the Mormon Priesthood*. Salt Lake City, UT: Signature Books, 1995.

Pseudo-Clement. ca. 235–258. "Recognitions of Clement." In *The Ante Nicene Fathers (The Writings of the Fathers Down to AD 325)*, edited by Alexander Roberts and James Donaldson. 10 vols. Vol. 8, 77–211. Buffalo, NY: The Christian Literature Company, 1886. Reprint, Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 2004.

Reynolds, Noel B. "The true points of my doctrine." *Journal of Book of Mormon Studies* 5, no. 2 (Fall 1996): 26–56. <http://scholarsarchive.byu.edu/facpub/1492/>. (accessed February 28, 2017).

— — — . "Understanding Christian baptism through the Book of Mormon." *BYU Studies* 51, no. 2 (2012): 3–37. <https://archive.bookofmormoncentral.org/sites/default/files/Noel%20B.%20Reynolds,%20Understanding%20Christian%20Baptism%20through%20the%20Book%20of%20Mormon,%202012.pdf>. (accessed February 28, 2017).

Ricks, Stephen D. "The coronation of kings." In *Reexamining the Book of Mormon*, edited by John W. Welch, 124–26. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1992.

— — — . “Kingship, coronation, and covenant in Mosiah 1–6.” In *King Benjamin’s Speech: ‘That Ye May Learn Wisdom’*, edited by John W. Welch and Stephen D. Ricks, 233–75. Provo, UT: FARMS, 1998.

— — — and John J. Sroka. “King, coronation, and temple: Enthronement ceremonies in history.” In *Temples of the Ancient World*, edited by Donald W. Parry, 236–71. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1994.

Ridderbos, Herman N. *The Gospel According to John: A Theological Commentary*. Translated by John Vriend. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, 1997.

Riddle, Chauncey C. “The new and everlasting covenant.” In *Doctrines for Exaltation: The 1989 Sperry Symposium on the Doctrine and Covenants*, 224–45. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1989. <http://chaunceyriddle.com/restored-gospel/the-new-and-everlasting-covenant/>. (accessed August 7, 2014).

Robinson, Stephen E. *Believing Christ*. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1992.

Rosenberg, Roy A. “Jesus, Isaac, and the ‘Suffering Servant’.” *Journal of Biblical Literature* 84, no. 4 (December 1965): 381–88. https://www.jstor.org/stable/3264864?seq=1-page_scan_tab_contents. (accessed October 15, 2016).

Ruzer, Serge. “The Cave of Treasures on swearing by Abel’s blood and expulsion from Paradise: Two exegetical motives in context.” *Journal of Early Christian Studies* 9, no. 2 (Summer 2001): 257–77.

Sarna, Nahum M., ed. *Genesis*. The JPS Torah Commentary, ed. Nahum M. Sarna. Philadelphia, PA: The Jewish Publication Society, 1989.

Schade, Aaron P., and Matthew L. Bowen. “‘To whom is the arm of the Lord revealed?’” *Religious Educator* 16, no. 2 (2015). <https://rsc.byu.edu/archived/re-16-no-2-2015/whom-arm-lord-revealed-part-1>. (accessed 28 August 2016).

Schubert, Kurt. “Jewish pictorial traditions in early Christian art.” In *Jewish Historiography and Iconography in Early and Medieval Christianity*, edited by Heinz Schreckenberg, Kurt Schubert and Peter J. Tomson. Translated by Paul A. Cathey. *Compendium Rerum Iudaicarum ad Novum Testamentum: Section 3 – Jewish Traditions in Early Christian Literature 2*, eds. Y. Aschkenasy, T. Baarda, W. J. Burgers, David Flusser, Pieter W. Van der Horst, Th.C. de Kruyf, S. Safrai, Peter J. Tomson and B. H. Young, 139–260. 1992.

Scofield, C. I. (Ed.). *The Scofield Reference Bible: The Holy Bible Containing the Old and New Testaments*. New York City, New York: Oxford University Press, 1917.

Segal, Alan F. *Paul the Convert: The Apostolate and Apostasy of Saul the Pharisee*. New Haven, CT: Yale University Press, 1990.

Seach, John Eugene. Was Freemasonry derived from Mormonism? In *Scholarly and Historical Information Exchanged for Latter-day Saints (SHIELDS)*. <http://www.shields-research.org/General/Masonry.html>. (accessed November 6, 2007).

Shakespeare, William. *Cymbeline*. ed. Martin Butler. The New Cambridge Shakespeare. Kindle ed. Cambridge, England: Cambridge University Press, 2005.

Skousen, Royal. *Analysis of Textual Variants of the Book of Mormon*. 6 vols. The Critical Text of the Book of Mormon 4, ed. Royal Skousen. Provo, UT: The Foundation for Ancient Research and Mormon Studies, Brigham Young University, 2004–2009. <http://www.mormoninterpreter.com/books/volume-4-of-the>

critical-text-of-the-book-of-mormon-analysis-of-textual-variants-of-the-book-of-mormon/. (accessed November 6, 2014).

Smith, Hyrum M., and Janne M. Sjodahl. 1916. *Doctrine and Covenants Commentary*. Revised ed. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1979.

Smith, Joseph F., ed. *Proceedings at the Dedication of the Joseph Smith Memorial Monument at Sharon, Windsor County, Vermont, December 23, 1905*: n.p., 1905.

Smith, Joseph Fielding, Jr. 1957–1966. *Answers to Gospel Questions*. 5 vols. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1979.

— — — . *Doctrines of Salvation: Sermons and Writings of Joseph Fielding Smith*. Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1954–1956.

Smith, Joseph, Jr. 1902–1932. *History of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints (Documentary History)*. 7 vols. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1978.

— — — . In *The Joseph Smith Papers Project*. <http://www.josephsmithpapers.net/Default.htm>. (accessed February 26, 2008).

— — — . 1938. *Teachings of the Prophet Joseph Smith*. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1969.

— — — . *The Words of Joseph Smith*. Andrew F. Ehat and Lyndon W. Cook, eds. Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1980. <https://rsc.byu.edu/archived/words-joseph-smith-contemporary-accounts-nauvoo-discourses-prophet-joseph/1843/21-may-1843>. (accessed February 6, 2016).

— — —, Andrew H. Hedges, Alex D. Smith, and Richard Lloyd Anderson. *Journals: December 1841–April 1843. The Joseph Smith Papers, Journals 2*, ed. Dean C. Jessee, Ronald K. Esplin and Richard Lyman Bushman. Salt Lake City, UT: The Church Historian’s Press, 2011.

Spendlove, Loren B. 2016. Comment on Ugo A. Perego “The changing forms of the Latter-day Saint sacrament. In *Mormon Interpreter*. <http://www.mormoninterpreter.com/the-changing-forms-of-the-latter-day-saint-sacrament#comments>. (accessed October 22, 2016).

— — — . Personal Communication to Jeffrey M. Bradshaw, October 22, 2016.

Staheli, Donald L. “Obedience—Life’s greatest challenge.” *Ensign* 28, no. 5 (May 1998): 81-82.

Stapley, Delbert L. “This pearl beyond price.” *Improvement Era* 68, December 1965, 1111–13. <https://archive.org/details/improvementera6812unse>. (accessed September 25, 2016).

Stephens, Carole M. “Do we know what we have?” *Ensign* 43, November 2013, 12–14. <https://www.lds.org/ensign/2013/11/saturday-morning-session/do-we-know-what-we-have?lang=eng>. (accessed September 25, 2016).

Stone, Michael E. “The angelic prediction.” In *Literature on Adam and Eve: Collected Essays*, edited by Gary A. Anderson, Michael E. Stone and Johannes Tromp, 111–31. Leiden, Netherlands: Brill, 2000.

Talmage, James E. *The Articles of Faith*. Salt Lake City, UT: The Deseret News, 1899. <https://archive.org/details/articlesfaithas00talmgooq>. (accessed September 25, 2016).

— — — . The House of the Lord. Salt Lake City, UT: The Deseret News, 1912.
<https://archive.org/stream/houseoflordstudy00talm-page/n0/mode/2up>. (accessed August 5, 2014).

— — — . 1912. The House of the Lord. Salt Lake City, UT: Signature Books, 1998.

Tanner, N. Eldon. "The administration of the Church." *Ensign* 9, November 1979, pp. 42–48,
https://www.lds.org/general-conference/1979/10/the-administration-of-the-church?lang=eng&_r=1
(accessed January 21, 2017).

— — — . "Keep your covenants." *Improvement Era* 69, December 1966, 1136–37.
<https://archive.org/details/improvementera6912unse>. (accessed September 25, 2016).

Taylor, John. 1870. "The Holy Spirit; the knowledge brought by obedience to the Gospel; the labors of the Elders (Discourse by Elder John Taylor, delivered in the Tabernacle, Salt Lake City, March 20, 1870)." In *Journal of Discourses*. 26 vols. Vol. 14, 185–92. Liverpool and London, England: Latter-day Saints Book Depot, 1853–1886. Reprint, Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1966.

— — — . 1883. "Discourse by President John Taylor. Delivered at Parowan, Sunday Morning, June 24, 1883. Truth always the same; duties of the Saint; officers present; where the principles of the Gospel originated; character of Abraham; how he was tried; his progeny; duties of the priesthood; trials of the Saints; charity required; how transgressors should be dealt with; exhortation to righteousness." In *Journal of Discourses*. 26 vols. Vol. 24, 259–70. Liverpool and London, England: Latter-day Saints Book Depot, 1853–1886. Reprint, Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1966.

— — — . 1883. "Discourse by President John Taylor. Delivered in the Bowery, Deseret, Monday, June 18, 1883. Scope of the gospel; different degrees of glory; free agency; "liberty" with a vengeance; trials necessary; former and latter trials; the spirit of gathering illustrated; judgments predicted; Zion already attracting attention; encouragement for the citizens of Deseret; blessings invoked." In *Journal of Discourses*. 26 vols. Vol. 24, 194–202. Liverpool and London, England: Latter-day Saints Book Depot, 1853–1886. Reprint, Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1966.

Tertullian. ca. 197–222. "On baptism." In *The Ante-Nicene Fathers (The Writings of the Fathers Down to AD 325)*, edited by Alexander Roberts and James Donaldson. 10 vols. Vol. 3, 669–79. Buffalo, NY: The Christian Literature Company, 1885. Reprint, Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 2004.

Thomas, M. Catherine. "Women, priesthood, and the at-one-ment." In *Spiritual Lightening: How the Power of the Gospel Can Enlighten Minds and Lighten Burdens*, edited by M. Catherine Thomas, 47-58. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1996.

Thompson, A. Keith. "Were we foreordained to the priesthood, or was the standard of worthiness foreordained? Alma 13 reconsidered." *Interpreter: A Journal of Mormon Scripture* 21 (2016): 249–74.
<http://cdn.interpreterfoundation.org/jnlpdf/thompson-v21-2016-pp1-21-PDF.pdf>. (accessed 4 October 2016).

Thompson, John S. "The context of Old Testament temple worship: Early ancient Egyptian rites." In *Ascending the Mountain of the Lord: Temple, Praise, and Worship in the Old Testament*, edited by David Rolph Seely, Jeffrey R. Chadwick and Matthew J. Grey. The 42nd Annual Brigham Young University Sidney B. Sperry Symposium (26 October, 2013), 156-83. Provo and Salt Lake City, UT: Religious Studies Center, Brigham Young University and Deseret Book, 2013.

— — — . "How John's Gospel portrays Jesus as the Way of the temple." In *The Temple: Ancient and Restored. Proceedings of the 2014 Temple on Mount Zion Symposium*, edited by Stephen D. Ricks and

Donald W. Parry. Temple on Mount Zion 3, 310-35. Orem and Salt Lake City, UT: The Interpreter Foundation and Eborn Books, 2016. A video of the presentation is available at <http://www.mormoninterpreter.com/events/2014-temple-on-mount-zion-conference/program-schedule/>. (accessed October 27, 2014).

Thompson, Marianne May. John. New Testament Library. Louisville, KY: Westminster/John Knox Press, 2015.

Thurston, Herbert. "Corporal." In *The Catholic Encyclopedia: An International Work of Reference on the Constitution, Doctrine, Discipline, and History of the Catholic Church*, edited by Charles George Hebermann, Edward A. Pace, Condé B. Pallen, Thomas J. Shahan and John J. Wynne. 15 vols. Vol. 4, 386-87. New York City, NY: The Universal Knowledge Foundation, 1913. <http://books.google.com/books?id=2GcQAAAAIAAJ>. (accessed February 1, 2009).

Tiller, Patrick A., ed. *A Commentary on the Animal Apocalypse of 1 Enoch*. Society of Biblical Literature Early Judaism and Its Literature Series 4, ed. William Adler. Atlanta, GA: Scholars Press, 1993.

Top, Brent L. "Foreordination." In *Encyclopedia of Mormonism*, edited by Daniel H. Ludlow. 4 vols, 522–23. New York City, NY: Macmillan, 1992. <http://eom.byu.edu/index.php/Foreordination>. (accessed October 4, 2016).

Tuttle, A. Theodore. "Covenants, Ordinances, and Service." *Ensign* 14, May 1984. <https://www.lds.org/ensign/1984/05/covenants-ordinances-and-service?lang=eng>. (accessed September 25, 2016).

Tvedtnes, John A. "Early Christian and Jewish rituals related to temple practices." Presented at the Foundation for Apologetic Information and Research (FAIR) Conference, Salt Lake City, UT 1999. <http://www.fairmormon.org/perspectives/fair-conferences/1999-fair-conference/1999-early-christian-and-jewish-rituals-related-to-temple-practices>. (accessed October 15, 2016).

— — —. "Joseph Smith: The Lord's Anointed," <http://www.freerepublic.com/focus/f-religion/1890301/posts> (accessed January 23, 2017). Originally published in *Meridian Magazine*, 2005.

— — —. "Vineyard or olive orchard?" In *The Allegory of the Olive Tree: The Olive, the Bible, and Jacob 5*, edited by Stephen D. Ricks and John W. Welch, 477-83. Salt Lake City, UT: Deseret Book and FARMS, 1994.

Tyler, Daniel. "Recollections of the Prophet Joseph Smith." *Juvenile Instructor* 27, no. 3 (1892): 93–95. <http://ia600701.us.archive.org/26/items/juvenileinstruct273geor/juvenileinstruct273geor.pdf>. (accessed 22 July 2012).

Underwood, Grant. "Oliver Cowdery's correspondence with Joseph Smith." In *Days Never To Be Forgotten*, edited by Alexander L. Baugh. Brigham Young University Church History Symposium, 103–21. Provo and Salt Lake City, UT: Religious Studies Center, Brigham Young University and Deseret Book, 2009.

Verkerk, Dorothy Hoogland. *Early Medieval Bible Illumination and the Ashburnham Pentateuch*. Cambridge, England: Cambridge University Press, 2004.

Vermes, Geza. *Scripture and Tradition in Judaism*. Leiden, The Netherlands: Brill, 1973.

Walton, John H. *Ancient Near Eastern Thought and the Old Testament: Introducing the Conceptual World of the Hebrew Bible*. Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2006.

Warfield, Benjamin B. 1915. *The Plan of Salvation*. Five Lectures Delivered at the Princeton Summer School of Theology, June 1914. Revised ed. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, 1984. <http://books.google.com/books?id=srJeAQAACAAJ>. (accessed September 8, 2007).

Webster, Noah. *An American Dictionary of the English Language*. New York City, NY, 1828. Reprint, Chesapeake, VA: Foundation for American Christian Education, 1968.

Welch, John W. *The Sermon at the Temple and the Sermon on the Mount*. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1990. <http://publications.mi.byu.edu/book/the-sermon-at-the-temple-and-the-sermon-on-the-mount/> (accessed December 19, 2016).

— — —, and Doris R. Dant. *The Book of Mormon Paintings of Minerva Teichert*. Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1997.

— — —, and Claire Foley. "Gammadia on early Jewish and Christian garments." *BYU Studies* 36, no. 3 (1996-1997): 253-58.

Wheeler, Brannon M. *Prophets in the Quran: An Introduction to the Quran and Muslim Exegesis*. *Comparative Islam Studies*, ed. Brannon M. Wheeler. London, England: Continuum, 2002.

Whitney, Orson F. 1888. *The Life of Heber C. Kimball*. 2nd ed. Salt Lake City, UT: Stevens & Wallis, 1945.

Widtsoe, John A. 1921. "Temple worship. Original publication in *The Utah Genealogical and Historical Magazine*, 12, April 1921, 49–64." 1998. Reprint, J. A. Perry, J. M. Lyon and L. R. Gundry, *Best-Loved Talks of the LDS People*, Salt Lake City, UT: Deseret Book, 2002, pp. 168–186. http://archive.org/stream/utahgenealogical1921gene/utahgenealogical1921gene_djvu.txt. (accessed January 20, 2015).

— — —. "Work for the Dead (Extract from *Rational Theology*, the textbook for the Melchizedek Priesthood Classes of the Church for 1915)." *The Utah Genealogical and Historical Magazine* 6 (1915): 33–35. <https://books.google.com/books?id=PwAbVyBZeR4C>. (accessed January 15, 2015).

Wiersbe, Warren W. *The Bible Exposition Commentary*. Wheaton, IL: Victor Books, 1996.

Wilkins, Ryan T. "The influence of Israelite temple rites and early Christian esoteric rites on the development of Christian baptism (Paper 2908)." Master's Thesis, Brigham Young University, 2011.

Williams, Travis B. "Reciprocity and suffering in 1 Peter 2:19–20: Reading *Χάρις* in its ancient social context." *Biblica* 97, no. 3 (2016): 421–39. https://www.academia.edu/19144859/Reciprocity_and_Suffering_in_1_Peter_2_19-20_Reading_Χάρις_in_Its_Ancient_Social_Context. (accessed October 18, 2016).

Wilson, Lynne Hilton. "A new pneumatology: Comparing Joseph Smith's doctrine of the Spirit with his contemporaries and the Bible." *BYU Studies Quarterly* 51, no. 1 (2012): 119–52. <https://byustudies.byu.edu/content/new-pneumatology-comparing-joseph-smiths-doctrine-spirit-with-his-contemporaries-and-bible>. (accessed September 13, 2016).

Woodford, Robert J. "Discoveries from the Joseph Smith Papers Project: The early manuscripts." In *The Doctrine and Covenants: Revelations in Context: The 37th Annual Brigham Young University Sidney B. Sperry Symposium*, edited by Andrew H. Hedges, J. Spencer Fluhman and Alonzo L. Gaskill, 23–39. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 2008.

— — — . “The Historical Development of the Doctrine and Covenants.” Doctoral Dissertation, Brigham Young University, 1974.

Woodruff, Wilford. *Wilford Woodruff Journal: 1833–1898*. 9 vols. Midvale, UT: Signature Books, 1983–1985.

Wright, Nicholas Thomas. *Justification: God’s Plan and Paul’s Vision*. Downers Grove, IL: Intervarsity Press, 2009.

Wyatt, Nicolas. *Myths of Power: A Study of Royal Myth and Ideology in Ugaritic and Biblical Tradition*. Ugaritisch-Biblische Literatur 13. Münster, Germany: Ugarit-Verlag, 1996.

Yee, Gale. *Jewish Feasts and the Gospel of John*. Wilmington, DE: Michael Glazier, 1989.

Young, Brigham. 1853. “The Gospel; growing in knowledge; the Lord’s supper; blessings of faithfulness; utility of persecution; creation of Adam; experience (Discourse delivered in the Tabernacle, Great Salt Lake City, 23 October 1853).” In *Journal of Discourses*. 26 vols. Vol. 2, 1–10. Liverpool and London, England: Latter-day Saints Book Depot, 1853–1886. Reprint, Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1966.

— — — . 1853. “Necessity of building temples; the endowment (Oration delivered in the South-East Cornerstone of the Temple at Great Salt Lake City, after the First Presidency and the Patriarch had laid the Stone, 6 April 1853).” In *Journal of Discourses*. 26 vols. Vol. 2, 29–33. Liverpool and London, England: Latter-day Saints Book Depot, 1853–1886. Reprint, Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1966.

— — — . 1857. “Necessity for a reformation a disgrace; intelligence a gift, increased by imparting; spirit of God; variety in spiritual as well as natural organizations; God the Father of the spirits of all mankind, etc. (Discourse delivered in Great Salt Lake City, 8 March 1857).” In *Journal of Discourses*. 26 vols. Vol. 4, 264–72. Liverpool and London, England: Latter-day Saints Book Depot, 1853–1886. Reprint, Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1966. https://archive.org/stream/JoDV04/JoD_v04#page/n271/mode/2up (accessed January 3, 2017).

— — — . 1874. “The calling of the priesthood, to preach the Gospel and proceed with the organization of the kingdom of God, preparatory to the coming of the Son of Man; all good is of the Lord; salvation and life everlasting are before us (Discourse by President Brigham Young, delivered in the Bowery, at Brigham City, Saturday Morning, June 26, 1874).” In *Journal of Discourses*. 26 vols. Vol. 17, 113–15. Liverpool and London, England: Latter-day Saints Book Depot, 1853–1884. Reprint, Salt Lake City, UT: Bookcraft, 1966.

— — — . 1941. *Discourses of Brigham Young*. Salt Lake City, UT: Deseret Book, 1977.

Zinner, Samuel. *The Gospel of Thomas: Exploring the Semitic Alternatives. A Textual-Philological Commentary with an Emended and Reconstructed version of the Thomas Gospel*. Orem and Salt Lake City, UT: The Interpreter Foundation and Eborn Books, in preparation.

Lähdeviitteet

1. Johannes 3:5. Ks. myös 1 Pietarin kirje 1:23; 1 Johanneksen kirje 2:29; 3:9; 4:7; 5:1, 4, 18; Moosia 5:7; 27:24–25, 28; Alma 5:14, 49; 22:15;: 36:5, 23–26; 38:6; OL 5:16; KH Mooses 6:49, 59–60, 65–68.

2. Vrt. 1 Johanneksen kirje 5:5–8.

3. Vanhin Neil L. Andersen, “Witnessing to Live the Commandments (Todistaminen käskyjen mukaan elämiseksi),” yleiskonferenssin johtajien koulutus sapatinpäivän noudattamisesta kirkossa (huhtikuu 2015; saatavilla papeusjohtajille), korostukset lisätty, mainittu U. A. Peregon, *Changing Forms* (Muotojen muuttaminen), s. 14.

4. Johannes 3:1-20. Koskien Jeesuksen opetuksia veden, hengen ja veren symboliikasta Johanneksen evankeliumin luvussa 3, Samuel Zinner huomauttaa, että välittömästi niitten edellä Johanneksen evankeliumin luvussa 2 on kertomus Kaanasta, joka kertoo veden muuttamisesta viiniksi, minkä jälkeen matka Jerusalemiin pääsiäistä varten eli aika sekä vertauskuvalle (viini, rypäleen veri) että kirjaimelliselle (pääsiäislammasta) verelle” (S. Zinner, *Gospel of Thomas* [Tuomaksen evankeliumi]).

5. Johannes 2:23-25, korostus lisätty.

6. Johannes 3:1.

7. Johannes 3:1.

8. Johannes 3:10.

9. Ks. Johannes 4:6: “... oli noin kuudes tunti.”

10. Ks. Matteus 15:14; Luukas 6:39.

11. Seikka, jota korostetaan sillä, että Johannes sanoo sen kolmasti. (Johannes 3:2; 7:50; 19:39).

Huomautuksia tästä valon ja pimeyden vastakohtasta on Johanneksen kirjoituksissa ja Qumranissa, ks. M. Barker, *King of the Jews* [Juutalaisten kuningas], Kindle-laitos: 4564 15473:sta.

12. 2 Pietarin kirje 1:19.

13. Johannes 7:50-53.

14. Johannes 19:39.

15. Johannes 3:2, korostus lisätty.

16. Ks. Johannes 3:2.

17. Ks. M. M. Thompson, *John* (Johannes), ss. 78-79, lainattu R. Boylanin teoksessa, *Some Comments* [Joitakin huomioita].

18. Ks. Johannes 3:3, 5. Käytetty verbi on ὁρᾶω, mikä tarkoittaa vain “nähdä”; se esiintyy 73 kertaa kreikkankielisessä Johanneksen evankeliumissa, eikä se milloinkaan merkitse “mennä sisälle jonnekin” (esin, Johannes 1:18, 29, 33, 34, 39 [x2], 46, 47, 48, 50, 51; 3:11, 26, 32, 36 jne.)” (R. Boylan, *Some Comments* [Joitakin huomioita]).

19. Koskien vaatimusta, että Jumalan valtakunta on nähtävä ennen kuin sinne pääsee, ks. OL 131:5-6. Vrt. Moosia 5:2; Alma 5:12-14, 26; Helaman 15:7. Joseph Smith sanoi (J. Smith Jr., *Words* (Sanoja). 15.10.1843, *Joseph Smith Diary* [Joseph Smithin päiväkirja]: “[On] yksi asia nähdä valtakunta ja toinen olla siellä. [Ihmisen] on koettava sydämen muutos nähdäkseen Jumalan valtakunnan ja noudatettava adoption artikloita [so., noudatettava niitä asioita, jotka ovat välttämättömiä “Jumalan pojaksi tulemiselle] sinne päästäkseen.”

M. Barker, *King of the Jews* [Juutalaisten kuningas], Kindle-laitos; 4589 15473:sta selittää, että sen kaikkein täydellisemmässä merkityksessä, Jumalan valtakunnan näkeminen “tarkoittaa taivaallisen valtaistuimen näkemistä.”

Jatkuen, Barker kirjoittaa (ibid. 4650):

Ei ole täydellistä selvitystä kuninkaallisesta nousemisesta heprealaisissa pyhissä kirjoituksissa, eikä myöskään kreikkalaisissa, ja niinpä kaikkeinpyhimmän rituaalit ja niitten merkitys on selvitettävä sen perusteella, mitä on olemassa. Ensimmäiset kristityt olisivat tienneet paljon enemmän kuin me, mutta vieläkin tunnistettavissa oleva malli on korottaminen, voitelu, Pojaksi tuleminen ja sitten hallitseminen/tuomarina tuleminen. Tämä on se malli, joka käy selvästi ilmi siitä, miten Jeesus kuvailee itseään Nikodemokselle: Jeesus syntyi ylhäältä (jakeet 3-8; vrt. 1036), nousi ja muuttui ihmiseksi (jakeet 13-159, ja sitten lähetettiin maailmaan tuomaan tuomio ja parantamaan maa (jakeet 16-17).

20. Profeetan lausunnot ensimmäisistä valaistuksen hengen tuntemuksista, jotka johtavat uskolliset opetuslapset läpi kunkin maanpäällisen toimituksen ja lopulta vastaaviin taivaallisiin toimituksiin, löytyvät myös teoksesta Daniel Tyler (D. Tyler. *Recollections*, ss. 93-94): Tässä esillä oleva syntymä ei ollut Pyhän Hengen lahja, joka luvattiin kasteen jälkeen, vaan osa henkeä, joka oli läsnä, kun kirkon vanhimmat saarnasivat evankeliumia. Ihmiset ihmettelivät, miksi he eivät aiemmin olleet ymmärtäneet pyhiä kirjoituksia koskevia yksinkertaisia julistuksia, niin kuin vanhimmat ne selittivät, ja niin kuin he olivat lukeneet satoja kertoja. Kun he lukivat Raamattua se oli uusi kirja heille (vrt. Joseph Smith - *History* [Historia] 1:74). Tämä oli uudestisyntymistä, jotta he voisivat nähdä Jumalan valtakunnan. He eivät olleet siinä, mutta saattoivat nähdä sen ulkoapäin, mitä he eivät voineet tehdä, ennen kuin Herran Henki poisti

esiripun heidän silmänsä edestä. Se oli sydämen muutos, eikä olotilan muutos; he olivat kääntyneet, mutta olivat edelleen synneissään.

21. Koskien "sydämen muutosta", "osaa Henkeä", joka poistaisi verhon heidän silmiensä edestä," ks. sama teos.

22. Korneliuksesta, ks. Apt.teot 10:47. Joseph Smith puhui siitä erosta, mikä on Jumalan valtakunnan ensimmäisten Pyhän Hengen ennen kastetta antamien Jumalan valtakunnan pilkahdusten ja kasteen jälkeen saadun Pyhän Hengen lahjan antaman täysimääräisemmän ja jatkuvamman hengellisen tietoisuuden välillä. "On olemassa ero Pyhän Hengen ja Pyhän Hengen lahjan välillä. Kornelius sai Pyhän Hengen ennen kuin hänet kastettiin, mikä oli vakuuttava Jumalan voima hänelle evankeliumin totuudellisuudesta, mutta hän ei voinut saada Pyhän Hengen lahjaa, ennen kuin hänet kastettiin. Jos hän ei olisi ottanut [näitä merkkejä tai] toimituksia päälleen, Pyhä Henki, joka sai hänet vakuuttuneeksi Jumalaa koskevasta todistuksesta, olisi jättänyt hänet [ks. Ap.teot 10:1-48]" (J. Smith, nuor., *Words*, Wilford Woodruff Journal [Wilford Woodruffin päiväkirja], 20.3.1842, s. 108. Oikeinkirjoitus ja välimerkit muutettu meidän ajallemme sopiviksi. Vrt. J. Smith, nuor., *Teachings* [Opetuksia], s. 199).

23. Eter 12:19.

24. S. Zinner, *Gospel of Thomas* [Tuomaan evankeliumi], Ks. esim. "Tämä saattoi meidät ihmettelemään, sillä Henki antoi sen meille. Ja miettiessämme tätä Herra kosketti meidän ymmärryksemme silmiä, ja ne avautuivat, ja Herran kirkkaus loisti ympärillä." (OL 76:18-19).

25. Sama.

26. Johannes 3:7; Vrt. esim. Markus 5:20; Johannes 5:20, 28, 7:21; Apostolien teot 3:12; Ilmestyskirja 17:7; Jaakob 4:12; Moosia 27:25; Alma 19:24; 39:17; Helaman 5:49; 7:15; 3 Nefi 15:3; OL10:35; 27:5; 76:18; 136:37. Samuel Zinner huomauttaa, että Tuomaksen evankeliumin käyttämä "marvel" [ihmetellä] on lähempänä Qumranin käyttötapaa kuin kreikkalais-roomalaista filosofiaa, ja ... ne kaksi koptilaista verbiä... eivät ole Platonilta vaan Danielin kirjasta peräisin [Daniel 23-4; 4:2, 6, 16; 5:6, 9, 19; 7:28; 8:17, 27; 12:6]" (sama teos, viittaa mysteereihin, joista voi kertoa vain ilmoituksen kautta).

27. Johannes 20:27. Huomaa ero kohdan Johannes 3:5-8 kaiun kanssa, joka löytyy kohdasta OL 5:16: "Ja katso, *niiden osaksi jotka uskovat minun sanoihini on tuleva Henkeni ilmoitus*, ja he tulevat syntymään minusta: vedestä ja Hengestä." Lynne Hilton Wilson sanoo: "Vaikka kumpikin jae keskittyy samaan Hengen lupaukseen, vain toinen kertoo, että usko on tilanteessa toimiva periaate" (L. H. Wilson, *A New Pneumatology*, s. 149).

28. Ks. Moosia 5:7-8, missä ajatus siitä, että "olette syntyneet hänestä" ja "tässä nimessä [alkup. 'under this head' – 'tämän pään alla'] (hepreaksi: rō'sh) teidät tehdään 'vapaiksi'" mainitaan kahdessa toisiaan seuraavassa jakeessa: "Ja tässä nimessä [tämän pään alla] teidät tehdään vapaiksi (vrt. päästä [ylhäältä] syntyneiksi - Joh.3:3 'synny uudesti, ylhäältä' [päästä]), eikä ole muuta nimeä, jossa [päästä, jonka kautta] teidät voidaan tehdä vapaiksi. Muuta nimeä ei ole annettu, jonka kautta pelastus tulee; sen tähden minä tahdon, että te otatte päällemme Kristuksen nimen, kaikki te, jotka olette tehneet Jumalan kanssa liiton, että olette kuuliaisiksi elämäne loppuun asti." (Moosia 5:8). Ks. myöhempänä lisää tästä kuningas Benjaminin puheen lainauksesta.

Ks. [Born Again Narrative \[Uudesti syntymisen kertomus\]](#) -artikkelissa olevaa pohdintaa tämän keskustelun taustalla olevien aramean ja kreikan kielisten sanontojen osalta sekä myös kritiikkinä Bart Ehrmanin väittämälle siitä, että keskustelu ei ole voinut tapahtua siten kuin on kerrottu. "Kreikan sana käännettynä sanasta "ylhäältä" jakeessa 3 voi myös tarkoittaa "uudelleen" ... Tämä on Nikodemoksen väärinkäsityksen takana." (H. W. Attridge et al., *HarperCollins Study Bible*, s. 1819, huomautus 3:4. Ks. myös C. S. Keener, *John* (Johannes), 1:538-539). Kristus puhuu syntymisestä Jumalasta, kun taas Nikodemos ajattelee - väärin - että Hän puhuu uudelleensyntymisestä.

29. Johannes 3:6, korostus lisätty.

Huomaa, että ainakin yhdessä tilaisuudessa Joseph Smith käytti kohtaa Johannes 3:6 hyvin erilaisella tavalla oman aikansa tilanteessa. Sunnuntai-iltana 2.4.1843 Joseph Smith puhui lyhyesti "Jeesuksen keskustelusta Nikodemoksen kanssa - ellei ihminen synny vedestä ja hengestä" (J. Smith, Jr., et al, *Journals, 1841-1843*, s. 326; J. Smith, Jr., *Words*, Joseph Smithin päiväkirja, toim. Williard Richards, s. 173). Syy siihen, että profeetta lainasi tätä kertomusta puheen sisällössä on hämärän peitossa. Kuitenkin Andrew F. Ehat ja Lyndon W. Cook sanovat, että koskien huomautuksia iankaikkisesta avioliitosta muutama kuukausi

aikaisemmin, Joseph Smith sanoi (J. Smith, Jr., *Words*, Franklin D. Richards “Scriptural Items” [Pyhien kirjoitusten asioita], s. 232): “[Se että] maallinen on Taivaallisen kuva osoittaa, että elämien moninkertaistamisen kautta iankaikkiset maailmat luodaan ja asutetaan, [sillä] se mikä syntyy lihasta on liha [ja] se, mikä syntyy Hengestä on Henki [ks. Johannes 3:6]” Ehat ja Cook päättävät: “Johtopäätös on, että jos ihmisen ruumis ei nouse ylös, hänen lapsensa syntyvät lihaksi ja luuksi, mutta jos ihmisen ruumis nousee kuolleista... hänen lapsensa ovat henkiä” (J. Smith, Jr., *Words* [Sanat], s. 270, huomautus 9).

Tämä tapahtuma tarjoaa hyvän esimerkin siitä, miten Joseph Smithin pyhien kirjoitusten ja opillisten julistusten tulkintoja toisinaan voidaan ymmärtää ainoastaan suhteessa senhetkisiin tapahtumiin. Ben McGuire on sanonut, että verrattuna perinteisiin katsantoihin meidän tehtävämme pyhiä kirjoituksia lukiessamme on yksinkertaisesti selvittää ehdoton “tosi” merkitys, jonka alkuperäisen yleisön oli tarkoitus käsittää. Joseph Smith useasti “jättää entisen ja nykyisen kulttuuriin ja yhteiskuntaan kuuluvan kasvavan kuilun huomiotta ja liittää uudelleen pyhien kirjoitusten kohdan nykyisyyden asiayhteyteen” (B. L. McGuire, 7.3.2016). McGuire huomauttaa, että sellainen lukemisstrategia on tuiki vieras tyyppiselle meidän aikamme raamatunselittäjälle (vaikkakaan ei muinaisele tulkitsijalle - ks. esim. J. L. Kugel, *How to Read* (Miten lukea), ss. 674, 676): “[Joseph Smith] johdonmukaisesti uudelleenmuovaa tulkintojaan aiemmista pyhien kirjoitusten kohdista nykyisten ilmoitusten linssin läpi, ja lopputuloksena on jotakin, mikä [olisi saattanut olla]... vierasta aikaisemmalle, alkuperäiselle kuulijakunnalle” (sama teos). Lisää tästä aiheesta: B. L. McGuire, Nephi [Nefi], s. 58-59 huomautus 21, 68-71, 77; J. M. Bradshaw, *Now That We Have the Words* [Nyt kun meillä on sanat], s. 52.

30. Johannes 3:6, korostus lisätty.

31. Johannes 3:4.

32. Johannes 3:10.

33. Johannes 3:8. Samuel Zinner näkee mahdollisen yhteyden sanojen “wind” [tuuli] ja “life breath” [elämän henki] välillä. Hän huomauttaa myös, puolustuksena Nikodemoksen tulkinnalle, että ajatus syntymisestä “vedestä ja hengestä” on selvä viittaus 1 Mooseksen kirjan kohtaan 1:2 (S. Zinner, *Gospel of Thomas* [Tuomaan evankeliumi]): Paavalin ilmestys 45 näyttää kannattavan ajatusta pyhästä hengestä emolintuna, joka liikkuu luomisen vesien yllä, mutta joka luomisen jälkeen tulee lepäämään (niin kuin lintu) elämänpuun oksalle - mutta kuitenkin ajoittain (tuulen lailla) puhaltaa puun läpi mikä saa vedet virtaamaan puulta. Tämä kohta voi valaista Johanneksen 3. luvun äidillistä henkeä, joka puhaltaa tuulen lailla läpi puitten ja joka vihjaa, että se olisi yhteydessä 1 Mooseksen kirjan ensimmäisen luvun jakeeseen 2. Tuulen piilevää alkuperää verrataan kehittyvän sikiön piilevään tilaan raskaana olevan naisen kohdussa kohdassa Saarnaaja 11:5, josta saattaisi olla apua pyrittäessä ymmärtämään henkeä sekä tuulena että äitinä Johanneksen luvussa 3: “Yhtä vähän kuin tiedät, minne tuuli kääntyy tai miten luut rakentuvat raskaana olevan kohdussa, yhtä vähän tiedät Jumalan teosta, hänen, joka kaiken luo.” “Tuuli” voidaan myös ymmärtää “elämänhenkenä” (Ks. jps-versiota (Jewish Publication Society:n [Tanak](#)-käännös): “Niin kuin et tiedä, kuinka elämänhenki siirtyy raajoihin raskaana olevan naisen kohdussa, samalla lailla et voi ennakolta nähdä kaiken tapahtumaan saavan Jumalan tekoja.” Kuten jps sanoo, “into” [suuntaa merkitsevä prepositio englannissa] on kuin “like” (kuten englannissa) useimmissa käsikirjoituksissa. “Tuuli” “elämänhenkenä” tekee kohdasta merkityksellisemmän Johanneksen evankeliumin 3. luvulle.)

Huomaa, että Johannes 3:6-7 yhdistää lihan ja hengen teemat sanalla “ihmetellä”. Tämä ryhmä vastaa täsmälleen [Tuomaan evankeliumin Kristuksen lauselman](#) 29 keskeisiä osia, jotka kuvaavat maanpäällistä lihasta syntymää taivaalliseen hengelliseen syntymään verraten. Se, mikä syntyy hengestä on henki, tai taivaallinen, ja tämä johtaa sulavasti lauselman 30, jonka teemana on “jumalat”. Tuomaan yhteys perinteisiin Johanneksen 3. luvun taustalla vahvistuu lauselman 28 samanmuotoisuuden kautta toisiin johanneslasiin perinteisiin, kuten näkyy kohdassa Johannes 1:14. On kuitenkin tärkeätä väittää, että lauselman 28 on enemmän yhteydessä esi-kristillisen viisauden perinteisiin kuin kohdan Johannes 1:14 nykytekstiin - kuten 1 Henokin 42 ja lauselman 28 paljastavat. Vertaa lauselman 28 jano-teemaa 1 Henokin kirjan kohtaan 42:3, “janoinen maa” ja lauselman 28 teeman kielikuvaa 1 Henokin kirjan kohdassa 42:3. Tarkoitus ei ole ohittaa muita teemoja, joita ei esiinny 1 Henokin kirjassa, vaan joita on sekä lauselmassa 28 että Johanneksen evankeliumin 1. luvussa, nimittäin lihallista asumista maailmassa.

Koskien kohdassa Johannes 3:5 olevaa henkeä ja vettä, joiden tavallisesti ymmärretään viittaavan 1 Mooseksen kirjan kohtaan 1:2, vedet olisi luonnollisesti voinut laajentaa ottamaan mukaan paratiisin neljä

jokea, jotka näyttävät olevan niitä vesiä, jotka mainitaan Paavalin ilmestyksen kohdassa 45 elämänpuulta virtaavina.

34. Johannes 3:8.

35. Johannes 3:13. Johannes 3:11-13 on vain esipuhe Jeesuksen pitkille keskusteluille luvuissa 7-10 niitten kanssa, jotka olivat vastahakoisia uskomaan sitä, että Isä oli lähettänyt Hänet (Johannes 7:16-17, 28-29, 33; 8:18-19, 29, 10:36. Jeesus toimittaisi kaiken sen, mitä Isä oli lähettänyt Hänet tekemään (Johannes 8:26, 28-29, 38; 9:25; 10:25: 19:30); astuttuaan alas taivaasta (Johannes 8:23; 17:15), paikka, jonne Hän palaisi (Johannes 7:33) mutta jonne epäuskoiset eivät pääsisi (Johannes 7:34-36; 8:21). Vaikka "he eivät [tienneet] mistä hän [oli]" (Johannes 9:29. Vrt. Johannes 7:41-43, 52; 8:24, 29) eivätkä, minne Hän menee (Johannes 8:14, korostus lisätty). Täten Jesaja kysyi retorisesti: "Kuka uskoo [hänen] saarna[ansa]?" (Jesaja 53:1) Samalla tavoin Georges Moustaki (Nöyryys) ilmaisi asian runomuodossa [ranskaksi]:

Humblement il est venu

On ne l'a pas reonnu...

Ce n'était qu'un inconnu

On ne l'a pas retenu.

36. Johannes 3:12.

37. Johannes 3:12.

38. Johannes 3:11.

39. Myöhemmin tässä artikkelissa puhumme yksityiskohtaisemmin erosta, joka kenties tehdään "vedestä ja hengestä syntymisen" - jotka ovat syyttömäksi julistamisen ja pyhityksen oleellisia askeleita, jotka tuovat opetuslapsen korotuksen kynnykselle - ja "Jumalasta syntymisen" - jonka kautta ihminen voi tulla Hänen pojakseen tai tyttäreksen - välillä. (Tämän vastakohtana 1 Johanneksen kirje 3:9 ja 5:9 näyttävät käyttävän termiä "Jumalasta syntynyt" laveammassa mielessä.) Kuvaillessaan sitä, mitä merkitsee olla "syntynyt Jumalasta" tietyssä tämän termin mielessä, Jeesus ei pelkää näyttäneen, mitä Häneltä Ainosyntyisenä oli vaadittu, vaan kertoi myös siitä, mitä vaaditaan jokaiselta Jumalan lapselta, joka myöhemmin "tulisi Kristuksen tykö ja tulisi täydelliseksi Hänessä" (Moroni 10:32) niin kuin Hän itse tuli "täydelliseksi" jumalankaltaisuudessaan (Matteus 5:48; 3 Nefi 12:48).

Tarkemmin sanoen, kohdassa Johannes 3:13 Jeesus yhdisti identiteettinsä ihmisen Poikana siihen, että Hän oli laskeutunut taivaasta ja noussut taivaaseen. Heprealaiskirjeen kirjoittaja kutsuu "Jeesus[ta], Jumalan Poika[a] suur[eksi] ylipap[iksi], "joka on kulkenut läpi taivaiden" (Heprealaiskirje 4:14). Tarkemmin sanottuna, Jeesus, "jonka pappeus on ikuista, Melkisedekin pappeutta" "meni" taivaallisen temppelin... väliverhon tuolle puolen" "edelläkävijänä" kaikille opetuslapsille, jotka "uskon[] ja kärsivällis[yyden]" kautta tulevat kelvollisiksi ja "saavat omakseen sen, miunkä Jumala on luvannut," pitämä[llä] kiinni siitä [kirjaimellisesti "tarttumalla kiinni siihen"], mikä on "elämä[n] ankkuri", joka on heidän edessään, näin sa[atuaan] sen mitä... oli luvattu", mikä voidaan "vahvist[aa] ainoastaan Jumalan henkilökohtaisen "valan" "muuttumattomuuden" kautta (Heprealaiskirje 6:11-20. Vrt. esim. Psalmi 2:7; 110:4; Matteus 25:21,23; Ilmestyskirja 4:1; 11:12; 2 Nefi 31:20; OL 84:40. Ks. J. M. Bradshaw. *Temple Themes in the Oath* [Tempelitemoja valassa], ss. 60-62). Palataksemme Johanneksen evankeliumin luvun 3 asiayhteyteen, Nikodemosta piti muistuttaa siitä, että Jeesuksen oma kelvollisuutta voida nousta taivaaseen ja "päästä Jumalan valtakuntaan"" (Johannes 3:5), niin kuin jokaisen samaan pyrkivän opetuslapsen kelvollisuutta, ei voi ymmärtää ulkoisten näkyvien merkkien kautta, joita hänen kaltaisensa ihmiset voivat kommentoida (Johannes 3:2) - vaan Jumalan Hengen kautta (1 Korinttolaiskirje 2:10-16), joka näkee salassa (Matteus 6:4, 10) ja on "sydänten tuntija" (Apostolien teot 15:8. Vrt. 1 Samuel 16:7). Vain jumalallinen tutkistelun henki (1 Korinttolaiskirje 2:14) voi paljastaa, josko ihmiset heidän erilaisissa olosuhteissaan ja kyvyissään pystyvät saattamaan loppuun sen työn maan päällä, jonka Jumala on antanut heille tehtäväksi (2 Tim. 4:7. Vrt. Johannes 17:4, 19:30), Herran heille ainutkertaisesti suunnittelema työn "Jaakob 1:17", minkä työn Jumalan Poika heidän esimerkinään suoritti jokaista "kirjainta" ja "pienintä piirtoa" myöten (Matteus 5:18).

Toisin sanoen, Jeesuksen piti opettaa Nikodemokselle, että varma merkki siitä, että Hän oli Jumalan Poika - ja lisäksi siitä, että se tehtävä kuului kaikille, jotka tulisivat Jumalan pojiksi ja tyttäreiksi - ei ollut hyväksyvissä ihmisten sanoissa - ihmisten, jotka "todistavat ihmisestä" (Johannes 2:25. Vrt. Johannes 5:41.), "jotka tuomit[sevat] näön mukaan" (Johannes 7:24. Vrt. 2 Korinttolaiskirje 5:12, 10:7), vaan pikemminkin siinä, että Isä mahdollisesti hyväksyy ihmisen elämän ja teot (2 Korinttolaiskirje 5:9-10. Ks. esimerkiksi Johannes

5:36, 44; 8:17-18, 54. Ks. myös Matteus 3:17; Markus 1:11; Luukas 3:22, 3 Nefi 11:7). Kuten Kierkegaard sanoi opetuslapsilta vaadittavasta horjumattomasta päättäväisyydestä: "Sydämen puhtautta on haluta yhtä asiaa." (S. Kierkegaard, *Purity* [Puhtaus]).

Jeesus eli moitteettoman uskollisena Isän tahdolle ja osoitti täydellistä kärsivällisyyttä "ot[taessaan] ristinsä"(Matteus 16:24-25), kun Hänet "ylennett[iin]" (Johannes 3:14) hetkellisesti, jotta Hän voisi "ve[tää] kaikki tykön[sä]" (Johannes 12:32) nauttimaan - heidän sitä halutessaan - korotuksesta iankaikkisessa maailmassa.

40. Ks. S. Hamid-Khani, *Revelation* [Ilmoitus], jossa on erinomainen esitys samanaikaisesta ilmoituksesta ja kätkemisestä, niin kuin se yleisesti ottaen liittyy Johanneksen evankeliumiin.

41. Johannes 3:13-15. Samuel Zinner puhuu siitä, että linkki "uuteen henkisyntymiseen ihmisen Pojan noustessa taivaaseen" löytyy myös "Johanneksen evankeiumin kohdasta 6:62, juuri ennen jakeen 63 opetusta lihasta ja hengestä, minkä me olemme nähneet liittyvän myös Tuomaan lauselmaan 52" (S. Zinner, *Gospel of Thomas* [Tuomaan evankeliumi]). Hän mainitsee lisäksi:

Kahden vertauksen, uudestisyntymisen ja Ihmisen Pojan taivaaseennousemisen, yhdistäminen on kiintoisaa. Kohdan Johannes 3:12-13 johtopäätös näyttää olevan se, että Ihmisen Pojan taivaaseen nouseminen aiheuttaisi suurempaa ihmetystä tai hämmästyttä kuin uusi henkisyntyminen. Samalla lailla Johannes 6:62-63 näyttää vihjaavan, että Ihmisen Pojan taivaaseennouseminen on suurempi ihme tai hämmästyttä kuin elämänleipää koskeva keskustelu. Ja koska jakeet 62 ja 63 näyttävät muodostavan yhdistävän kokonaisuuden, ne luonnollisesti ehdottavat, että Ihmisen Pojan taivaaseennouseminen ja opetus lihasta joka ei hyödytä mitään ja henki, joka on elämä (mikä viittaa samaan opetukseen uudesta henkisyntymisestä, niin kuin havaitsemme Johanneksen evankeliumin luvusta 3) edustavat vastaavia kokonaisuuksia.

42. Ks. 4 Mooseksen kirja 21:4-9.

43. Ks. Jesaja 6. Heprean verbi *saraph* tarkoittaa "palaa". Useimmat 4 Mooseksen kirjan luvun 21 kommentaattorit yhdistävät tämän kuvauksen käärmeen tappavaan myrkkyyn, mutta asiayhteydessä se paremminkin näyttää kuvaavan niitten palavaa "ulkoasua" (so., ne "palavat" selestisellä kirkkaudella) kuten käy ilmi viittauksista serafeihin, jotka vartioivat jumalallista valtaistuinta, osoittavat (J. H. Charlesworth, *Serpent* [Käärme], ss. 444-445). Ks. ss. 30, 87, 220, 258, 332, 426, ja eritoten K.R.Joines, *Winged Serpents* [Siivekkäät käärmeet], jota on lainattu teoksessa J. H. Charlesworth, *Serpent* [Käärme], s. 444.

Hesekiel 1 ja Ilmestyskirja 4:6-9 kuvaavat olentoja, joilla on samanlainen tarkoitus. Charlesworth kommentoi: "Serafeilla on siivet, kasvat, jalat ja ihmispiirteet; nämä ominaisuudet ovat hämänneet joitakuita tutkijoita, jotka olettavat, että sen myötä ne eivät voi olla käärmeitä. Lähi-idän ikonografia... on täynnään kasvollisten käärmeitten hahmoja, joilla on jalat, siivet ja ihmisen piirteet." (Sama teos, s. 444).

Ainoat selvät viittaukset Raamatussa serafeihin kaikkeinpyhimmässä ovat kohdissa Jesaja 6:2, 6. Nickelsburg kuitenkin ehdottaa, että kohdan 1 Mooses 3:24 midrašin [raamatullisen tekstin tulkinta], joka lainaa Psalmia 104:4 (H.Freedman et al., *Midrash*, 1:178), mukaan kohdan 1 Mooses 3:24 (KH Mooses 4:31) "leimuava miekka" saattaisi olla yhteydessä paremminkin serafeihin kuin kerubeihin (G. W. E. Nickelsburg, *1 Enoch 1* [1 Henok 1], s. 296, kohta 7). Hän näkee myös kohdan "ne, jotka olivat siellä ... kuin leimuava tuli" kohdassa 1 Henok 17:1 ja "käärmeet" kohdassa Henok 20:7 hyvinä ehdokkaina serafi-nimitykselle (Sama teos, 17:1, s. 276; 20:7, s. 294).

Tietenkin käärme on ristiriitainen vertauskuva, kuten James H. Charlesworth totesi kirjansa nimessä *The Good and Evil Serpent* [Hyvä ja paha käärme]. Käärme ei pelkästään joskus edusta paha, vaan se myös näyttölee hyvää, kuten ilmeisesti kävi Eedenin puutarhassa (J. M. Bradshaw et al., *Mormonism*in saatana, ss. 18-19):

Mikä tässä on todella merkittävää on se seikka, että käärmettä usein käytetään elämää antavan voiman vertauskuvana (4 Mooses 21:8-9; Johannes 3:14-15, 2 Nefi 25:20; Alma 33:19; Helaman 8:14-15). Eevan kiusauksen yhteydessä MAP-tutkijat Draper, Brown ja Rhodes vetävät sen johtopäätöksen, että Saatana on tosiasiaa tullut Messiaana tarjoten lupauksen, minkä vain Messias voi tarjota, sillä juuri Messias hallitsee elämän ja kuoleman voimia ja voi luvata elämän - ei Saatana" (R. D. Draper et al., *Commentary* [Kommentaari], s. 43. Ks. Johannes 5:25-26; 2 Nefi 9:3-16).

Paholainen ei ole pelkästään tullut ulkoisesti Pyhän muodossa, vaan näyttää tahallisesti ilmestyneen luvatta pyhimmässä paikassa Eedenin puutarhassa (Sama teos, ss. 42, 150-151). Jos tämä on todellakin totta, kuten

Ephrem Syyrialainen uskoi - eli, että Tiedon puu oli "pyhäkön esiripun" hahmo (Ephrem, Paradise [Paratiisi], 3:5, s. 92. Ks. myös J. M. Bradshaw, Tree of Knowledge [Tiedon puu]) niin Saatana on asettautunut äärimmäisellä julkeudella "portin vartijaksi" (2 Nefi 9:41. Vrt. 2 Tessalonikalaiskirje 2:3-4) Elämänpuulle - vertauskuvana mahdollisuudelle oikeissa olosuhteissa päästä "korotukseen", mormonien kielellä sanottuna. Täten näyttää siltä, että Eevan harhauttaminen koostui siitä, että hän oli nauttinut kiellettyä hedelmää "väärästä kädestä, kuunneltuaan väärää ääntä" (M. C. Thomas, Women [Naiset], s. 53).

44. 1 Nef 17:41. Vrt. 4 Mooses 21:6. Ks. myös Jesaja 14:29; 30:6; 2 Nefi 24:29.

45. Raamatussa termiä käytetään kahdella eri tavalla: toinen korostaa viittauksen kohteena olevaa "ihmisen poikana" eli normaalina ihmisolentona (esim. 4 Mooses 23:19; Job 25:6; 35; Psalmi 8:4; 146:3; Jesaja 51:12 (vrt. 2 Nefi 8:12); 56:2; Jeremia 49:18; Hesekiel 2:3; Daniel 8:17), ja toinen selkeästi merkitsee "Pyhyiden Ihmisen" Poikaa (KH Mooses 6:57) eli Jumalan Poikaa (Johannes 3:13; ks. seuraavaa huomautusta. Ks. myös esim. Matteus 25:31-46; Markus 14:61).

Opin ja liittojen kirjassa termiä "Ihmisen Poika" on käytetty johdonmukaisesti - on vain yksi poikkeus (OL 122:8) - kohdissa, jotka viittaavat Jeesuksen Kristuksen tulemiseen kirkkaudessaan (OL 49:22; 58:65; 61:38; 63:53; 64:23; 65:5; 68:11; 109:5; 130:12, 14, 15, 17).

KH Mooseksen kirjassa Saatana käyttää termiä "ihmisen poika" sen ensimmäisessä merkityksessä viittaamaan Mooseksen kuolevaiseen heikkouteen (KH Mooses 1:12) ja muualla sitä käytetään viittaamaan Jeesukseen Kristukseen, joka laskeutui kaiken... alapuolelle (OL 122:8) ja joka kirkastettiin taivaassa (KH Mooses 7:24) ja Hänen tulemuksessaan (KH Mooses 7:24, 47, 54, 56, 59, 65; vrt. JS Matteus 1:26, 36, 37, 41, 43, 48). Tämä muistuttaa nimityksen "Ihmisen Poika" runsasta käyttöä Vertausten kirjassa 1 Henokin kirjassa (G. W. E. Nickelsburg et al., *1 Enoch* [Henokin kirja] 2, 46:2-4, s. 153; 48:2 s.166; 60:10, s. 233; 62:5, 7, 9, 14, s.254; 63:11, s. 255; 69:26-27, 29, s.311; 70:1, s. 315; 71:14, 17, s. 320), johdonmukaisesti sen esiintymistiheyden kanssa Henokin näyssä KH Mooseksen kirjassa. Samankaltainen nimitys "Valittu" (KH Mooses 7:39. Vrt. KH Mooses 4:2. Ks. sama teos 39:6, s. 111; 40:5, s. 130; 45:3-4, s.148; 49:2, , s. 166; 51:5a, 3, s. 180; 52:6, 9, s. 187; 53:6, s. 194; 55:4, s. 198; 61:5, 8, 10, s. 243, 247; 62:1, s. 254. Ks. Jesaja 42:1, Luukas 9:35 (parhaimmissa käsikirjoituksissa on "chosen" [valittu] eikä "beloved" [rakastettu], 23:35), "Anointed One" [Voideltu] (so., Messias. Ks. KH Mooses 7:53. Ks. sama teos, 48:10, s. 166; 52:4, s. 187. Vrt. Luukas 23:35: "Kristus [Messias], Jumalan valitsema"), ja "Vanhurskas" (KH Mooses 6:57; 7:45, 47, 67. Ks. sama teos, 38:2, s. 95; 53:6, s. 194. Sana esiintyy myös epäsuorasti kohdissa 39:6, s. 111, 46.3, s. 153; 49:2, s. 166; 62;2-3, s.254) kukin sana esiintyy näyttävästi sekä teoksissa 1 Enoch Book of Parables [1 Henok Vertausten kirja] ja MAP Henok-kertomuksessa.

Kohdassa Abraham 3:27 sanotaan: "Ja Herra sanoi: Kenet minä lähetän? Ja yksi vastasi, Ihmisen Pojan kaltainen: Tässä olen, lähetä minut." Tietenkin viittauksen kohde voisi olla joko kuolevaisuutta edeltävä Jeesus Kristus tai kuolevaisuutta edeltävä Adam (ks. J.M.Bradshaw, *God's Image 1* [Jumalan kuva 1], excursus 23: The Roles of Christ, Adam, and Michael [Kristuksen, Aadamin ja Mikaelin tehtävät], s. 582-584), lukutapa, jolla oli edeltäjänsä Henokin korotuskertomuksessa, jossa tämän oli määrä tulla "Ihmisen pojaksi" (G. W. E. Nickelsburg et al., *1 Enoch 2* [1 Henok 2], 71:14, s. 321).

46. Johannes 3:13. Me kirjoitamme sanan "Man" [Ihminen] isolla kirjaimella noudattaaksemme kohdan KH Mooses 6:57 mallia.

Kiistanalainen lause kohdassa Johannes 3:13 ("joka on taivaassa") [1933 suomennos - 1992 suomennoksessa: "joka on taivaasta tänne tullut"], joka yleensä hyväksytään myöhempänä tulkintana, tulee selkeämmäksi sisällöltään, jos me otaksumme, että toimittaja on saattanut sen viittaavan sanaan "Man" [Ihminen] eikä sanapariin "Son of Man" [Ihmisen Poika]. Huomaa, että käytettyyn sanaan liittyy kaksi määrättyä artikkelia (*ho huios tou anthrōpou*), so. "the Son of the Man" [Ihmisen Poika] (isot alkukirjaimet lisätty), joista johtuu ilmaisu "the Son of the Man which is in heaven" [Ihmisen Poika, joka on taivaassa], jonka voi katsoa tarkoittavan, että "the Man" [Ihminen] eikä niinkään "the Son" [Poika] on tällä hetkellä "taivaassa". Toiset tutkijat, jotka hyväksyvät ilmaisun "which is in heaven" [joka on taivaassa] (esim. R. L. Overstreet, Johannes 3:13) ovat tulkinneet sen eri lailla, todistajaksi Jeesuksen läsnäololle kaikkialla, so. että Hän on läsnä maan päällä ja taivaassa.

Lisätietoja sanaparista "Son of Man" [Ihmisen Poika] löytyy lähteestä M. Barker, *King of the Jews*, Kindle-laitos: 4618 15473:sta.

47. Ks. 1 Mooseksen kirja 3:24 ja G. W. E. Nickelsburg, *1 Enoch 1* [1 Henok 1], s. 296 n. 7. Pyhissä kirjoituksissa mainittua miekkaa Sarna on kuvannut "erillisenä, suojaavana välineenä, jonka ei mainita olevan kerubien käsissä" (N. N. Sarna, *Genesis* [1 Mooseksen kirja], s. 30). Vaikka kerubien tehtävänä on valikoiden päästää sisään ne, joilla on lupa siihen, Nibley esittää, että miekassa yhdistettynä olevan tulen ja teräksen tarkoituksena on eritoten karkoittaa käärme ja estää sen paluu puutarhaan lopullisesti (H. W. Nibley, *Message* (Sanoma) (2005) s. 319-320). Lisäkeskustelua kerubien miekasta löytyy teoksesta J. M. Bradshaw, *God's Image 1* [Jumalan kuva 1], selityksiä kohdasta KH Mooses 4:31-d, s. 280-281. Asiaan liittyvää lisäkeskustelua samanlaisesta vertauskuvallisuudesta sadonkorjaajan sirpistä (OL 4:4), Hengen miekasta (Hebrealaiskirje 4:12-13. Vrt. OL 6:2; 11:2; 12:2; 14:2; 33:1-2) ja temppelein väliverhosta (vrt. J. M. Bradshaw, *Tree of Knowledge* [Tiedon puu], ks. J. M. Bradshaw, *He That Thrusteth in His Sickle* [Se joka panee sirppinsä työhön], s. 174-176. Kaikkilla näillä vertauskuvilla on yhteinen piirre: ne erottavat vanhurskaan epävanhurskaista - pelastamalla edelliset ja tuomitsemalla jälkimmäiset.

48. 1 Mooseksen kirja 3:24; KH Mooses 4:31, ks. J. M. Bradshaw, *God's Image* [Jumala kuva] 1, selitys kohtaan KH Mooses 4:31-e, s. 282.

49. OL 132:19; D. W. Parry, *Garden* [Puutarha], s. 139; B. Young, 6 April 1853 [6. huhtikuuta 1853] - B, s. 31. Ks. myös J. Gee, *Keeper* [Vartija].

50. 2 Nefi 9:41. Lisätietoja Jumalan valtaistuinta "lähimpänä olevan" paikan merkittävydestä ja pyhän keskuksen yleisestä vertauskuvallisuudesta löytyy teoksesta J. M. Bradshaw, *Tree of Knowledge* [Tiedon puu], s. 50-52. Lisäaineistoa Jeesuksesta Kristuksesta "portin vartijana" tässä mielessä ja Saatanan petoksesta, kun hän esittäytyy kunniakkaana käärmeenä (so., Jeesuksena Kristuksena, serafeista kunniakkaimpana) löytyy samasta teoksesta, s. 54-56.

Jeesuksesta "suurempana kuin kaikki serafit" ks. Heprealaiskirjeen luku 1 jakeet 3-8. Siinä Häntä kuvataan suurimpana kaikista Isän jumalallisista palvelijoista - eritoten "Jumalan sädehtivä[nä] kirkkau[tena], hänen olemuksensa kuva[na]," istumassa lähempänä valtaistuinta kuin yksikään serafeista, so., "Majesteetin oikeall[a] puolell[a], ja selvästi sanottuna tultuaan "enkeleitä suurem[maksi]" (ks. jakeet 3-4).

MAP-teologiassa ja pyhissä kirjoituksissa enkeleitä ei tyypillisesti ymmärretä eri rotuisiksi olennoiksi kuin ihminen. Vaikka "myöhempien aikojen ilmoitukset eivät ole tunnistaneet tai selventäneet Raamatussa mainittujen serafien tai kerubien luonnetta" (J. E. Jensen, *Spirit* [Henki]) Heprealaiskirjeen 1. luvun väittämä on, että vaikka puheena olevat enkelit näyttävät eri asteissaan Jumalan parhaimmalta Pojalta, Hän - ainutkertaisessa roolissaan Vapahtajana ja Lunastajana - on hänen saamansa [perimänsä - 1933 suomennos] nimi... enkelien nimiä ylhäisempi." (Hebrealaiskirje 1:4).

51. Johannes 14:6, Margaret Baker näkee Ilmestyskirjan "aikakirjana [Jeesuksen] taivaallisista näyistä ja niitten tulkinnoista (ks. esim. *King of the Jews* [Juutalaisten kuningas], Kindle-laitos, 4619 15473:sta. On sanottava, että Jeesus ei ollut vain nähnyt taivaallisen neuvoston jäseniä, vaan tietysti oli itsekin merkittävä jäsen heidän keskuudessaan.

52. Mitä tulee tämän profetian soveltamiseen Joseph Smithiin, ks. 3 Nefi 20:43. Vrt. 3 Nefi 21:10. Alman tavoin yksi Herran "kätketyistä siemenistä", joista Jesaja profetoi (ks. Jesaja 53:8, 10; 54:17), joka oli ainoa Nooan pappien keskuudessa, "jolle" tai "jonka päälle" (*'al-mî*) Herra "paljasti" käsivartensa Abinadin profeetallisena seuraajana (Moosia 17:2 ja Moosia 14:1, lainaten kohtaa Jesaja 53:1. Ks. M. L. Bowen, *Alma: A.P. Schade et al. To Whom* [Kenelle]). Joosef, Jaakobin poika (kuten Jeesus Kristus itse) ei ollut tunnettu veljeinsä keskuudessa jonkin aikaa, mutta lopulta hän ilmoitti itsensä heille ihmisenä, jonka Jumala oli lähettänyt pois varmistaaksen heidän (ajallisen) pelastuksensa (1 Mooses 45:5).

Näyttää siltä, että on olemassa tekstiin liittyvää samankaltaisuutta Jesajan profetian ja KH Mooseksen kirjassa olevan Henokin kertomuksen ja 1 Henokin pseudepigrafinen kirjan välillä. Henokin jatkuvan "uskon" (KH Mooses 7:13) ja "vanhurskauden" (KH Mooses 7:19) vuoksi "Henok oli ylhäällä ja korkealla, tosiaankin Isän ja Ihmisen Pojan huomassa". (KH Mooses 7:24). Samankaltaisuus Henokin korottamisen tässä jakeessa ja Ihmisen Pojan ihmisten tavan mukaisen ristille korottamisen välillä kohdassa KH Mooses 7:55 (vrt. Jesaja 52:13, Johannes 3:14; 8:28) on asia, joka on otettava huomioon. Lisäksi kuten olemme esittäneet aikaisemmin tässä artikkelissa, saattaa olla jonkinlainen yhteys "korotuksen" ja Henokin kokeman taivaallisiin mysteereihin tutustuttamisen välillä (KH Mooses 7:59). Vertausten kirjassa, 71:3, Henok kertoo: "Ja enkeli Mikael, yksi arkkienkeleistä, otti minua oikeasta kädestä kiinni ja nosti minut ylös ja toi minut ulos kaikkiin salaisuuksiin; ja hän näytti minulle kaikki armon salaisuudet" (G. W. E. Nickelsburg et al.,

1 *Enock 2* [1 Henok 2], 71:3, s. 320). Myöhemmin kertomuksessa Henokia kutsutaan "Ihmisen Pojaksi" (Sama teos, 71:14, s. 321), käsite, mikä saattaa olla hämmäntävä joillekuille lukijoille, mutta mikä ei aiheuta mitään vaikeuksia MAP-teologialle (ks. J. M. Bradshaw et al., *God's Image 2* [Jumalan kuva 2], yleiskuva KH Mooses 7, s. 117.)

Toisin kuin miesten toimittamat pappeustoimitukset, se toimitus, jonka kautta ihmisestä tulee "son of God" [Jumalan poika] (= son of Man) [=Ihmisen poika], on toimitus, jonka itse Jumala suorittaa (Ks. J. M. Bradshaw, *Temple Themes in the Oath* [Tempelitemojo valassa], s. 59-65), aivan kuten tämä arvo myönnettiin Henokille osana hänen taivaaseen astumistaan: "Ja [ylipappuus sen liiton mukaan, jonka Jumala teki Henokin kanssa] annettiin miehille [Jumalan] hänen oman äänensä kutsusta" (JST 1 Mooseksen kirja 14:29).

53. Ks. myös Samuel Zinnerin laajaa esitystä "ihmisen poikien" monikollisuudesta sanan mystisessä mielessä kirjoituksessa *Gospel of Thomas Logion 106* [Tuomaan evankeliumin (Jeesuksen) lauselmä 106] (S. Zinner, *Gospel of Thomas* [Tuomaan evankeliumi]).

[Nag Hammadin koptinkielinen teksti:

106. (1) ΠΕΧΕ ΙC ΧΕ ΖΟΤΑΝ ΕΤΕΤΝΩΑΡ ΠCΝΑΥ ΟΥΑ
 ΤΕΤΝΑΩΠΕ ΝΩΗΡΕ ΜΠΡΩΜΕ (2) ΛΥΩ ΕΤΕΤΝΩΑΝΧΟΟC ΧΕ
 ΠΤΟΟΥ ΠΩΩΝΕ ΕΒΟΛ ΧΝΑΠΩΩΝΕ

BLATZ

LAYTON

DORESSE

(106) Jesus said: When you make the two one, you will become sons of man, and when you say: Mountain, move away, it will move away.

(106) Jesus said, "when you (plur.) make the two into one you will become sons of man, and when you say, 'O mountain, go elsewhere!' it will go elsewhere."

110 [106]. Jesus says: "When you make the two one, you will become sons of Man and if you say: 'Mountain, move!', it will move."

(106) Jeesus sanoi: Kun te teette ne kaksi yhdeksi, teistä tulee ihmisen poikia, ja kun te sanotte: Vuori, siirry (mene) pois (muualle), se siirtyy (menee) pois (muualle).

<http://www.earlychristianwritings.com/thomas/gospelthomas106.html> (Kääntäjän lisäämä selvennys - ei alkuperäisessä tekstissä.)

54. Johannes 3:16.

55. Eter 12:6. Vrt. 1 Pietarinkirje 1:7. Tässä Moroni puhuu erityisesti varmasta todistuksesta, joka tuli, kun "Kristus näyttäytyi meidän isillemme" (Eter 12:7).

56. Johannes 1:12.

57. Moosia 5:7, korostus lisätty.

58. OL 93:23, 38.

59. G. B. Hinckley et al., *Perhe - julistus maailmalle*, kappale 2.

60. Johannes 1:12. Vrt. Psalmit 2:7; 110:4; Johannes 1:12-13; Roomalaiskirje 8:19; Efesolaiskirje 4:13; Hebrealaiskirje 7:3; 1 Johanneksen kirje 3:1-3; Moosia 5:7; 3 Nefi 9:17; Moroni 7:48; OL 128:23; KH Mooses 6:22, 68; 7:1; 8:13. Ks. myös Joseph Smithin kuvaus "Jumalan pojista", jotka korottivat itsensä jumaliksi jopa ennen maailman perustamista" (J. Smith, Jr., *Words*, Thomas Bullock Report, 16.6.1844, s. 381; vrt. J. Smith, Jr., *Teachings* [Opetuksia] 16.6.1844. Muita pyhien kirjoitusten viittauksia, jotka puhuvat ainoastaan Jumalan Pojasta (yksikössä): ks. Daniel 3:25; Matteus 4:3, 6; 8:29; 14:33; 26:63; 27:54; Markus 1:1; 3:11; 15:39; Luukas 4:3, 9, 41; 8:28; 22:70; Johannes 1:34; 5:25; 9:35; 11:4; 20:31; Apostolien teot 8:37; 9:20; Galatalaiskirje 2:20; Efesolaiskirje 4:13; Hebrealaiskirje 4:14; 6:6; 7:3; 10:29; 1 Johanneksen kirje 3:8; 4:15; 5:5, 10-13; 20; Ilmestyskirja 2:18.

61. Johannes 3:16.

62. 3 Nefi 27:14. Vrt. 1 Nefi 11:33; 19:10; KH Mooses 7:24, 47, 55; 3 Nefi 17:14-15; 28:6; Eter 4:1.

63. 3 Nefi 27:14.

64. 3 Nefi 27:14.

65. 3 Nefi 27:22.

66. Vrt. Jesaja 6:1; Johanneksen evankeliumi 8:28; 1 Nefi 13:30, 37; 16:2; Alma 13:29; 36:3; 37:37; 38:5; Helaman 8:14-15; 3 Nefi 27:14-15, 22; Mormon 2:19; Eter 4:19; KH Mooses 7:24, 47, 55, 59. On huomattava, että aramean/syyrian perusverbi, joka tarkoittaa "ristiinnaulita", *zqp kirjaimellisesti tarkoittaa "raise" ["kohottaa"], "lift up" ["temmata ylös"], "elevate" ["nostaa"].

67. H. N. Ridderbos, *John* [Johannes], s. 137. Lisätietoa sanan "lifted up" ["temmata ylös"] merkityksestä teoksessa M. Barker, *King of the Jews* [Juutalaisten kuningas], Kindle-laitos: 4618 15473:sta. Barker myös huomauttaa (sama teos, 4650 15473:sta):

Tämän luvun kolme teemaa - taivaallinen syntymä, ylöstempaaminen ja käärmepurema - löytyvät kaikki Johanneksen ilmestyksestä, 12:3-17: nainen taivaassa synnytti poikansa, muinainen käärme oli valmis puremaan häntä, valmis "nielemään" hänet (Ilmestyskirja 12:4) ja lapsi temmattiin Jumalan valtaistuimelle. Käärme jatkoi ja hyökkäsi Naisen toisten lasten kimppuun, jotka lapset pitivät käskyt ja todistivat Jeesuksesta, ja olletikin nämä olivat käärmepuremia jotka olivat aina-läsnäoleva vaara Jeesuksen seuraajille. Korotettua Jeesusta katsominen suojaisi heitä. Muinaisen käärmeen merkkiä hänen seuraajansa pitivät oikeassa kädessä ja otsassaan (Ilmestyskirja 13:16), juuri siellä, missä Moosesta edustava ryhmä piti heidän tefillin-koteloaan. [Suomentajan lisäys: Ks. 5 Mooseksen kirja 6:6-8.]

68. Alma 33:19, 22. B. A. Gardner, *Second Witness* [Toinen todistaja], 4:472-473, huomauttaa, että vastakohtana Johannekselle Alma 33:19-22 "korostaa parantumista, joka oli vertauskuvaan katsomisen seurausta. Hän ei korosta 'nousemista ylös'. Vaikka nefiläisprofeetat [olivat saaneet jumalallista etukäteistietoa] Vapahtajan ristiinnaulitsemisesta (1 Nefi 19:13; 2 Nefi 6:9, 10:3; 25:13; Moosia 3:9), heillä ei ollut omakohtaista kokemusta ristiinnaulitsemisesta tai sen yhteiskunnallisista vaikutuksista niin kuin Johanneksella oli. Alman kuulijoilla, jotka luottivat pronssilevyihin, ei ollut nefiläisprofeettojen ymmärrystä 'kuolleista herättämisestä'. Näin ollen Johannekselle niin tärkeä vertauskuvaallinen mielleyhtymä puuttuu tyystin Alman analyysistä."

69. Johannes 3:15. Vrt. Johannes 3:16: "iankaikkinen elämä." Nefi selvittää, että saadakseen "iankaikkisen elämän" ihmisen on "kestettävä loppuun saakka" (so., väliverho, joka kätkee sekä maallisen että taivaallisen kaikkeinpyhimmän), jossa mies tai nainen, jos on täysin täyttänyt vaatimukset, voi saada kuulla [Isän vakuutuksen] "Te saatte iankaikkisen elämän." (2 Nefi 31:20).

70. S. H. Faulring et al., *Original Manuscripts*, nt2 [Alkuperäiset käsikirjoitukset] (s. 110 [Johanneksen evankeliumi 3:25, 4:9]), s. 448.

71. *ibid.*, nt2 (s. 110 [Johanneksen evankeliumi 3:25-4.9]), s. 448.

72. Vrt. Johanneksen evankeliumi 1:12.

73. Lisätietoa Daniel Tylerin muistikuvasta, joka koskee Joseph Smithin lausuntoa Jumalan valtakunnan näkemisestä "ulkoapäin", ks. D. Tyler, *Recollections* [Muistikuvia], s. 93-94, kokonaan yllä.

74. Johanneksen evankeliumi 3:10. M. Barker, *King of the Jews* [Juutalaisten kuningas], Kindle-laitos: 4564, 4579 15473:sta kertoo: Fariseuksena ja hallitsijana Nikodemoksen piti tuntea heprealaiset pyhät kirjoitukset, ja Jeesus puhui hänelle Israelin pääopettajana, joten kenties Johannes käytti häntä sen ryhmän edustajana, joka ei ymmärtänyt, vaikka he olivat opiskelleet pyhiä kirjoituksia (Johanneksen evankeliumi 3:10; vrt. 5:39-40, juutalaiset, jotka tutkivat pyhiä kirjoituksia, mutta eivät tienneet, mitä ne merkitsivät. [Ks. myös Markus 4:11-12.]) Jos temppelein puhdistaminen oli ollut ristiriitatilanne temppelein virkailijoiden kanssa, niin tämä tapaaminen Nikodemoksen kanssa olisi pitänyt nähdä kahden Israelin opettajan tapaamisena...

Jeesuksen Nikodemoksen kanssa käymän keskustelun ja sen selityksen taustalla, kuka Hän on, on kolme kuninkaallista tekstiä: Psalmi 110; Jesaja 52:13-53:12 sekä 5 Mooseksen kirja 32:43, jotka kaikki olivat varmaan tuttuja niille, jotka tutkivat heprealaisia pyhiä kirjoituksia, *mutta jotka kaikki poikkeavat masoreettisesta hepreasta, josta taasen englanninkieliset Raamatut on käännetty...*

Olisi mahdollista tehdä se johtopäätös käytössä olevista todisteista, että tekstit, jotka olivat tärkeitä kristillisille väitteille - ja jopa Jeesuksen omalle käsitykselle Hänen tehtävästään - poistettiin hepreankielisestä tekstistä sen jälkeen, kun Jeesus esitti vaatimuksensa ja reaktiona niihin, tai ne olisivat saattaneet olla kuninkaallisia tai temppeleihin liittyviä tekstejä, jotka oli jo muokattu joistakin heprealaisista pyhistä kirjoituksista toisen temppelein kautena, "restauraatiokirjureitten" työnä. Jos jälkimmäinen pitää paikkansa, niin Nikodemos ei olisi voinut tunnustaa ja ymmärtää, mitä Jeesus sanoi.

75. Koskien juutalaisia mystisiä tulkintoja siitä, miten Jumalan valtakunta nähdään, ks. C. S. Keener, *John* [Johannes], 1:538. Koskien lausuntoa siitä, miten Filonin opetukset taivaalliseksi ihmiseksi tulemisesta hengellisen uudelleensyntymisen kautta, ks. sama teos, 1:562. Vrt. Johannes 3:3.

76. Ks. esim. C. H. T. Fletcher-Louis, *Heavenly Ascent* [Taivaaseen astuminen]; D. J. Larsen, *Angels* (Enkelit).

77. Ks. J. M. Bradshaw, Ezekiel Murai. Donald Carson torjuu raamatunselittäjät, jotka näkevät Jeesuksen Johanneksen evankeliumin luvussa 3 vastustavan "rituaalisia pesuja harjoittavien esseeläisten pesuja... tai kenties vastustavat juutalaisten seremonioita ylipäätänsä. Se, mikä on tarpeen, on Hengestä syntyminen, ei pelkkä vedellä puhdistaminen. Mutta "vettä" ja "Henkeä" verrataan toisiinsa kohdassa Johanneksen evankeliumi 3:5: ne ovat yhteydessä toisiinsa ja yhdessä ne vastaavat ajatusta "ylhäältä" (jae 3)" (D. A. Carson, *John* [Johannes], s. 193).

78. D. A. Carson, *John* [Johannes], s. 194.

79. Sama teos, s, 195. John S. Thompson on ehdottanut ensimmäiselle kirjoittajalle, että Hesekielin näkyä "kuivista luista" varjosti kenties Aadamin luominen kuivasta "tomusta", joka seuraa pian kappaletta, joka kertoo "sumusta, joka nousi maasta, joka kasteli maan pinnan (ks. 1 Mooses 2:6-7; KH Mooses 3:6-7; KH Aabraham 5:6-7).

80. Hesekiel 37:26.

81. Esim. Jeremia 25:16; Moosia 5:7-10. Lisää nimien ja avainsanojen merkittävydestä muinaisissa temppelitoimituksissa: ks. J. M. Bradshaw, *What Did Joseph Smith Know* [Mitä Joseph Smith tiesi], d. 9-15.

82. Hesekiel 16:4.

83. D. A. Carson, *John* [Johannes], s. 194. Kts. 1 Mooseksen kirja 4:22; 5 Mooseksen kirja 32:6; Hoosea 11:1.

84. Hesekiel 16:4.

85. Hesekiel 16:8.

86. Hesekiel 16:9, 10, 12.

87. 2 Mooseksen kirja 19:6; 1 Pietarin kirje 2:9 liittää tämän käsitteen kaikkiin kristittyihin, joita kehoitetaan tulemaan "kuninkaallise[ksi] papisto[ksi], pyhä[ksi] heimoksi". Samalla tavalla siunaukset, jotka liittyvät jumalalliseen valaan, joka on tallennettu jakeeseen Psalmit 110:4 ja jotka julistavat "Sinä olet pappi ikuisesti, sinun pappeutesi on Melkisedekin pappeutta" ulotetaan ei pelkästään Jeesukseen Kristukseen (Kirjeessä heprealaisille 5:8) vaan myös jokaiseen, joka "kärsivällisesti kestää" loppuun asti ja astuu kuten "edelläkävijä" "väliverhon tuolle puolen" vastaanottamaan saman "valan... Isältä" (ks. Hepr. 6:13-20; OL 84:40; J. M. Bradshaw. *Temple Themes in the Oath* [Temppeliteemoja valassa], s. 61-62. Kohdan OL 76:56-58 mukaan sellaisista ihmisistä tehdään "pappeja", "kuninkaita", ja "Jumalan poikia". Juuri he ovat niitä, jotka ovat pappeja ja kuninkaita, jotka ovat saaneet hänen täyteydestään ja hänen kirkkaudestaan; ja ovat Korkeimman pappeja Melkisedekin järjestyksen mukaan, joka oli Henokin järjestyksen mukaan, joka oli ainosyntyisen Pojan järjestyksen mukaan. Sen tähden, kuten on kirjoitettu, he ovat jumalia, nimittäin Jumalan lapsia [alkup. "sons" - poikia] -

88. 1 Johanneksen kirje 3:9; 5:1; Moosia 27:28; Alma 36:26.

89. Joseph Smith opetti, että ollakseen kelvollinen iankaikkiseen elämään, jokaisen Jumalan lapsen on synnyttävä uudelleen taivaan valtakuntaan Jumalan poikana tai tyttärenä (KH Mooses 5:7) Kristuksen sovituksen kautta, ja "pitämällä kaikki Herran huoneen toimitukset" (J. Smith, Jr., *Words* [Sanoja], 11.6.1843, Wilford Woodruff Journal [Wilford Woodruffin päiväkirja], s. 213. Vrt. J. Smith, Jr., *Teachings* [Opetuksia], 11.6.1843, s. 308. Ks. myös J. W. Welch, *Sermon* [Saarna], s. 77-78. Andrew F. Ehat ja Lyndon W. Cook kommentit teoksessa J. Smith, Jr:n *Words* [Sanoja], s. 286 n.25): Epäilemättä Kirkon historioitsijat päättivät vahvistaa tätä lausuntoa, perustuen kohtaan OL 124:28. ja heidän tietoonsa profeetan temppelitoimituksia koskevista opetuksista: "Jos ihminen saa Jumalan *pappeuden* täyteen, hänen on saatava se samalla tavalla kuin Jeesus Kristus sen sai, ja se oli pitämällä *kaikki käskyt ja tottelemalla* kaikkia Herran huoneen toimituksia" (J. Smith, Jr., *Teachings* [Opetuksia], 11.6.1843. s. 308; muutetut sanat kursivoitu). Kirkon historioitsijan vahvistuksen keskeinen asia, jonka Franklin D. Richardsin raportti vahvistaa, on saanut lisätukea Brigham Youngin seuraavasta lausunnosta Nauvoon temppelissä, johon sisältyy profeetan opetuksia temppelin korkeimmista toimituksista: Ne, jotka tulevat tänne ja jotka ovat saaneet pesun ja voitellun, asetetaan [myöhemmin] kuninkaiksi ja papeiksi, ja sen jälkeen he ovat saaneet pappeuden täyteen, kaiken, mitä voidaan antaa maan päällä.

Sillä veli Joseph sanoi, että hän oli antanut meille kaiken, mitä voidaan antaa ihmiselle maan päällä (Heber C. Kimballin päiväkirja, joka piti William Clayton, 26.12.1845, Kirkon arkisto).

90. Matteus 10:22; 24:13; Markus 13:13; Roomalaiskirje 6:22; 1 Korinttolaiskirje 1:8; Heprealaiskirje 3:6, 14; Jaakob 5:11; 1 Pietarin kirje 1:13; Ilmestyskirja 2:26; 1 Nefi 13:37; 22:31; 2 Nefi 9:24; 31:16, 20; 33:4, 9; Omni 1:26; Moosia 2:14; 26:23; Alma 12:27; 27:27; 32:13, 15; 38:2, 3; 3 Nefi 15:9; 27:6; 27:11, 16, 17, 19; Mormon 9:29; Moroni 3:3; 6:3; 8:3, 26; OL 10:4; 14:7; 18:22; 20:25, 29, 37; 31:13, 53:7; 66:12; 75:11, 13, 14; 76:5; 81:6; 100:12; 105:41; 121:32. Yllä lueteltuja monia pyhien kirjoitusten kohtia, jotka selkeästi määrittelevät "lopun" koetusajan loppuna tai tuomion hetkenä, voi verrata lyhyempään sarjaan pyhien kirjoitusten kohtia Moosia 4:6, 30; 5:8; Alma 34:33; 41:6, jotka sen sijaan kuvailevat tätä loppua yleensä kuolevaisen elämän loppuna.

91. OL 132:24. Vrt. Johanneksen evankeliumi 17:3.

92. Esim. Matteus 10:38; 16:24; Markus 8:34, 10:21; Luukas 9:23; 14:27; Apostolien teot 5:41; 9:16; Roomalaiskirje 8:17; Filippiläiskirje 4:12; 2 Timoteuksen kirje 2:12; 3:12; Jaakobin kirje 1:8; 3 Nefi 12:10; OL 23:6; 56:2; 101:35; 112:14. Kaikesta huolimatta Kristuksen seuraajia ei kutsuta kestämaan kärsimystä syntien puolesta, jonka Jeesus Kristus on jo kärsinyt (OL 19:16), mutta toisinaan heidän on kärsittävä "sielun piinaa... ihmisten jumalattomuuden tähden" (Alma 8:14).

Vanhurskaiden tuntema murhe synnistä tulisi asettaa vatsakkain pahojen murehtimisen kanssa (Matteus 24:30; Luukas 6:25; OL 45:49; 87:6; 97:21; Ilmestyskirja 18:11).

93. Moosia 5:7. Ks. myös Psalmit 2:7; 110:4; Johanneksen evankeliumi 1:12-1; Roomalaiskirje 8:19; Efesolaiskirje 4:13; Heprealaiskirje 7:3; 1 Johanneksen kirje 3:1-3; 3 Nefi 9:17; Moroni 7:48; OL 128:23; KH Mooses 6:22, 68; 7:1; 8:13.

94. J. Smith, Jr., *Words* [Sanoja], ennen 8.8.1839 (1), s. 12. Vrt. J. Smith, Jr., *Teachings* [Opetuksia], 2.7.1839, s. 162. Ks. OL 52:13-20; 84:19-25; KH Mooses 6:57-68; JST 2 Mooseksen kirja 34:1-2.

95. Daniel 3:25; Matteus 4:3, 6; 8:29; 14:33; 26:63; 27:54; Markus 1:1; 3:11; 15:38; Luukas 4:3, 9, 41; 8:28; 22:70; Johanneksen evankeliumi 1:34; 5:25; 9:35; 11:4; 10:31; Apostolien teot 8:37; 9:20; Galatalaiskirje 2:20; Efesolaiskirje 4:13; Heprealaiskirje 4:14; 6:6; 7:3; 10:29; 1 Johanneksen kirje 3:8; 4:15; 5:5, 10-13; 20; Ilmestyskirja 2:18.

96. Esim. Matteus 5:48; Luukas 18:22; Johanneksen evankeliumi 13:36; 14:6; 21:19; 3 Nefi 12:48.

97. Johanneksen evankeliumi 3:3, korostus lisätty.

98. Heprealaiskirje 11:13.

99 KH Mooses 6.59. Huomaa ero toisaalta ilmaisun "iankaikkisen elämän sanat" - mikä tarkoittaa korotuksen varmaa lupausta, joka voidaan saada ainoastaan ennakoivalla tavalla "tässä maailmassa" (ks. J. M. Bradshaw, *Temple Themes in the Oath* [Temppeliteemoja valassa], s. 59-63) niitten toimitusten kautta, jotka ilmoittavat "taivaan valtakunnan mysteereistä" (S. H. Faulring et al., *Original Manuscripts* [Alkuperäisiä käsikirjoituksia], OT1, KH Mooses 6:59, s. 102) - ja toisaalta "iankaikkinen elämän" välillä, joka annetaan "tulevassa maailmassa" (ks. J. M. Bradshaw, *Temple Themes in the Oath* [Temppeliteemoja valassa], s.68-71. Vrt. H. W. Nibley, *Teachings of the PGP* [Kallisarvoisen Helmen opetuksia], s. 279.

100. B. J. Petersen, *Nibley*, s. 354. Petersen lisäsi: "Tämä lähestymistapa tuotti hänelle paljon luottamusta sekä johtavilta auktoriteeteilta että kirkon jäseniltä." Petersen lainaa kiitoskirjettä, jonka vanhin Dallin H. Oaks lähetti Nibleylle koskien hänen temppelieihin liittyvää tutkimustyötään. Kirjeen mukana oli kopio vanhin Oaksin puheesta, jossa hän käsitteli sitä, millä tavoin ja missä määrin temppelitoimituksista voisi keskustella temppelin ulkopuolella. Oaks vakuutti Hugh'lle, että hänen puheellaan ei ole tarkoitus millään tavoin kritisoida tai rajoittaa hänen hienotunteisia ponnistelujaan. Puheella on joitakin kohteita, mutta sinä et ole yksi niistä." (sama teos, s. 356)

George Mitton muistaa Nibleyn olleen huolissaan Egyptian endowment [Egyptiläinen endauementti] - käsikirjoituksensa sopivuudesta (H. W. Nibley, *Message* [Sanoma] (2005). Presidentti Harold B. Lee ystävällisesti suostui lukemaan sen, ja kun hän oli tehnyt sen, hän kutsui Nibleyn toimistoonsa. Nibleylle kerrottiin, ettei hänen kirjoituksessaan ollut mitään syytä huoleen, koska hän vai kuvaili muinaista egyptiläistä rituaalia (G. L. Mitton, 22.8.2014).

Nibleyn käsityksistä luottamuksellisuudesta temppelitoimituksien osalta voi lukea esim. kirjoituksesta H. W. Nibley, *Sacred* [Pyhä], s. 553-554, 569-572.

101. Alla esitetyissä jakeissa kohdasta KH Mooses 6:51-68 korostetaan sanoja ja sanontoja, jotka poikkeavat merkittävästi julkaistuista OT1 ja OT2 käsikirjoitusten versioista. Joseph Smithin käännöksen alkuperäisten käsikirjoitusten puhtaaksikirjoitukset on julkaistu teoksessa S. H. Faulring et al., *Original Manuscripts* [Alkuperäiset käsikirjoitukset].

102. H. W. Nibley, *Teachings of the PGP* [Kallisarvoisen Helmen opetuksia], s. 277.

103. S. H. Faulring et al., *Original Manuscripts* [Alkuperäiset käsikirjoitukset], OT1 (s. 14 [KH Mooses 6:52-64]), s. 101. Ks. M Bradshaw et al., *God's Image 2* [Jumalan kuva], selitykset KH Mooses 6:51-a, s. 75. Ks. myös KH Mooses 6:62.

104. Esim., O. Prass, 11.9.1859, s. 251-253.

105. KH Mooses 6:62.

106. KH Mooses 6:61. Huomaa, että pyhät kirjoitukset, joiden katsotaan olevan Johanneksen kirjoittamia, ovat täynnään taivaallisten ja maanpäällisten aikakirjojen käsitettä, (so., Johannes 1:19, 32, 34; 8:13-14; 12:17; 19:35; 1 Johanneksen kirje 5:6-11; 3 Johanneksen kirje 1:12; OL 93:6, 11, 15, 16, 18, 26). Ks. myös Job 16:19; OL 20:27; 42:17; 76:23, 40). Todella kiinnostava on kohta 1 Johanneksen kirjeessä, 5:5-8, joka kuvailee taivaan ja maan todistusta yhdessä kolmen elementin, veden, hengen ja veren, kanssa, jotka on mainittu kohdassa KH Mooses 6:59-60:

Kuka sitten voittaa maailman, ellei se, joka uskoo, että Jeesus on Jumalan Poika?

Hän, Jeesus Kristus, on tullut veden ja veren kautta -- ei ainoastaan veden, vaan veden ja veren. Ja Henki on todistaja, sillä Henki on totuus. Todistajia on näin kolme [taivaassa, Isä, Sana ja Pyhä Henki: ja nämä kolme ovat yksi. Ja on kolme, jotka todistavat maan päällä]: Henki, vesi ja veri, ja nämä kolme todistavat yhtäpitävästi.

On huomattava, että useammin kuin vain kerran Joseph Smith puhui siitä, että jumaluuden kolmella jäsenellä oli erilliset henkilöitymät, sanomalla "nämä kolme todistavat yhtäpitävästi", jota käytetään kohdassa 1 Johanneksen kirje 5:8. (J. Smith, Jr., *Words* [Sanoja], McIntire Minute Book, 16.2.1841, w. 63; Thomas Bullock Report, 16.6.1844 (aamu), s. 380; George Laub Journal, 16.6.1844 (aamu), s.382; McIntire Minute Book, 16.6.1844 (aamu), s. 383).

Vaikka tieteellinen yhteisymmärrys näkee jakeet 7-8, nk. "Johanneksen lauseparren" [hakasuluissa Johanneksen kirjeen lainauksessa], joka yhdistää jumaluuden todistuksen taivaassa hengellisen uudelleensyntymisen vertauskuviin maan päällä, myöhään tehtynä lisäyksenä 1 Johanneksen kirjeen lukuun 5, Codex Vaticanus "osoittaa, että tämä merkittävä tekstimuunnelma tälle kohdalle 1 Johanneksen kirje 5:7-4. vuosisadalla (Comma Johanneum – Johanneksen fraasi). [Ellipsi](#)-merkin käyttö käsikirjoituksessa osoittaa "rivejä, missä tekstimuunnelma oli kirjurin tuntema" (sama teos). Joka tapauksessa kohdan KH Mooses 6:59-60 todistus osoittaa veden, hengen ja veren vertauskuvallisuuden suhteessa taivaan ja maan todistukseen, mikä on kummankin näitten kohtien taustalla, olevan vanhaa alkuperää. Lisäksi jae 63 puhuu lisää näistä silminnäkijöistä ja julistaa, että eivät pelkästään nämä kolme osatekijää vaan myös "kaikki" taivaassa ja maan päällä todistavat Herrasta.

107. Apostolien teot 8:15, 19; 2 Nefi 31:13; 32:5; 3 Nefi 28:18; 4 Nefi 1:1; OL 25:8; 84:74; KH Mooses 8:24.

108. OL 128:9.

109. OL 128:9.

110. K. P. Jackson, *Book of Moses* [Mooseksen kirja], s.v. OT2 sivu 18 (KH Mooses 6:53-63). Vrt. Matteus 16:19: "Minä olen antava sinulle taivasten valtakunnan avaimet. Minkä sinä sidot maan päällä, se on sidottu taivaassa, ja minkä sinä vapautat maan päällä, se on myös taivaassa vapautettu. "

111. KH Mooses 6:64-65.

112. KH Mooses 6:61.

113. KH Mooses 6:66.

114. KH Mooses 5:59.

115. KH Mooses 6:68.

116. T. M. Burton, *Work of Elijah* [Elijan työ], s. 532.

117. H. L. Andrus, *Joseph Smith*, s. 122.

118. OL 131:5.

119. OL 131:5. Ks. myös 2 Pietari 1:19. Yksityiskohtainen analyysi ja selitys Joseph Smithin puheesta 2 Pietarin kirjeen luvusta 1, missä hän puhuu “lujemmasta profeetallisesta sanasta”, on luettavissa J. M. Bradshaw’n kirjoituksesta *Now That We Have the Words* [Nyt kun meillä on sanat].

120. KH Mooses 6:68, korostus lisätty.

121. H. W. Nibley, *Teachings of eh PGP* [Kallisarvoisen Helmen opetuksia], s. 279-280. Ks. myös D. T. Christofferson, *Born Again* [Uudelleen syntynyt], s. 78-79.

122. KH Mooses 6:60.

123. KH Mooses 5:6.

124. KH Mooses 6:60.

125. KH Mooses 6:60.

126. Aadamin ja Eevan ensimmäinen silmien avautuminen kohdassa KH Mooses 4:13 odotti heidän silmiensä ilmestyksen antavaa silmien avautumista, jota kuvataan kohdassa KH Mooses 5:10, aivan kuten heidän alkuperäinen pukeutumisensa viikunan lehtiin (KH Mooses 4:13) ennakoivasti, jonka Jumala antaisi heille (KH Mooses 4:27). Ks. J. M. Bradshaw, *God’s Image 1* [Jumalan kuva 1], kommentaari 4:1a, b, s. 288-259, 4:27a,b, s. 274-276, 5:10-11, s. 363-364.

127. Ks. KH Mooses 4:27; 5:4-11.

128. Ks. N. B. Reynolds, *True Points* [Tosiseikkoja], s. 42-44 ja N. B. Reynolds, *Understanding Christian Baptism* [Kristillisen kasteen ymmärtäminen], jossa on kattava keskustelu Mormonin Kirjan opetuksesta, jonka mukaan kaste on ulkoinen “todistus Jumalalle ihmisen parannuksenteosta ja sitoutumisesta Jeesuksen Kristuksen seuraamiseen ennemmin kuin puhdistautumisesta synnistä tulesta, joka tulee Pyhän Hengen toiminnan kautta, kuten selvitetään myöhemmin tässä artikkelissa. Kuten kasteenkin kohdalla, säädetyt sakramenttirukoukset (Moroni 4:3; 5:2) tismalleen toistavat käännyneiden todistuksen Isälle ja uudistavat heidän aikaisemman todistuksensa liitosta, jonka he solmivat ottaakseen Kristuksen nimen päällensä, pitääkseen Hänen käskynsä ja aina muistaaksensa Hänet. (ibid., s. 11).

Vanhin Robert D. Hales kysyi kerran (R. D. Hales, *Covenant of Baptism* [Kasteen liitto], s. 8): “Kuinka monet lapsistamme - kuinka moni meistä - todella ymmärtää, että kun meidät kastettiin, me emme ottaneet päällemme pelkästään Kristuksen nimeä vaan myös kuuliaisuuden lain?” Muualla hän selitti samalla lailla, lainaten kuningas Benjaminia (R. D. Hales, *If Ye Love Me* [Jos te rakastatte minua], s. 35): Kun meidät kastetaan, me 'ota[mme] päälle[mme] Kristuksen nimen, kaikki [me] jotka ole[mme] tehneet Jumalan kanssa liiton, että ole[mme] kuuliaisiksi elämä[mme] loppuun asti’ (Moosia 5:8).”

Lisäselityksenä L. B. Spindlove (Comment [Kommentti]) huolellisesti tekee eron kastetoimituksen ja itse liiton välillä mainitsemalla esimerkkejä Mormonin Kirjasta:

En ole eri mieltä vanhin Halesin kommenttien kanssa, joiden mukaan “kun meidät kastetaan, me 'ota[mme] päällemme Kristuksen nimen' ja teemme “Jumalan kanssa liiton, että ole[mme] kuuliaisiksi elämä[mme] loppuun asti.” Mormonin Kirja ei kuitenkaan ole niin selkeä tästä opista. Itse asiassa, se saattaa opettaa tätä oppia erilailla.

Alma vanhempi opetti: “...mitä teillä on sitä vastaan, että teidät kastetaan Herran nimeen, todistukseksi hänen edessään, että te olette tehneet hänen kanssaan liiton” (Moosia 18:10) Se kuulostaa liitolta, joka solmittiin ennen kastetta, ja siltä, että kaste on pelkästään “todistus” siitä liitosta. Helamania kastaessaan Alma sanoi: “minä kastan sinut Kaikkivaltialta Jumalalta saamallani valtuudella todistukseksi siitä, että olet tehnyt liiton palvelulla häntä, kunnes kuolevainen ruumiisi on kuollut” (Moosia 18:13).

Me luemme myös, että Limhi ja hänen kansansa “olivat ... tehneet liiton Jumalan kanssa luvaten palvelulla häntä ja pitää hänen käskynsä” ilman kastettakin (Moosia 21:31). Lisäksi me luemme: “... Ammonin tulon jälkeen kuningas Limhikin oli tehnyt liiton Jumalan kanssa, ja myös monet hänen kansastaan, että he palvelevat häntä ja pitävät hänen käskynsä. Ja tapahtui, että kuningas Limhi ja monet hänen kansastaan halusivat ottaa kasteen, mutta maassa ei ollut ketään, jolla olisi ollut valtuus Jumalalta. Ja Ammon kieltäytyi tekemästä tätä pitäen itseään ansiottomana palvelijana” (Moosia 21:32-33). Heidän kasteensa seurasi vasta sen jälkeen, kun he olivat liittyneet nefiläisiin Sarahemlassa (Moosia 25:17) ja paljon myöhemmin kuin he olivat tehneet liiton.

Lisäksi kuningas Benjaminin puheesta käy ilmi, että ihmiset solmivat liiton Jumalan kanssa ja olivat ottaneet “päällen[sä] Kristuksen nimen” ollakseen kuuliaisiksi elämänsä loppuun saakka (Moosia 5:8 ja 6:2). Kastetta ei mainita tämän liiton yhteydessä.

Niinpä näyttää siltä, että liitto on erillään kastetoimituksesta. Tämä ei väheksy kastetoimitusta. Se on liiton välttämätön todiste tai todistus. Sen sijaan uskon sen ylentävän liittoa. Moni kuningas Benjaminin puheen kuulleista oli varmasti mennyt kasteelle. Liiton voi ja sen pitäisikin tulla tehdyksi läpi meidän koko elämämme ilman kasteen tai uuden kasteen tarpeellisuutta. Tämä on välttämätöntä kirkon lähetystyön kannalta. Uuden käännyttäiset voivat ja heidän pitäisikin tehdä liitto Jumalan kanssa jopa ennen heidän kastettaan, niin kuin Limhi ja hänen kansansa tekivät. Heidän elämänsä tulee olla muutoksen polulla jo pitkään ennen kastetta.

129. 2 Nefi 31:7. Vrt. jakeita 10, 14, 18.

130. Alma 7:15. Vrt. jakeita 16, 23.

131, Moroni 8:11. Vrt. jaetta 25.

132. OL 20:77. Vrt. 3 Nefi 18:10.

133. OL 20:79.

134. OL 20:77.

135. Vanhin Dallin H. Oaksin ajatuksien pohjalta vanhin David A. Bednar selittää tämän seikan seuraavasti (D. A. Bednar, Name [["Jolla on kunniallinen nimi ja asema"](#)], s. 97-98):

Vanhin Dallin H. Oaks on selittänyt, että uudistaessamme kasteenliittomme nautimalla sakramentin vertauskuvat "me emme todista, että *otamme* Jeesuksen Kristuksen nimen *päällemme*. [Sen sijaan] me todistamme, että olemme *halukkaita* tekemään niin (ks. OL 20:77). Se tosiasia, että me todistamme vain olevamme halukkaita, viittaa siihen, että täytyy tapahtua jotakin muutakin, ennen kuin me todella otamme tuon pyhän nimen päällemme [lopullisessa ja] kaikkein tärkeimmässä mielessä." (Ks. "Mitä merkitsee, että otamme Jeesuksen Kristuksen nimen päällemme", *Valkeus*, 1985, konferenssiraportti 155. vuosikonferenssista, s. 74–75.) Kasteenliitto selvästikin valmistaa yhteen tai useampaan tulevaan tapahtumaan ja suuntaa odottaen katseen kohti temppeleä.

136. L. B. Spendlove, 22.10.2016.

137. N. Webster, *Dictionary* [Sanakirja], s.v. partake [osallistua].

138. L. B. Spendlove, 22.10.2016.

139. J. E. Seaich, Freemsonry [Vapaamuurarius]. Ks. esim.:

2 Konrinttolaiskirje 1:7: niin kuin te saatte osanne [*koinonoi*] [Kristuksen] kärsimyksistä, saatte myös lohdutuksesta osanne

Filippiäiskirje 3:10-11: Minä tahdon tuntea Kristuksen ja hänen ylösnousemisensa voiman ja tulla hänen kaltaisekseen osallistumalla hänen kärsimyksiinsä ja kuolemaansa [*koinonian tes pathematon autou*].

2 Pietarin kirje 1:4: Näin hän on meille lahjoittanut suuret ja kalliit lupaukset, jotta te - - tulistte osallisiksi (*koinonoi*) jumalallisesta luonnosta.

140. Ks. 2 Nefi 31:5.

141. OL 20:37.

142. "Olisi yhtä hyvä kastaa hiekkasäkki kuin ihminen, ellei sitä tehtäisi Pyhän Hengen saamiseksi. Vedellä kastaminen on vain puolet kasteesta, *eikä* siitä ole mitään hyötyä ilman toista puolta - so., ilman Pyhän Hengen kastetta" (J. Smith, Jr., *Words* [Sanoja], 9.7.1843. Joseph Smith Diary [Joseph Smithin päiväkirja], toim., Williard Richards, s. 230, oikeinkirjoitus, isojen kirjainten käyttö ja välimerkit modernisoitu).

"Vesikaste ilman sitä seuraavaa tulikastetta on hyödytön. Ne ovat välttämättömästi ja erottamattomasti yhteenliitettyjä (J. Smith, Jr., *Documentary History*, 7.4.1844. 6:213).

143. Vrt. D. A. Bednar, Always Retain [["Säilyttäkää aina syntienne anteeksianto"](#)], s. 61.

144. B, Young, 23.10.1853m s. 3-4.

145. Perego on kirjannut, miten palautetun kirkon alkuaikoina pyhät toisiaan nauttivat sakramentin leipää ja viiniä "tavallisen aterian määriä." Ks. U. A. Perego, *Changing Forms* [Muuttuvia muotoja], s. 7-8 lisätietojen saamiseksi aiheesta.

146. Meidän oma selvennyksemme on lisätty tähän suluissa yhteenvedonomaisesti sen vahvistamiseksi, mitä me oletamme aiotun, mutta epätäydellisesti ilmaistuna Brigham Youngin sanojen osalta.

147. 2 Nefi 31:9, 17-18; 33:9.

148. 2 Nefi 31:18.

149. 2 Nefi 33:9. Ks. myös esim. D. A. Bednar, Ye Must Be Born Again [["Teidän täytyy syntyä uudesti"](#)], s. 21; J. D. Cornish, Gate [Portti], s. 46-47.

150. D. A. Bednar, *Ye Must Be Born Again* [["Teidän täytyy syntyä uudesti"](#)], s. 21.
151. J. Smith, nuor., *Words* [Sanoja], *Wilford Woodruff Journal* [Wilford Woodruffin päiväkirja], 20.3.1842, s. 107-108, oikeinkirjoitus ja välimerkit saatettu ajan tasalle. Vrt. J. Smith, nuor., *Teachings* [Opetuksia], s. 198-199.
152. Scott Kenneyn puhtaaksikirjoituksessa on "sign or command" [merkki tai käsky]. (W. Woodruff, *Woodruff*, 20.3.1842, 2:161-162, korostus lisätty).
153. Vrt. OL 132:19: "he kulkevat ohi enkelien ja jumalien, jotka on sinne asetettu, korotukseensa"
154. Brigham Young opetti: "Teidän endaumenttinne on saada kaikki ne toimitukset Herra huoneessa, jotka ovat tarpeellisia teille, sen jälkeen kun olette poistuneet tästä elämästä, jotta voisitte kävellä takaisin Isän tykö, kulkien vartijoina seisovien enkelten ohi, saatuanne kyvyn antaa heille avainsanat, merkit ja tunnukset, jotka liittyvät pyhään pappouteen." (B. Young, *Discourses* [Puheita], s. 416: B. Young.6.4.1853 - B, s. 31).
155. Vrt. KH Mooses 1:21: "Mooses sai voimaa ja huusi avuksi Jumalaa ja sanoi: Ainosyntyisen nimessä, poistu täältä, Saatana."
156. Ks. Apostolien teot 19:13-15.
157. Näytteitä saatavissa olevista, asiaa koskevista nettilähteistä: ks. esim. Kasteen historia; R. Moseley, *The Jewish Background of Christian Baptism* [Kristittyjen kasteen juutalaisia taustoja]; J. K. Howard, *New Testament Baptism* [Uuden testamentin kaste], s. 12-34; A. J. Hultgren, *Baptism* [Kaste]; K. Kohler et al., *Baptism* [Kaste]. Hyvä katsaus kasteen vertauskuvallisuuteen, teorioihin ja käytänteihin MAP-näkökulmasta: ks. N. B. Reynolds, *Understanding Christian Baptism* [Kristillisen kasteen ymmärtäminen], eritoten sivut 15-31.
158. Joseph Smith - History [Historia] Oliver Cowderyn alaviite.
159. Ks. esim. Efraim Syyrialainen, Epiphany [Loppiainen], 12:1, 4, a. 282; S. C. Malan, *Adam and Eve* [Adam ja Eeva], 1:1, s. 1-2; 1:32-33; s. 34-36; M. i. A. A. al-Kisa'i, *Tales* [Kertomuksia].s 61; E. S. Drower, *Prayerbook* [Rukouskirja], s. 30. Vrt. J. M. Bradshaw, *God's Image* [Jumalan kuva] 1, loppuhuomautus b-16, s. 907.
160. Esim., S. D. Ricks, *Coronation* [Kruunajaiset]; S. D. Ricks, *Kingship* [Kuninkuus]; S. D. Ricks, *King* [Kuningas].
162. D. J. Larsen, *Ascending* [Nouseminen], s. 181-182.
163. 1 Kuningasten kirja 1:33, 38.
164. 1 Kuningasten kirja 1:33, 39, Psalmit 89:20; Psalmit 23:5.
165. Ks. 1 Aikakirja 15:27.
166. Jesaja 22:21; "girdle" [vyö] Kuningas Jaakon käännöksessä
167. Ks. Hesekiel 21:26.
168. Psalmit 110:4.
169. Ks. rivet 205-234, Ks. myös asiaan liittyvä esitys kirjassa T. L. Givens, *When Souls* [Kun sielut], s. 9-12, jossa laintaa J. Bottéro, *Mesopotamia*.
170. J. M. Bradshaw et al., *Investure Panel* [Virkaanastumis paneeli].
171. Ks. eritoten sama teos, s. 29-30.
172. J. H. Walton, *Ancient* [Muinainen], s. 129.
173. D. Calabro, *Joseph Smith and the Architecture* [Joseph Smith ja arkkitehtuuri], s. 166
174. Esim., *Heprealaiskirje* 6:2. Ks. myös John A. Tvedtnes, joka kirjoitti: "Varhaiskristillisyyden aikana luopumuksen jälkeen temppeliin valmistamiseen [initiaatio – vihkimys uuteen asemaan] yhdistyi ajan oloon kasteeseen liittyvään valmistamiseen [initiaatio], johon kuului sekä pesu että voitelu öljyllä sekä pukeminen valkoiseen asuun ja joskus myös uuden nimen antaminen (J. A. Tvedtnes, *Early Christian* [Varhaiskristitty]. Ks. R. T. Wilkins, *Influence of Israelite Temple Rites* [Israelilaisten temppeliseremonioitten vaikutus], s. 91-96
175. H. W. Nibley, *Message* [Sanoma (2005)], s. 174. Vrt. Cyril of Jerusalem [Cyril Jerusalemlainen] Viisi, 21:1-6, 7:149-150.
176. Ks. G. A. Anderson et al., *Synopsis* [Tiivistelmä], s. 33E-45E.
177. G. A. Anderson, *Perfection* [Täydellisyys], s. 130.
178. S. Zinner, *Gospel of Thomas* [Tuomaksen evankeliumi].

- 179.** Ks. Kolossalaiskirje 2:11-12.
- 180.** Matteus 3:11.
- 181.** Vrt. Matteus 3:11: "Minä kastan teidät vedellä parannukseen..., hän kastaa teidät Pyhällä Hengellä ja tulella." (rsv) [Revised Standard Version-raamattuversio]
- 182.** Ks. 5 Mooseksen kirja 10:16; 30:6; Jeremia 4:4 (vrt eritoten Roomalaiskirje 2:29; Filippiläiskirje 3:3) Ks. myös 3 Mooseksen kirja 26:41; Jeremia 9:26; Hesekiel 44:7, 9; Apostolien teot 7:21; 2 Nefi 9:33; Helaman 9:21.
- 183.** Hesekiel 36:25-26. Ks. myös Jeremia 9:26; Hesekiel 11:19-20; 18:31; Roomalaiskirje 2:29.
- 184.** Korostus lisätty. Kommentoidessaan tämän kommentin merkitystä tulkinnallisena kaunisteluna pikemminkin kuin osana alkuperäistä Mormonin Kirjan tekstiä, Royal Skousen kirjoittaa (R. Skousen, *Analysis* [Analyysi], 1:427:
Tämä muutos voi johtaa lukijan harhaan ja ajattelemaan, että tämä sivukommentti oli itse asiassa osa alkuperäistekstiä, ja jopa mahdollisesti päättämään, että ei ainoastaan tämä ylimääräinen lause ole alkuperäinen Raamatun teksti vaan että joku kirjuri tahallaan poisti hepreankielisen tekstin... Joseph Smithin mahdollinen tarkoitus oli antaa tulkitseva tekstiversio.
Tämän muutoksen tekstillisestä historiasta löytyy lisää aineistoa: *ibid.*, 1:427-428.
- 185.** Ks. 1 Mooseksen kirja 17:23.
- 186.** Korostus lisätty. Vrt. Moosia 18:8-10; Alma 7:15.
- 187.** J. Smith, nuor., *Teachings* [Opetuksia], 22.1.1834, s. 58-59.
- 188.** M. Garsiel, *Biblical Names* [Raamatulliset nimet], s. 92.
- 189.** 1 Mooseksen kirja 4:4; KH Mooses 5:20.
- 190.** Heprealaiskirje 12:24. M.-B. Halford, *Eva and Adam* [Eeva ja Adam], s. 270-271.
- 191.** Matteus 23:35. Ks. keskustelua Zechariahin henkilöllisyydestä teoksessa M. Barker, *Christmas* [Joulu], s. 149-150.
- 192.** 1 Mooseksen kirja 4.
- 193.** 2 Aikakirja 24:20-22. Aikakirja on viimeinen kirja hepreankielisessä kaanonissa.
- 194.** V.P. Hamilton, *Geneses 1-17* (1 Mooseksen kirja 1-17), s. 244.
- 195.** Ks. OT1 tekstiä teoksessa S H. Faulring et al., *Original Manuscripts* [Alkuperäiset käsikirjoitukset], s.131-132 (kts. J. M. Bradshaw, *God's Image 1* [Jumalan kuva 1], kuva 0-2, s. 3). Huomaa, että OL 74, jonka nyt tiedetään tulleen "joskus vuoden 1830 loppupuolella eikä tammikuussa 1832, kuten Opin ja Liittojen Kirjan painoksissa on mainittu," "mikä lienee lähtöisin keskusteluista lapsikasteesta" (R. J. Woodford, *Discoveries* [Löytöjä], s. 31).
- 196.** Omistussana "mine" [minun] ilmaisussa "mine anointing" [voiteluni] on erityisen kiinnostava. Voiteluita käytettiin muinaisen Egyptin temppelimenoiissa (*wrḥ* = voidella, sivellä) Mesopotamiassa (akkadin kielellä *pašašu* = voidella, sivellä; tämä sana on sukulaissana heprean/aramaan verbin *mšḥ* [voidella] kanssa, josta *māšīaḥ* [messiah = "anointed one" (voideltu)], ja heetin kielellä [iski[ya] = "voidella, sivellä, öljytä, rasvata". Sana "mine" [minun] näyttää tekevän eron toisaalta Jumalan itsensä hyväksymän voiteluriitin ja toisaalta sen voitelun välillä, jota harjoitettiin muissa Lähi-idän kulteissa (epäsuorasti noitten kulttien jumalten hyväksymänä). Jumalan "voiteluun" luultavasti kuului Pyhän Hengen vastaanottaminen". Sen lisäksi, että kysymyksessä oli "oil of anointing" [voiteluöljy], substantiivi "anointing" [voitelu] eritoten kuvailee rituaalia 2 Mooseksen kirjassa 29:29 ja 40:15
- 197.** Sanojen poispyyhkiminen oli kenties tarkoitettu eväämään kyseinen käytäntö "kasteena" sen perustellussa mielessä. Sanat voivat myös sulkea pois sen mahdollisuuden, että käytäntö, johon kuului upottaminen veden alle "burial" [hautaus], kuvattiin sillä.
- 198.** Vrt. 2 Mooseksen kirja 29:16-21; 4 Mooseksen kirja 1:5-11; 3:2, 8, 13; 4:6, 17; 5:9; 7:2; 14:7, 51; 16:14, 15, 19; 17:6; 4 Mooseksen kirja 18:17; 19:4; 2 Kuningasten kirja 16:15; Jesaja 52:15; Hesekiel 43:18; Heprealaiskirje 9:13; 11:28; 12:24; 1 Pietarin kirje 1:2; 3 Nefi 20:45.
- 199.** 1 Mooseksen kirja 17:12.
- 200.** JST 1 Mooseksen kirja 17:11. Ks. J. M. Bradshaw, *God's Image 1* [Jumalan kuva] loppuhuomautus E-134, s. 734.
- 201.** L. E. Dahl, *Joseph Smith Translation* [Joseph Smithin käännös], s. 126.

202. Lisää tästä valokuvasta ja mandealaisesta *kushtan* harjoittamisesta: Ks. J. M. Bradshaw, *God's Image 1* [Jumalan kuva] loppuhuomautus, s. 308 n. 4-32, 317-318 n. 4-66, 436 n. 5-23, 786. 777 n. E-278, 871.873.

203. E. S. Drower, *Mandaeans*, s. 100-123.

204. W. Barnstone et al., *Gnostic* [Gnostikko], s. 533: E. S. Drower, *Prayerbook* [Rukouskirja], s. 30.

205. Osa Hibil-Ziwan omaa kastetta ja voittoa (mikä on mallina kaikille myöhemmille kasteille) on kuvattuna seuraavasti (E. S. Drower, *Haran*, s. 53-54): Sitten hän itse laskeutui Jordaniin kolmasti [vrt. KH Mooses 6:64, missä Herran Henki tempasi (Aadamin) pois ja hänet ... laskettiin veden alle” ja kohdassa Moosia 18:14, missä Alma hautautui veteen] Yawar-Rban nimeen, ja Hibil-Ziwa asetti oikean kätensä Ayar-Rban vasempaan käteen, [joka] otti sen ja siirsi hänet oikealle puolelleen ja asetti hänet itsensä ja rituaalihenkilökunnan väliin. Ayar-Rba viittasi hänelle kolme kertaa etusormellaan [sormi] peukalon vieressä otsaan oikeasta korvasta vasempaan korvaan, ja leikkasi pois nimen [maineen?] jokaiselta ihmiseltä, joka oli merkitty ‘vasemman merkillä’, [merkillä] jolla Yusamin Riikinkukko merkitsi..

Kun annatte hänelle [kolme] kämmenellistä vettä juotavaksi, te nostatte hänet pois kaikesta hänen saastaisuudestaan [so., iskuista, ks. *ibid.*, s. 54, alaviite 1) ja palautitte hengen ja sielun mysteerin. Ja kun lausuite Anna valon paistaa sepeleeseen, hän asetti sen päähänsä, sepele säteili; selestisistä maailmoista se tuli hänelle ja sinä näit sen hänen päässään.

Ja kun sinä (kastaja) lausuit nimet hänen päälleen (seuraa luettelo jumalien nimiä) - silloin Ayar-Rba ja kuusikymmentä kuningasta selestisistä maailmoista on perustettu.

Ja kun nostat hänet ylös ja otat hänen oikean kätensä *kustaan*, olet yhdistänyt jordanin vaatteisiisi ja hänen vaatteisiinsa ja olet saanut hänen mielensä rauhoittumaan. Ja anna hänelle tämä vastaus, kun hänen kätensä on sinun kädessäsi, sano hänelle: “*Kushta* vahvistakoon sinua ja kohottakoon sinut! Etsi ja löydä, puhu ja tule kuulluksi.” (Vrt. Matteus 7:7. Ja sano hänelle: “Sinun *kushtasi* on oleva todistajasi ja sinun kasteesi toimitetaan eikä se ole turha [Huomaa *kushta*-kädenpuristus on myöhempi “todistus” aikaisemmin suoritettulle toimitukselle.] *Kushta* [“kämpä”] (sic), so. “liitto”, jonka olet tehnyt kuudenkymmenen papin ja kuninkaan ja Ayar-Rban kanssa, vapauttaa sinut kaikista vastentahtoisista loukkauksista ja pimeyden saastutuksesta, jota on kuolevaisuuden asuinpaikassa. Ja sitten hän suutelee heidän käsiään..

Ja kun te otatte öljyn ja sanotte: “Parantumisen, puhtaus ja syntien anteeksianto olkoon tälle Manda-d-Hiian Hibil-Ziwan pojalle, joka laskeutui Jordaniin ja joka kastettiin ja sai puhtaan merkin [Ei ole selvää, onko “merkki” jotain, mitä saatiin itse kasteessa vai koostuiko se *kushtasta*, joka annettiin myöhemmin], sitten jokainen ottaa öljyä kulhoonsa.

Ja lue Me tunnustamme ja ylistykset [ovat paikallaan] ja Sinä olet kallis öljy ja Sinut luotiin, Ensin Elämä ja ota öljyä oikean kätesi peukalon viereisellä sormella ja osoita oikeasta korvasta vasempaan korvaan; Oikealle merkille, Isälle, se on kirkkaampi kuin Messiaan merkki [sanaleikki, jotta sen voisi lukea “joka oli voideltu] Äidistä, sillä “he” [hän, miespuolinen] hallitsee Pimeyden Maata ja Vasempaa. [Huomaa, että kandidaatti sekä pestään että voidellaan samalla tavalla - otsaa pitkin oikealta vasemmalle, käyttäen sormeja.]

206. E. S. Drower, *Water* [Vesi], s. 106.

207. M. Lidzbarski, *Ginza*, LG 1:1, s. 429. Tässä mielessä mandealaisuuden syleilyä kahdella kädellä voidaan pitää kädenpudistuksen tehostuksena ja täyttymyksenä. Se on kädenpudistuksen *tehostamista*, koska se on merkinä ei pelkästään rikkumattomasta siteestä kahden ihmisen välillä vaan myös voimakas vertauskuva, joka merkitsee heidän välistään absoluuttista yhtenäisyyttä ja ykseyttä. Se on kädenpudistuksen *täyttymys* samassa mielessä kuin täydellinen ympyrä tai neliö edustavat täydellistä työnsuoritusta, johon harppi ja suorakulmain olivat suunniteltukin. Tässä on se mitä *Ginza* sanoo huipennuksen hetkestä, jolloin mandealainen poistuu kuolevaisesta elämästä ja astuu kirkkauden maailmaan rituaalisen syleilyn saattamana. Eipä ihme, että sisäänpäästettävä ehdokas on Set, sillä Set oli Aadamin kaltainen ja näköinen (KH Mooses 6:10), niin kuin Adam ja Eeva oli luotu Jumalan kaltaiseksi ja näköiseksi (KH Mooses 6:9, 22); Sitil [= Set], Aadamin poika tuotiin Silmaisain, rahanvartijan, [so., portinvartijan] vartiotaloon , jolla on kädessään kirkkauden naulat ja joka kantaa *kushtan* avaimen molemmilla käsivarsillaan. He avasivat vartiotalon portin, kohottivat suuren turvaesiripun hänen edestään, veivät hänet sisälle ja näyttivät hänelle, tuon Viinipuun [so., Elämänpuu, joka oli viiniköynnöksen muodossa], sen sisäisen kirkkauden ... He syövät [siitä] ja elämän ilo tulee ja lepää heidän päällään. He valmistavat ilon sepeleistä [Viiniköynnöksestä] ja laittavat ne päähänsä... Sitil, Aadamin poika, puhui: “Tällä [samalla] tavalla polun ja

ylämäen, jotka minä olen kiivennynt, totuudelliset, uskovat, uskolliset ja täydelliset ihmisetkin nousevat ja tulevat, kun he jättävät ruumiinsa [so., kuollessaan].

Lidzbarskin saksankielinen versio kuulostaa seuraavalta:

Sitil, den Sohn Adams... stellten ihn an das Wachthaus Simais, des Schatzmeisters, der die Pflöcke des Glanzes in der Hand halt und die Schlüssel des Kusa auf beiden Armen trägt. Sie öffnen ihm das Tor des Schatzhauses, haben vor ihm den großen Vorhang der Sicherheit in die Höhe, führten ihn ein und zeigten ihm jenen Weinstock, dessn Inneres Glanz,... Sie essen, and die Wonnigkeit des Lebens kommt und legt sich über sie. Sie winder Kränze der Wonnigkeit und legen sie sich aufs Haupt... Sitil, der Sohn Adams, sprach: "Auf diesem Wege, Pfad and Aufstieg, auf dem ich emporgestiegen bin, sollen auch die wahrhaften, gläubigen, trefflichen und vollkommenen Männer emporsteigen und kommen, wenn sie aus ihrem Körper scheiden.

208. Esimerkkejä asiaa koskevista keskusteluista: M. L. Bowen, *And There Wrestled*, s. 152-157.

209. 1 Mooseksen kirja 32:24-32. Vrt. Enos kamppailee Jumalan kanssa: Enos 1:2 (ks. sama teos, s. 152-153).

210. 1 Mooseksen kirja 33:22-24.

211. Luukas 15:20.

212. Ks. M. L. Bowen, *And There Wrestled* [Ja siellä paini], s. 156; J. M. Bradshaw et al., *God's Image 2* [Jumalan kuva], kommentaari kohdasta KH Mooses 6:62-63, s. 158-161.

213. Ks. J. M. Bradshaw et al., *God's Image 1* [Jumalan kuva], loppuhuomautus e-136, s. 735.

214. C. R. Koester, *Hebrews* [Heprealaiset], s. 546 n. 12:24a. Vrt. H. W. Attridge et al., *Hebrews* [Heprealaiset], s. 377.

215. J. Smith, nuor., *Teachings* [Opetuksia], 5.10.1840, s. 169. Vrt. E. Lupieri, *Mandaeans*, s. 46. Ks. myös J. M. Bradshaw, *God's Image 1* [Jumalan kuva], excursus 53: Comparative Explorations of the Mysteries [Mysteereiden vertailevia tutkimuksia], s. 663. Ks. sama teos, loppuhuomautus e-137, s. 735.

216. Ks. J. M. Bradshaw, *God's Image 1* [Jumalan kuva], loppuhuomautus e-135, s. 734.

217. S. Ruzer *Abel's Blood* [Abelin veri].

218. Ks. J. M. Bradshaw, *God's Image 1* [Jumalan kuva], loppuhuomautus e-138, s. 735.

219. P. A. Tiller, *Animal*, s. 226. Vrt. G. W. E. Nickelsburg et al., *1 Enoch* [Henok], s. 371 n. 8. Vrt. 85:3-6, 89:9, s. 364, 365.

220. J. J. Neusner, *Without Myth*, s. 99.

221. Vrt. Joseph Smithin raamatunkäännös, 1 Mooseksen kirja 17:6.

222. 5 Mooseksen kirja 21:1.

223. Koraani 2:67–71.

224. M. M. Ayoub, *Qur'an* [Koraani] (osa 1), s. 117. Ks myös B. M. Wheeler, *Prophets*, s. 216–217. Ks. J. M. Bradshaw, *God's Image 1*, loppuhuomautus e-139, s. 735.

225. Ks. J. M. Bradshaw, *God's Image 1*, kommentaari 5:35-b, s. 383.

226. Heprealaiskirje 11:4. Vrt. G. W. E. Nickelsburg et al., *1 Enoch*, 22:5–7, s. 300; 9:2, 10, s. 202; s. 305–306 n. 5–7.

227. Joseph Smithin raamatunkäännös, 1 Mooseksen kirja 17:7.

228. S. Zinner, *Gospel of Thomas*.

229. H. W. Nibley, *Message* (2005), s. xxix.

230. Ks. Roomalaiskirje 6:4–6.

231. OL 1:15–16.

232. C. Broderick, *Adversity*, s. 129.

233. J. F. Smith, *Dedication*, Puhe Memorial Party-tapahtumassa Bostonissa, Dec. 24–25, 1905, s. 61.

234. Johannes 3:3.

235. J. A. Widtsoe, *Temple Worship*, s. 192–193.

236. D. A. Bednar, *Always Retain* ["[Säilyttäkää aina syntienne anteeksianto](#)"], s. 60.

237. B. C. Hafen, *Anchored*, s. 3–5. Tämän muutoksen on mentävä pitemmälle kuin pelkästään ulospäin näkyvä käytös. As C. S. Lewis kirjoitti:

Me voimme [erheellisesti] ajatella, että Jumala yksinkertaisesti halusi kuuliaisuutta tietyille säännöille; vaikka Hän todella haluaa tietynlaisia ihmisiä. (C. S. Lewis, *Mere*, s. 77).

Ei mikään anna valheellisempaa hyvää omaatuntoa kuin käskyjen pitäminen, vaikka kaikki todellinen rakkaus ja usko ovat puuttuneet. (C. S. Kilby, *Mind*, C. S. Lewis, Unpublished letter, 20.2.1955, s. 141).

238. Joseph Smith nuorempi, *Words*, ennen 8.8.1839 (1), s. 12. Vrt. Joseph Smith nuorempi, *Teachings*, 2.7.1839, s. 162. Vrt. OL 84:19–22.

239. Liittoja usein verrataan lupauksiin tai sopimuksiin. Tämä vertaileminen voi kuitenkin johtaa harhaan, kuten Scott Hahn oivaltavasti selittää: (S. W. Hahn, *World as Wedding*, s. 6–8):

Meidän on tärkeätä ymmärtää tämä oikein. Voidaksemme tehdä sen, meidän on kuitenkin hylättävä tietyt aikamme olettamukset ja palautettava liiton merkitys, minkä mukaan elettiin Raamatun kulttuureissa - eikä pelkästään heprealaisissa ja kristityissä uskonnollisissa kulttuureissa, vaan myös muinaisen maailman eikristillisissä ja pakanallisissa yhteisöissä. Sillä liitto oli näitten yhteiskuntien perusta. Se antoi yksilöille heidän sukulaisuustunteensa, heidän sukulaisuussuhteensa, heidän yhteisöönkuulumisen tunteensa - tunteen siitä, että he kuuluvat sukuun, heimoon ja kansakuntaan. Liiton vala oli perheen, kansakunnan ja uskonnollisen elämän perusta.

Meidän aikamme lakikielessä sanat *sopimus* ja *liitto* ovat miltei samamerkityksesiä. Mutta se ei pitänyt paikkaansa muinaisessa maailmassa. Jokainen liitto perustui sopimukseen perustuvaan yhteisymmärrykseen, mutta liitto poikkesi sopimuksesta monin tavoin. Haluan ottaa esiin muutamia niistä. Sopimuksissa ehdoista voi neuvotella; liitoissa ei. Jumala antaa liiton ehdot. Ihmiset voivat vapaasti joko hyväksyä tai hylätä ne ehdot, mutta ehtojen hylkääminen merkitsee jäämistä paitsi liiton siunauksia.

Sopimukset perustuvat osapuolten lupauksiin; liittojen osapuoliksi tullaan vannomalla vala (latinaksi *sacramentum*).

Sopimukset tavallisesti perustuvat niistä saatavaan hyötyyn; liitot perustuvat rakkauteen.

Sopimus tähtää omaan etuun; liitto tähtää itsensä uhraamiseen.

Sopimus merkitsee tavaroiden ja palveluiden vaihtoa; liitot merkitsevät henkilöitten vaihtoa.

Sopimukset ovat laillisia keinoja; ne ovat ehdollisia ja niitä voi rikkoa. Liitto on ennemminkin sosiaalinen organismi; se on ehdoton ja jatkuva. Vaikka sitä rikotaankin, se ei sen vuoksi raukea.

Sopimukset rajoittavat toimintavapautta; liitot vaikuttavat moniin (ellei kaikkiin) elämäalueisiin.

Sopimukset ovat kestoiltaan rajallisia; liitot kestävät koko elämän ja jopa ulottuvat tuleviin sukupolviin.

Me voisimme luetella monia muita eroja sopimusten ja liittojen välillä, mutta nämä riittäkööt. Sillä me voimme nähdä näistä eroista, että jokaiseen liittoon sisältyy sopimustekijä, mutta myös se, että liitto ylittää pelkän sopimuksen ja luo aivan erilaisen suhteen.

Erot kertovat meille, että Jumalan liittosuhde ihmiskuntaan ei ole neuvoteltavissa - se hyväksytään vapaasti; se perustuu rakkauteen; siihen kuuluu meidän oman elämämme jakaminen - ja Hänen elämänsä jakaminen. Se on rajaton päämäärältään. Ja se kestää iäti. Kaikessa tässä jumalallinen liitto on hyvinkin avioliiton kaltainen.

Syvällisempi Raamatun liittoja koskeva tutkimus: ks S. W. Hahn, *Kinship by Covenant*.

240. D. A. Bednar, Always Retain [["Säilyttäkää aina syntienne anteeksianto"](#)], s. 62.

241. Ks. B. R. McConkie, *New Witness*, s. 294–295.

242. Ibid., s. 294.

243. Vanhin Bednar on sanonut (D. A. Bednar, ["Teidän täytyy syntyä uudesti"](#), s. 20): "Asianmukainen valmisteleminen ja puhdistaminen ovat ensimmäiset perusvaiheet uudestisyntymisen prosessissa." Joseph Smith opetti (Joseph Smith, nuorempi, *Words*, 27.6.1839, Willard Richards Pocket Companion, s. 3, välimerkkien käyttö ja oikeinkirjoitus nykyaistettu): Kaste on pyhä toimitus, joka valmistaa Pyhän Hengen saamiseen; se on kanava ja avain, joitten avulla Pyhä Henki annetaan. Pyhän Hengen lahja annetaan kätenpäällepanon kautta, eikä sitä voi saada minkään muun periaatteen perusteella kuin vain vanhurskauteen perustuen.

244. OL 84:20.

245. Ks. J. M. Bradshaw, *Now That We Have the Words*; J. M. Bradshaw, Faith, Hope, and Charity. Yhtäpitävästi sen ymmärryksen kanssa, että toivo ja rakkaus ovat jotakin enemmän kuin henkilökohtaiset hyveet ja lahjat, on huomioitava, että toisin kuin kohdissa 1 Korinttolaiskirje 12:1-11 ja Moroni 10:7-18, sen enempää toivoa kuin rakkautakaan ei ole sisällytetty Hengen lahjoihin kohdissa OL 46:8-31 ja Uskonkappaleet 1:7 (L.H. Wilson, *A New Pneumatology*, s. 137, taulukko 2).

246. D. A. Bednar, Always Retain [["Säilyttäkää aina syntienne anteeksianto"](#)], s. 62.

247. Esim., Abraham 1:2: "... ja saatuani tietää, että minulle oli olemassa suurempaa onnea ja rauhaa ja lepoa, etsin isien siunauksia".

248. Vanhin Neal A. Maxwell käytti tätä ilmaisua useaan otteeseen ja kerran kuvaili sitä tilana, johon kuuluu se, että on "suuria odotuksia ja sitten [on kestettävä] se ero, mikä vallitsee sen välillä, mitä me voisimme olla, ja sen välillä, mitä me olemme". (N. A. Maxwell, *If Thou Endure It Well*), oivallettuaan, että "edistymiseen sekoittuu viivyttelyä (N. A. Maxwell, *Consecrate*, s. 36). Hän asetti vastakkain "jumalallisen tyytymättömyyden" pelkän "kärsimättömyyden" kanssa (N. A. Maxwell, *Patience*) ja eritoten "paholaisen eripuraisuuden" kanssa - ja teki jyrkän eron "itseensä kohdistuvan tyytymättömyyden ja "itseensä kohdistuvan ylenkatsomuksen" välillä. Me tarvitsemme ensimmäistä ja meidän on kaihdeettava jälkimmäistä - ja muistettava, että kun omatunto kutsuu meitä seuraavalta harjanteelta, se ei tapahdu pelkästään soimaamisen vuoksi vaan myös kutsumisen vuoksi (N. A. Maxwell, *Notwithstanding* [huolimatta] (1976)).

249. 2 Nefi 4:31.

250. OL 58:27.

251. OL 4:2. Syvälinen esitys tämän jakeen mainitsemista vaatimuksista: ks. J. M. Bradshaw, *He That Thrusteth in His Sickle* [[Se joka panee sirppinsä työhön](#)] , s.166–169.

252. Moosia 15:7.

253. Efesolaiskirje 4:13.

254. Ks. esim. 2 Mooseksen kirja 40:12–13; 3 Mooseksen kirja 16:3–4, 23–24. Kuvauksia samanlaisista toimituksista meidän aikamme MAP-temppeleissä: ks. esim. OL 124:39; J. E. Talmage, *Herran huone* (1912), s. 185.

255. Ks. Uskonkappaleet 1:4.

256. Bible Dictionary, hakusana Baptism, jota D. A. Bednar lainasi puheessaan Always Retain [["Säilyttäkää aina syntienne anteeksianto"](#)], s. 60.

257. 2 Mooseksen kirja 40:12–13. Ks. J. M. Bradshaw, *God's Image* 1, s. 661–662.

258. W. W. Phelps'n runossa väitetään, että "Ennen kuin tästä maailmasta tiedettiin," hänet oli "pesty " ja "erotettu tulevaan kirkkauteen". Hän kirjoitti myös, että heidän oli saatava "valkoinen kivi" "uuden nimen kera" ja että he saisivat nämä uudelleen, kun he palaisivat taivaalliseen kotiinsa (Deseret News, 6, 416, lainattu samassa teoksessa, s. 299–300, loppuhuomautus 4-9). Ks. myös Joseph Smith nuorempi, Words, 12.5.1844, s. 371; Joseph Smith nuorempi, *Teachings*, 12.5.1844, s. 365; Alma 13:1–8; vrt. OL 138:53–56; KH Mooses 1:6; Abraham 3:23.

259. Joseph Smith sanoi, että "jokainen, joka on kutsuttu palvelemaan maailman ihmisiä asetettiin siihen tarkoitukseen taivaan suuressa neuvostossa ennen kuin maailmaa oli" (Joseph Smith nuorempi, Thomas Bullock Report, 12.5.1844, s.367, oikeinkirjoitus ja välimerkkien käyttö ajanmukaistettu). Samuel W. Richardsin kertomuksessa saarnasta profeettaa muistettiin erityisesti siitä, että hän mainitsi tämän taloudenhoitokauden johtajat ja apostolit (Ibid., Samuel W. Richardsin muistiinpanot, 12.5.1844, s. 371.): Yleisessä ja suuressa taivaan neuvostossa kaikki ne, joille taloudenhoitokausi oli määrä antaa, erotettiin tehtävään ja asetettiin tuolloin siihen tehtävään.

Myös kaksitoista silminäkijää asetettiin.

George Laub merkitsi muistiin (Ibid., George Laub Journal, 12.5.1844, s. 370):

Veli Joseph Smith valittiin viimeiseen eli seitsemänteen taloudenhoitokauteen. Ajankohta, jonka suuri neuvosto asetti taivaassa tämän maailman järjestämiseksi, valittiin viimeiselle ja suurimmalle profeetalle luoda seitsemännen armotalouden jumalten työn perustus, ja sen vuoksi juutalaiset kysyivät Johannes Kastajalta, josko hän oli Elias tai Jeesus tai se suuri profeetta, joka oli tuleva. Kuukautta myöhemmin Joseph Smith viittasi "Jumalan poikiin, jotka korottivat itsensä jumaliksi jo ennen maailman perustamista" (Ibid., Thomas Bullock Report, 16.6.1844; vrt. Joseph Smith, *Teachings*, 16.6.1844. s- 375).

260. Alma 13:2–3. Vrt. esim. OL 138:53–56; Abraham 3:22–23; B. R. McConkie, *Mormon Doctrine*, s. 290–291; B. L. Top, *Foreordination*, s. 522; G. O. Brown, *Premortal Life*, 1123–1124; J. E. Jensen, *Spirit*, s. 1404.

Keith Thompson, joka ei epäillyt vakiintunutta oppia pappeuteen ennalta-asettamisesta, esitti kuitenkin erilaisen tulkinnan kohdalle Alma 13:1-16, jossa käytetään sanoja "kutsuttu" ja "kutsumus" (ks. Alma 13:3-6, 8, 11) viittaamaan pelkästään ennaltatiedettyyn "asettamiseen kuolevaisuudessa" (A. K. Thompson, *Were We Foreordained*, s. 259) pikemminkin kuin hyväksyi totunnaista tulkintaa, jonka mukaan nämä sanat

viittaavat kuolevaisuutta edeltäviin tapahtumiin, joihin kuului tiettyjä henkiä, joita “kutsuttiin ja asetettiin” (Alma 13:6). Samalla tavoin hän rajoittaa sanan “tapa” merkitystä, kun se kuvaa sitä, miten sellaiset henkilöt asetettiin, viittaamaan maan päällä tapahtuvaan asettamiseen (Ibid., s. 259-260) pikemminkin kuin antaa mahdollisuuden tulkita sana “tapa” kirjoituksissa sisältämään ajatuksen todellisesta kuolemaa edeltävästä ennalta-asemisesta (ks. Alma 13:3, 9) - sen jumalallisen ennaltatietämyksen lisäksi, johon Thompson kernaasti yhtyy.

Kiitettävästi Thompson yrittää tällä tavoin harmonisoida nämä jakeet vuoden 1978 pappeutta koskevan ilmoituksen kanssa, joka löytyy Virallisesta julistuksesta 2. On kuitenkin muita tapoja ratkaista tämä näennäinen ristiriita. Esimerkiksi jos sanomme, että kaikki miehet, jotka saavat pappeuden tässä elämässä, asetettiin pappeuteen kuolevaisuutta edeltävässä olemassaolossa, se ei sano, että kaikki ennalta-asetetut saivat pappeuden tässä elämässä. Vain Jumalan tiedossa olevista syistä jotkin siunaukset, jotka on luvattu kaikille, jotka saavat temppeliliittoja ja pysyvät niille uskollisina tässä elämässä (esim. temppeliavioliitto, jälkeläiset), on varattu tietyille ihmisille ainoastaan seuraavassa elämässä. Onneksi kaikki, jotka ovat syntyneet maan päällä ilman mahdollisuutta saada mitään evankeliumin siunauksia tässä elämässä, “jotka olisivat ottaneet sen [evankeliumin], jos heidän olisi sallittu jäädä”, ovat “Jumalan selestisen valtakunnan perillisiä kuoleman jälkeen (OL 137:7). Tietenkään mitkään näistä käsityksistä eivät puhu Thompsonin kirjoitusta vastaan eli että miesten asettaminen pappeuteen perustui heidän “suureen uskoonsa ja parannukseensa ja heidän vanhurskauteensa Jumalan edessä” (ks. Alma 13:10) *tässä elämässä*, mikä kenties oli Alman “parannusta koskevan sanoman” ydin (Ibid., s. 254). Kuitenkin - sen lisäksi - vallalla olevan näkemyksen mukaan - ennalta-asettamien pappeuteen riippui myös heidän suuresta uskostaan ja hyvistä teoistaan (ks. Alma 13:1) *kuolevaisuutta edeltäneessä* elämässä (vrt. Abraham 3:23).

261. S. W. Kimball, *Righteous Women*, s. 102. Ks. Emma Smithin kirjoittamaa pyyntöä siunauksen saamiseksi profeetalta, jossa Emma pyysi, että saisi elää “voidakseen suorittaa kaiken sen, mitä [hän on] liitoin luvannut suorittaa henkimaailmassa (G.N. Jones, *Emma*, s. 295).

262. KH Mooses 6:60.

263. KH Mooses 6:60.

264. KH Mooses 6:60.

265. W. W. Isenberg, Philip, 70:36–71:3, s. 152.

266. Ks. 1 Nefi 10:19; Alma 7:20; 37:12; OL 3:2; 35:1.

267. KH Mooses 5:7. Ks. KH Mooses 5:6–8.

268. M. J. bin Gorion (Berdichevsky), *Die Sagen (1913–1927)*, 2:307–308.

269. Ks. Psalmit 8:4.

270. G. Vermes, *Scripture and Tradition* [Pyhät kirjoitukset ja perimätieto], s. 201. Vrt. B. Beer, *Abraham’s*, s. 68.

271. Ks. 1 Mooses 22.

272. KH Abraham 1:12–18 and Kuvajäljennös 1.

273. Joseph Smithin raamatunkäännös, 1 Mooses 17:11.

274. Ks. 1 Mooses 17:11; Roomalaiskirje 2:28; Efesolaiskirje 2:11.

275. Lisääajatuksia “keskeytetystä uhrista” alla. Ympärileikkaamisen osalta Hugh Nibley kommentoi (H. W. Nibley, Return): “Ympärileikkaaminen on keskeytetyn uhraamisen toinen muoto, jossa uhrin omaa verta vuodatetaan ja jossa siitä jää pysyvä jälki. Se esittää Abrahamin uhraamista - hänen pani sen alulle. (1 Mooseksen kirja 17:10-14 ja vrt. 2 Mooseksen kirja 21:6.7).”

276. OL 20:37.

277. OL 76:64; 132:19. Vrt. OL 76:50–70; 132:19–20, 26. Ks. myös H. W. Nibley, Sacrifice of Isaac, kohta The Resurrection Motif; J. M. Bradshaw, Hesekiel Mural, s. 11–12; J. M. Bradshaw, What Did Joseph Smith Know, s. 24–33.

278. B. K. Packer, Come, s. 20. Loren Spendlove pohtii (L. B. Spendlove, 22.10.2016):

“Veren ja vaatetuksen yhteys ei ehkä näytä niin selkeältä, kunnes me ymmärrämme, että vanhurskaitten vaatteet, joihin me pukeudumme - parhaimpammekin yritettyämme - eivät riitä keinoksi pelastua, ennen kuin me olemme pesseet ne valkeiksi Karitsan veressä.”

279. T. G. Madsen, House, s. 280–281.

280. J. A. Widtsoe, Work, s. 33.

281. H. L. Andrus, *Doctrinal*, s. 250–251:

Iankaikkiseen elämään kuuluu se, että me saamme kuolemattoman kirkkauden endaumentit tulevassa maailmassa; me astumme esiin ylösnousemuksessa varustettuina jumalallisilla ominaisuuksilla ja totuuden ja valkeuden voimilla, joista koostuu selestinen kirkkaus, ja sen kautta meillä on sellainen elämä kuin Jumalalla on - tullaksemme kirkastetuiksi niin kuin Hän on kirkastettu niin että ihminen näkee niin kuin Hän näkee, hän kuulee niin kuin Hän kuulee ja hänellä on voima ilmentää tahtonsa kaikessa ja kaiken kautta niin kuin Jumala ilmentää älynsä ja voimansa kautta koko yleismaailmallisen tilan. (Iankaikkinen elämä ei ole iankaikkista lisääntymistä. Sana, joka merkitsee mahdollisuutta saada jälkeläisiä jatkuvasti ja iäti, on saada "iankaikkisia elämiä" (OL 132.55), ei "iankaikkista elämää.") Jos ihmisellä on uskoa Herraan Jeesukseen Kristukseen, jos hän tekee parannuksen kaikista synneistänsä, jos hänet kastetaan upottamalla syntien anteeksisaamiseksi, jos hän saa Pyhän Hengen lahjan kättenpäällepanon kautta ja jos hän kestää loppuun saakka Pyhän Hengen ilmenemisissä, Jumala on luvannut, että hän saavuttaa iankaikkisen elämän ylösnousemuksessa.

282. J. A. Widtsoe, *Temple Worship*, s. 196.

283. Öljyastia, ks. 1 Kun 17:16. Kommentoیدessaan Bausicin ja Philemonin tarinaa (N.

Hawthorne, Pitcher), Arthur Henry King kirjoitti (Afterword, s. 237):

Kun Jupiter ja Merkurius lähtivät [Baukisin ja Filemonin](#) vieranvaraisesta mökistä, he antoivat vanhalle pariskunnalle lahjaksi ehtymättömän kannun; kaatoivatpa he siitä kuinka paljon tahansa, kannu pysyi täytenä. Pyhät kirjoitukset ovat kuin tuo kannu; ovatpa ne antaneet meille vaikka kuinka paljon, niillä on lisää annettavaa. Me juomme niistä elääksemme; me juomme niistä iäti.

Varoituksen sana on paikallaan, kun tulkitsemme vertauskuvallisuutta pyhissä kirjoituksissa ja toimituksissa. Kirkon jäsenillä on usein taipumus lähestyä vertauskuvallisuutta asteittain. Esimerkiksi he keskittävät päähuomionsa siihen, että he ymmärtäisivät tiettyjen vertauskuvien merkityksen pyhissä kirjoituksissa ja toimituksissa. Vaikka tällaisesta tutkimisesta voi oppia paljonkin, useimmat meistä painiskelevat yksittäisten käsitteitten ja vertauskuvien kanssa, mutta myös - ja kenties merkittävällä tavallakin - yrittävät ymmärtää, miten nämä käsitteet ja vertauskuvat sopivat yhteen koko järjestelmässä. Vertauskuvia ja käsitteitä pyhissä kirjoituksissa on helpointa ymmärtää - ei erillisinä tapauksina vaan - pelastussuunnitelman kokonaiskuvaan kuuluvina - sillä siihenhän ne kuuluvatkin (ks. J. M. Bradshaw et al., *Good's Image 2*, loppuhuomautus 0-23, s. 30).

G. K. Chesterton on verrannut meidän asemaamme kuolevaisina - jotka ponnistelevat ymmärtääkseen jumalperuisen suhteensa - "merimieheen, joka havahtuu syvästä unesta ja huomaa aarteen - muinaismuistojen sivilisaatiosta, jonka hän hädin tuskin muistaa - levinneen ympäriinsä. Yhden kerrallaan hän poimii muinaismuistot - kultarahat, suunnannäyttäjän, hienot vaatteet - ja yrittää selvittää niiden merkityksen" (P. Yancey, Introduction to G. K. Chesterton, *Orthodoxy*, s. xiii). Hiljalleen muistikuvat alkavat astua esiin. Kuitenkaan kunkin esineen merkitys ei uudelleen selviä niinkään siitä, että hän huolellisesti tarkastaa kunkin esineen osana kaukaista maailmaa, jossa hän kerran asusti. Kuvauksen tarkoituksena on sanoa, että vastauksia meidän tärkeimpiin kysymyksiimme Jumalasta ei voi löytää pelkästään uskonnollisten muinaisesineitten vaiheesta toiseen etenevän tutkimuksen kautta. Me hyödyimme parhaiten huolellisesti tutkimalla kutakin yksittäistä uskonnollista vertauskuvaa suhteessa ponnisteluihimme - "etsien oppia vieläpä tutkimalla sekä uskon kautta" (OL 109:7, 14. Ks. myös OL 88:118) sitä kokonaisuutta, josta ne on otettu. Siinä määrin kuin meiltä puuttuu ilmoitettua tietoa koskien asiain pyhää järjestystä, me voimme helposti menettää huomiomme loistaville yksityiskohdille, samalla kun meiltä jää selvittämättä se mikä on "tärkeintä" (ks. Matteus 23:23), jotka liittyvät jumalalliseen opetukseen. Lyhyesti sanottuna, suurimman hyödyn me saamme - ei niiltä, jotka alkavat oppimisensa yrittämällä ymmärtää toimitusten pienen pienet yksityiskohdat vaan - niiltä, jotka ovat valmistautuneet ymmärtämään evankeliumia kokonaisuutena - varsinkin luomisen, lankeamuksen ja sovituksen kaikenkattavat opit, niin kuin ne on ilmoitettu kaikkialla pyhissä kirjoituksissa.

284. OL 84:20–21.

285. D. A. Bednar, Always Retain [["Säilyttäkää aina syntienne anteeksianto"](#)], s. 61.

286. KH Mooses 6:60.

287. Ks. B. C. Hafen, Broken, s. 166. Vrt. D. A. Bednar, Clean Hands [["Viattomat kädet ja puhdas sydän"](#)]. Ks. N. T. Wright, *Justification* -

muun kuin MAP-kirkon näkemys vanhurskauttamisesta, joka karttaa "pelkästään armosta" -tulkintojen äärimmäisyyksiä tarkasteltaessa Paavalin kirjoituksia aiheesta.

Vanhin Bruce R. McConkie selitti vanhurskauttamista koskevien kohtien OL 132:7 ja OL 76:53 mukaan (B. R. McConkie, *Law of Justification*, s. 419-420):

Varhain 1830-luvulla, kun Herra puhui profeetalle siitä, mitä kutsutaan uudeksi ja iankaikkiseksi liitoksi - so., koskien evankeliumin täyteyttä - hän ilmoitti tämän lisätotuuden, joka koskee tätä suurta vanhurskauttamista koskevaa lakia, ja luulen, että seuraavat sanat ovat täydellinen yhden lauseen yhteenveto koko evankeliumin laista. Herra sanoi (OL 132:7): "Eivät mitkään liitot, sopimukset, sitoumukset, velvoitteet, valat, lupaukset, teot, yhdistämiset, liittämiset tai odotukset, joita ei tehdä ja joihin ei astuta lupauksen Pyhän Hengen kautta ja joita lupauksen Pyhä Henki ei sinetöi hänen kauttaan, joka on voideltu, sekä ajaksi että koko iankaikkisuudeksi, eikä kaikkein pyhimmin ilmoituksen ja käskyn kautta, voideltuni välityksellä, jonka olen nimittänyt pitämään maan päällä hallussaan tämän voiman...ole voimassa kuolleista ylösnousemuksessa eivätkä sen jälkeen..."

Vielä yhdellä ilmoituksen ilmaisulla on vaikutusta tähän. Herra sanoi (OL 76:53):

"... lupauksen Pyhä Henki, jonka Isä vuodattaa kaikkien niiden päälle, jotka ovat vanhurskaita ja uskollisia."

Vanhurskauttaminen on sinetöimistä tai vahvistamista tai hyväksymistä; se käy selkeästi esiin näistä ilmoituksista, että jokaisen teon, minkä me teemme - jos sen on oltava sitova ja sinetöivä iankaikkisuudessa - on tultava Pyhän Hengen vanhurskauttamaksi; eli toisin sanoen, Lupauksen Pyhän Hengen on sinetöitävä se.

Me kaikki tiedämme, että me voimme harhauttaa ihmisiä. Me voimme harhauttaa piispojamme tai muita kirkon edustajia, ellei sillä hetkellä ilmoituksen henki valista heidän mieltään; mutta me emme voi harhauttaa Herraa. Me emme voi saada Häneltä ansaitsematonta siunausta. On koittava päivä, kun kaikki ihmiset saavat tismalleen ja tarkalleen sen, minkä arvoisia he ovat ja mitä he ovat ansainneet - ilman että siihen on lisääminen mitään tai siitä on poisottaminen mitään. Ihminen ei voi menestyksekkäästi valehdella Pyhälle Hengelle.

Yksinkertainen esimerkki: Jos ihminen aikoo saada perinnön selestisessä maailmassa, hänen on astuttava kasteen portista, jossa toimituksen suorittaa siihen valtuutettu henkilö. Jos hän on kelvollisuuden valmistava, so., hän on oikeutettu ja totinen, ja hänet kastaa laillinen henkilö, Lupauksen Pyhä Henki vanhurskauttaa hänet siinä toimituksessa; so., Pyhä Henki vahvistaa sen tai Lupauksen Pyhä Henki sinetöi sen. Sen tuloksena se on täysin voimassa ja pätevä tässä ja tulevassa elämässä.

Jos ihminen sen jälkeen poikkeaa vanhurskaudesta ja kieriskelee pahuuden loassa, sinetti poistetaan ja tämän periaatteen avulla kelvottomat eivät voi saada ansaitsemattomia siunauksia. Herra on asettanut puomin, joka pysäyttää ei-vanhurskaan edistymisen; Hän on asettanut vaatimuksen, joka meidän täytyy täyttää. Meidän on saatava hyväksyntä ja saatava Pyhän Hengen pyhittävä voima, jos ajanoloon ja iankaikkisuudessa meidän on määrä korjata siunauksia, joita toivomme voivamme korjata.

Se, mikä koskee kastetta, koskee myös avioliittoa. Jos pariskunta on kelvollinen, oikeudenmukainen ja uskollinen ja jos he osallistuvat toimitukseen laillisen henkilön kätten alla, hyväksymissinetti kirjataan taivaassa. Sitten olettaen, etteivät he tämän jälkeen riko sinettiä, olettaen, että he pitävät liiton ja jatkavat sitkeästi eteenpäin vanhurskaudessa, he siirtyvät seuraavaan maailmaan miehenä ja vaimona; ja ylösnousemuksessa ja sen jälkeen tuo toimitus, joka suoritettiin sillä tavoin sitovasti, on täysin voimassa, vaikuttava ja pätevä.

Luulen, että kenties tämä oppi - kuten miltei kaikki muutkin opit, joita me opetamme kirkossa, vie meidät takaisin samaan keskeiseen ajatukseen, mikä on se, että meidän on pakko pitää Jumalan käskyt, jos me konsanaan odotamme perivämme ne siunaukset, jotka Hän on luvannut pyhille. Meidän tulee muistuttaa itseämme yhä uudelleen ja uudelleen näistä sanoista, jotka Hän lausui (OL 59:23):

"... se, joka tekee vanhurskaita tekoja, saa palkkansa, nimittäin rauhan tässä maailmassa ja iankaikkisen elämän tulevassa maailmassa."

288. OL 138:33, korostus lisätty.

289. Markus 1:4; Luukas 3:3; Apostolien teot 2:38; Roomalaiskirje 6:1-7; 2 Nefi 31:17; 3 Nefi 1:23; 7:25; 12:2; 30:2; Moroni 8:11, 25-26; OL 13:1; 19:31; 20:37; 33:11; 49:13; 55:1-2; 68:27; 84:27, 64, 74; 107:20; 137:6; 138:33; Joseph Smith — Historia 1:68-69. MAP-tutkijan esitys, joka koskee kohtia Apostolien teot 2:37 ja Roomalaiskirje 6:1-4, jossa hän on sitä mieltä, että syntienanteeksiäntö tulee kasteen kautta: ks. R.

Boylan, Baptism. Vastakohtana edelliselle: N. B. Reynolds, Understanding Christian Baptism, s. 20, on sitä mieltä, että Apostolien tekojen kohta 2:38 “voidaan silti ymmärtää järjestyksessä seuraavaksi prosessiksi, jossa puhdistuminen synnistä seuraa siitä, että Pyhä Henki asuu ihmisessä”.

290. Parannuksen tekeminen yhdistetään syntien anteeksisaamiseen viittaamatta mitenkään kasteeseen kohdissa Luukas 24:47; Enos 1:2; Alma 12:34; Helaman 14:13; 3 Nefi 7:16, 23–25; Moroni 3:3; OL 21:8–9; 53:3. Syntien anteeksiäntö uskon kautta tai sen kautta, että katse kiinnitettyä Jeesukseen Kristukseen, mainitaan kohdissa Apostolien teot 10:43; Roomalaiskirje 3:25; Moosia 3:13; Moosia 4:3, 12, 20, 26; 15:11; Alma 4:14; 7:6; 13:16; 30:16; 38:8; Moroni 3:3; OL 53:3.

Muita viitteitä, joissa ei erityisesti mainita kastetta, ovat ne, jotka viittaavat syntien anteeksiäntöön Jeesuksen Kristuksen veren kautta (Matteus 26:28; Roomalaiskirje 3:25; Heprealaiskirje 9:22; 10:18; OL 27:2–3) ja joitakin vähemmän aiheeseen suoraan keskittyviä viitteitä (Luukas 1:77–78; 2 Nefi 25:26; K 20:5). Huomattakoon, että *parannuskaste* syntien anteeksisaamiseksi mainitaan kohdissa Markus 1:4; Luukas 3:3. Vrt. 3 Nefi 7:25; OL 107:20.

291. Sen lisäksi, että on selvitetty, että Kristuksen Hengen kautta ihmiset vanhurskautetaan heidän uskonsa kautta Jeesukseen Kristukseen, OL 20:37 selvästi sanoo, että tämä alkuvaiheen vanhurskauttaminen on vaatimus, joka on täytettävä ennen kastetta eikä niinkään vasta sen jälkeen (ks. N. B. Reynolds, Understanding Christian Baptism, s. 11–16). Ilmoitus sanoo, että vain ne, jotka ovat “saaneet Kristuksen Hengen kautta anteeksiannon synneistään, *otetaan* kasteen kautta Hänen kirkkoonsa.” Tämä vaatimus aiheutti närää Oliver Cowderyssa, joka ilmeisesti ajatteli, että kohta oli väärässä. Alla oleva selitys perustuu tietoihin, joita oli tästä ja samanlaisista ongelmakohtista Oliver Cowderyn ja profeetan välillä. Niistä puhutaan teoksessa J. M. Bradshaw et al., *God’s Image 2, excursus 1: Revelatory Experiences of Oliver Cowdery*, s. 441–448.

Kesäkuussa 1829, kaksi kuukautta siitä, kun Oliver Cowdery oli epäonnistunut yrityksessään kääntää osia Mormonin kirjasta, Oliverille ilmeisesti annettiin toinen mahdollisuus osallistua ilmoitushankkeeseen ja hän sai tehtäväkseen laatia yhteenvedon periaatteista ja käytännön asioista lähetyssaarnaajien ja kirkon oppaaksi. Hän pyysi apua tietääkseen, miten menetellä, ja Herra antoi ohjeita profeetta Joseph Smithin kautta, joka sanoi, että hänen tulisi luottaa siihen, mitä oli jo kirjoitettu Mormonin kirjassa häntä opastamaan (OL 18:1–5).

Sitä seurasi asiakirja nimeltään “Kristuksen kirkon artikkelit”, jota kutsuttiin Herran ilmoitukseksi Oliverille vuodelta 1829. Se “sisältää ohjeita, jotka koskevat asettamisia, sakramenttia ja kastetta”

(R. L. Bushman, *Beginnings*, s. 156. Oliver Cowderyn ilmoitus on uudelleen painettuna julkaisuissa R. J. Woodford, *Historical Development*, 1:287–290 ja S. H. Faulring, *Examination*, s. 178–181). Herran ohjeitten kanssa yhtäpitävästi monet jakeista perustuvat suoraan Mormonin kirjan kappaleisiin. Vaikka jotkin osat Oliverin ilmoituksesta aikanaan otettiin mukaan Joseph Smithin myöhemmin saamaan, kirkon organisaatiota ja hallintoa koskevaan OL:n lukuun 20, profeetta itse asiassa sai uuden ilmoituksen. “Karkeasti ottaen yksi viidesosa luvusta 20 perustuu Mormonin kirjan tekstiin, kun taas yli puolet Cowderyn artikloista on suoria lainauksia tai mukaelmia Mormonin kirjasta vähäisin muutoksin” (Ibid., s. 167).

Koskien niitä, jotka tulisi kastaa, Oliverin käsikirjoitus sanoi yksinkertaisesti vain seuraavaa (Ibid, s. 178):

Sen vuoksi jokainen, joka tekee parannuksen ja nöyryty minun edessäni ja haluaa tulla kastetuksi minun nimessäni, kastettakoon.

Opin ja liittojen kirja, 20:37 mainitsee monia yksityiskohtia ja ehtoja - eritoten lisäten sen vaatimuksen, että niitten, jotka menivät kasteelle, olisi jo aikaisemmin pitänyt saada syntien anteeksiäntö.

Tutkiessaan Mormonin kirjaa Oliver oli varmasti kohdannut seuraavat jakeet, jotka näyttävät tarkoittavan, että syntien anteeksisaaminen ei edellä kastetta vaan seuraa sitä (2 Nefi 31:17–18, korostus lisätty. Vrt. 2 Nefi 30:2. Lisää aineistoa näistä jakeista löytyy teoksesta N. B. Reynolds, Understanding Christian Baptism, s. 12–13):

Sen vuoksi tee sitä, mitä minä olen käskenyt ja nähnyt Herrasi ja Lunastajasi tekevän; sillä tästä syystä ne on näytetty minulle, jotta te voisitte tuntea sen portin, josta teidän on astuttava. Sillä portti, josta teidän on astuttava on parannus ja vesikaste; ja *sitten* tulee syntienne anteeksiäntö tulen ja Pyhän Hengen kautta. Ja sitten te olette tällä suoralla ja kapealla polulla, joka johtaa iankaikkiseen elämään; totisesti te olette astuneet sisään portista; te olette tehneet Isän ja Pojan käskyjen mukaan; ja te olette vastaanottaneet

Pyhän Hengen, joka todistaa Isästä ja Pojasta sen lupauksen mukaan, minkä hän on antanut, että jos te astuisitte sisään, te saisitte.

Oliverkin olisi ollut tietoinen kohdasta Moroni 6:1–4. Nämä jakeet sisältävät vastaavia tekstejä kuin kohdassa OL 20:37; kuitenkin ajatuksena tuntuu olevan se, että hengellinen puhdistuminen tulee Pyhältä Hengeltä kasteen jälkeen (korostus lisätty).

Ja nyt minä puhun kasteesta. Katso, vanhimmat, papit ja opettajat kastettiin; eikä heitä kastettu, elleivät he tuottaneet hedelmää, josta näkyi, että he olivat sen arvoisia.

Eivätkä he päästäneet ketään kasteelle, elleivät he tulleet särkynein sydämin ja murtunein mielin ja todistaneet seurakunnalle, että he olivat todella tehneet parannuksen kaikista synneistään.

Eikä ketään päästetty kasteelle, elleivät he ottaneet päällensä Kristuksen nimeä päättäen palvella häntä loppuun asti.

Ja sen *jälkeen* kun heidät oli päästetty kasteelle ja Pyhän Hengen voima oli vaikuttanut heihin ja puhdistanut heidät, heidät luettiin Kristuksen kirkon kansaan; ja heidän nimensä merkittiin muistiin, jotta heitä muistettaisiin ja ravittaisiin Jumalan hyvällä sanalla, heidän pitämisekseen oikealla tiellä, heidän pitämisekseen alati valppaina rukoilemaan, luottaen yksin Kristuksen ansioihin, joka oli heidän uskonsa perustaja ja täydelliseksi tekijä.

Huolimatta kohdan OL 20:37 ilmeisestä ristiriidasta yllä lainattujen jakeitten kanssa, on useita Mormonin kirjan esimerkkejä Pyhän Hengen puhdistavasta voimasta, joka vaikuttaa katuviin ihmisiin ennen kastetta.

Esimerkiksi on kertomus kuningas Lamonista “ennen kastettaan, jonka mielestä väistyi epäuskon synkkä verho” hyvinkin dramaattisella tavalla (ks. Alma 19:6), ja kuningas Lamonin isästä, joka halusi “jumalattoman hengen kitketyksi juurineen rinnastaan” (ks. Alma 22:15). Emme tiedä, oliko Alma nuorempi kastettu jo ennen kääntymiskokemustaan - ja ellei ollut, hänen hengellinen uudestisyntymisensä luvuissa Moosia 27 ja Alma 36 kelpaa esimerkiksi syntien anteeksisaamisesta ennen kastetta. Jos toisaalta hänet oli kastettu aikaisemmin, me voimme ainakin sanoa, että yksityiskohtainen kuvaus, jonka hän antaa, näyttää olevan samanlainen kuin kuningas Lamonin ja Alma vanhemman.

Profeetta Joseph Smith kuvailee ristiriitaa jakeen 37 ja sen ratkaisun välillä (ks. Joseph Smith nuorempi, *Documentary History*, heinäkuu 1830, 1:104-105. Lisää yksityiskohtia tästä väittelystä löytyy teoksesta G. Underwood, *Oliver Cowdery's Correspondence*, s. 114-116):

“Työskennellessäni tällä tavoin taivaallisen Isäni antamassa työssä sain Oliver Cowderylta kirjeen, jonka sisältö toi minulle sekä murhetta että rauhattomuutta. Koska minulla ei ole tuota kirjettä nyt omistuksessa, en voi tietenkään toistaa sitä kokonaisuudessaan tässä. Voin vain antaa lyhennelmän sen merkittävimmistä kohdista, jotka saatan vielä muistaa ja uskon vastakin muistavani. Hän kirjoitti minulle kertoakseen, että hän oli löytänyt virheen yhdestä käskyistä - Opin ja liittojen kirjasta: “ja todella osoittavat teoillaan, että he ovat saaneet Kristuksen Hengen syntiensä anteeksisaamiseksi.”

Tuo lainaus yllä - hän sanoi - on väärä, ja lisäsi: “Käsken sinua Jumalan nimessä pyyhkimään nuo sanat pois, jottei keskuudessamme olisi mitään pappisvaltaa!”

Selityksenä Cowderyn mainitsemalla pappisvallalle, *Ibid.* s. 115 selittää: “Ottamalla mukaan

Artikloihin ja liittoihin lisävaatimuksen, jota Mormonin kirja ei mainitse - eritoten kun Cowderyn oma 1829 “Kristuksen kirkon artiklat” noudatti Mormonin kirjan sanoja niin tarkoin - Joseph oli Oliverin mukaan ylittänyt rajan. Cowderylle Josephin moinen pöyhkeys oli juuri tuota pappisvaltaa.”

Joseph Smithin kuvaus jatkuu seuraavasti:

“Kirjoitin välittömästi hänelle vastineen, jossa kysyin häneltä, millä valtuudella hän oli käskennyt minua muuttamaan tai poistamaan, lisäämään tai heikentämään Kaikkivaltiaan Jumalan ilmoitusta tai käskyä.

Muutama päivä myöhemmin menin hänen ja hra Whitmerin perheen tykö ja huomasin, että perhe oli yleisesti ottaen yllä lainattujen sanojen kannalla, ja vaadittiin sekä uurastusta että sinnikkyyttä, että sain kenetkään heistä tynesti puhumaan asiasta. Christian Whitmer kuitenkin ajanoloon vakuuttui siitä, että lause oli järkevää ja pyhien kirjoitusten mukainen; ja lopulta hänen avullaan onnistuin saamaan ei pelkästään Whitmerin perheen vaan myös Oliver Cowderyn tunnustamaan, että he olivat olleet väärässä ja että kiistanalainen lause oli käskyn muitten osien mukainen. Ja sillä tavoin tämä virhe raivattiin pois. Se oli syntynyt otaksumasta ja hätiköidystä ajattelusta, ja paremmin asiaa ajatellen se (kun se on oikein ymmärretty) oli opettava jokaiselle ja kaikille meistä nöyryyden tarvetta Herran edessä, jotta Hän voisi

opettaa meille teitään, jotta me voisimme kulkea Hänen polkujaan ja elää kaikkien Hänen suustaan tulevien sanojen mukaan.

Huomaa, ettei mitään mainita konfirmoinnista Oliverin ilmoituksessa. Kuitenkin OL 20:41 antaa ohjeita konfirmoinnista “tulikastetta ja Pyhää Henkeä varten.” Tämä jae, joka ei ollut ilmoituksen alkuperäisessä käsikirjoituksessa, mutta lisättiin vuoden 1835 Opin ja liittojen kirjan painokseen, “[kodifoi](#) pyhiin kirjoituksiin käytännön, jolla on vankka sija kirkossa” (R. P. Howard, *Restoration* (1995), s. 158).

Pyhän Hengen lahjan antamistavasta vanhin Joseph Fielding Smith, apostoli, kirjoitti: “Me voimme oikein uskoa, että Herra voi antaa Pyhän Hengen lahjan muutenkin kuin vain kättenpäällepanon kautta, jos tilanne sitä vaatii” (J. F. Smith, Jr., *Answers*, 4:95). Presidentti Joseph F. Smith, neuvonantajana ensimmäisessä presidenttikunnassa, kirjoitti vuonna 1900:

Mitä tulee tapaan, jolla Pyhä Henki vahvistaa kastetoimituksen, se tapahtuu kättenpäällepanon kautta. Jos kysytään, miksi se tapahtuu niin, vastaus on: yksinkertaisesti, koska Jumala on niin määrännyt. On olemassa kaksi muistiinmerkkittyä tapahtumaa, jossa Henki vahvisti kasteen ilman kättenpäällepanoa (sikäli kuin tiedämme). Toinen oli Kristuksen kaste ja toinen oli Joseph Smithin ja Oliver Cowderyn kaste.

Vapahtajan tapauksessa Pyhä Henki itse toi julki itsensä kyyhkysen muodossa, ja ääni taivaasta sanoi: “Sinä olen minun rakas Poikani, sinuun minä olen mieltynyt.” Joseph Smithin ja Oliver Cowderyn tapauksessa “vesikastetoimitusta seurasi välittömästi Pyhän Hengen loistoisa kaste.” Jumalallinen riemu ja innoitus lankesivat noitten kahden veljen päälle, ja kumpikin vuorollaan profetoi (ks. *Millennial Star*, osa 3, s. 148).

On pidettävä mielessä kuitenkin se, että nämä kaksi poikkeusta aloittivat taloudenhoitokauden. Ei ollut ketään, jolla olisi ollut valtuus antaa Pyhä Henki kättenpäällepanon kautta. Mutta vaikka meillä ei olisi näitä hyviä syitä, se yksinkertainen seikka, että Jumala määräsi, että konfirmoinnin on tapahduttava kättenpäällepanon kautta, sulkee pois koko kysymyksen.” (Editor’s Table,” *Improvement Era*, 4.[marraskuu 1900]: 52–53), lainattu teoksessa G. A. Prince, *Power*, s. 93).

Gregory Prince kirjoittaa: “Kun kirkko oli järjestetty, ja, ottamatta huomioon Smithin ja Cowderyn erityistapauksia, ei ole tiedossa jäseniä, jotka olisivat saaneet Pyhän Hengen lahjan millään muulla tavalla.” (Ibid., s. 93–94).

292. Moroni 6:4.

293. KH Mooses 6:60. Vanhin Bruce R. McConkie kirjoitti (B. R. McConkie, *New Witness*, s. 290):

Syntejä ei anneta anteeksi kasteen vesissä, kuten meillä on tapana sanoa vertauskuvallisesti, vaan kun me saamme Pyhän Hengen. Jumalan Pyhä Henki pyyhkii pois lihallisuuden ja johtaa meidät vanhurskauden tilaan. Meistä tulee puhtaita, kun me saamme Pyhän Hengen seuraksemme ja toveriksemme.

294. C. S. Lewis käytti tätä kuvakieltä uskon ja tekojen välisestä suhteesta. Hänelle väittely uskon ja tekojen välisestä roolista oli kuin kysyisi (C. S. Lewis, *Mere*, s. 131–132):

kumpi saksien terästä on tärkeämpi... Raamattu tuntuu ratkaisevan kysymyksen, kun [Filippiäiskirje 2:12-13] se panee ne kaksi asiaa yhteen huimaavaan lauseeseen. Ensimmäinen puoli on: “Ahkeroikaa... pelolla ja vavistuksella, että pelastuisitte”, mikä näyttää siltä, että kaikki riippuisi meistä ja hyvistä teoistamme; mutta toinen puolisko jatkaa: “Jumala on se, joka teissä vaikuttaa”, mikä antaa sen kuvan, että Jumala tekee kaiken ja me emme tee mitään. [Aluksi tämä näyttää hämmentävältä, mutta se johtuu vain siitä, että me yritämme] erottaa kaksi vesitiivistä osastoa: mitä tarkalleen Jumala tekee ja mitä ihminen tekee, kun Jumala ja ihminen toimivat yhdessä. Ja tietysti me alamme ajatella, että se on kuin kaksi miestä tekisi yhdessä työtä, niin että voisitte sanoa, “Hän teki tämän osan ja minä tein tuon.” Mutta... Jumala ei ole sellainen. Hän [tekee työtä] sisimmässäsi ja ulkopuoellasi: vaikka me voisimme ymmärtää, kuka teki mitään, ihmiskieli ei voisi ilmaista sitä riittävästi. Hän työskentelee sisälläsi ja ulkopuoellasi. Eri kirkot sanovat asian eri tavalla yrittäessään ilmaista sen. Mutta huomaat, että jopa ne, jotka voimallisesti puhuvat hyvien tekojen tärkeydestä, sanovat, että tarvitset uskoa; ja jopa ne, jotka vaativat voimakkaasti uskoa, sanovat, että sinun on tehtävä hyviä tekoja.

295. OL 121:46.

296. D. A. Bednar, *Always Retain* [["Säilyttäkää aina syntienne anteeksianto"](#)], s. 61.

297. Ibid, s. 61.

298. KH Mosses 6:57. Vrt. 1 Nefi 15:34; Alma 7:21; 11:37; 40:26; 3 Nefi 27:19. Ks. myös OL 94:8–9; 97:15; 109:20.

299. OL 130:22. Ks. myös 1 Korinttolaiskirje 3:16–17; 6:19; 2 Korinttolaiskirje 6:16; Efesolaiskirje 2:21–22.

- 300.** Vanhin Bruce R. McConkien mukaan: "Anteeksianto on varma, kun katuva sielu saa Pyhän Hengen, koska Henki ei voi asua epäpuhtaassa asumuksessa." (B. R. McConkie, *New Witness*, s. 239).
- 301.** H. M. Smith et al., *Commentary*, s. 104. Vrt. Helaman 3:35; D. T. Christofferson, *Justification*; H. L. Andrus, *Commentary*, s. Joseph Smith, s. 122–126; H. L. Andrus, *Perfection*, s. 182–194. Todellakin se, joka saa Pyhän Hengen ja sitten "kääntyy kokonaan siitä pois" (OL 84:41) - kieltäytyy jatkamasta pyhityksen prosessissa loppuun saakka - hänen "tila[nsa] on lopussa pahempi kuin alussa" (Luuk 11:26). Joseph Smithin raamatunkäännös, Matteus 12:37–38, sanoo:
"Joitakin kirjanoppineita tuli ja he sanoivat: Mestari, on kirjoitettu, että jokainen synti annetaan anteeksi, mutta sinä sanot, että kuka tahansa puhuu Pyhää Henkeä vastaan, sille ei anteeksi anneta. Ja he kysyivät häneltä ja sanoivat: Miten tämä on?"
Ja hän sanoi heille: Kun saastainen henki on poistunut ihmisestä, hän kulkee kuivilla mailla, etsii lepoa mutta ei löydä sitä; mutta kun ihminen puhuu Pyhää Henkeä vastaan, silloin hän sanoo: Minä palaan talooni, josta tulin; ja kun hän on tullut, hän löytää sen tyhjänä, lakaistuna ja koristeltuna; *sillä hyvä henki jättää hänet itsekseen.*"
- 302.** D. A. Bednar, *Always Retain* [["Säilyttäkää aina syntienne anteeksianto"](#)], s. 61.
- 303.** Moosia 27:36. Ks. myös 2 Korinttolaiskirje 5:17; Galatalaiskirje 6:15.
- 304.** Vuonna 1839 pitämässään puheessa, jonka aiheena oli Toinen Puolustaja, profeetta Joseph Smith opetti, että "meidän etuoikeutenamme on rukoilla ja saada" (Joseph Smith, nuorempi, *Words, Before 8.8.1839* (3), s. 14, välimerkit ajantasaistettu) tieto siitä, että meidät on sinetöity iankaikkiseen elämään. Niitten, jotka rukoilevat tätä etuoikeutta, täytyy myös valmistautua sitä varten. Tässä mielessä ilmoitus opettaa heitä ottamaan "tunnollisesti varteen iankaikkisen elämän sanat", ja heidän "tulee elää jokaisesta sanasta, joka lähtee Jumalan suusta" (OL 84:43–44). Profeetta selitti, että nimenomaan Ensimmäinen Puolustaja, Pyhä Henki, "opettaa teitä" siihen riemulliseen hetkeen asti, kun vihdoin - kuten Vapahtaja lupasi - "tulette minun ja Isäni luokse" (Joseph Smith nuorempi, *Words*, s. 15, välimerkit ajantasaistettu, suluissa olevat sanat lisätty. Vrt. OL 84:45–47). Joseph Smith rohkaisi kaikkia kuulijoitaan seuraamaan itsepintaisen lesken esimerkkiä ja sanoi sitten (välimerkit ja isojen kirjainten käyttö ajantasaistettu): Jumala ei katso ihmiseen. Meillä kaikilla on sama etuoikeus. Tulkaa Jumalan tykö. Väsyttäkää Häntä, kunnes Hän siunaa teitä.
- 305.** D. A. Bednar, *Always Retain* [["Säilyttäkää aina syntienne anteeksianto"](#)], s. 62. Ks. Moosia 4:11–12.
- 306.** *Ibid.*, s. 61–62. Ks. OL 20:77, 79.
- 307.** Vrt. "Heaven is a place, but also a condition" [Taivas on paikka, mutta myös olotila] (S. W. Kimball, *Glimpses*, s. 39).
- 308.** OL 109:76. Vrt. OL 29:12.
- 309.** Moosia 3:19.
- 310.** Moosia 3:19.
- 311.** Ks. J. M. Bradshaw, *Faith, Hope, and Charity*.
- 312.** Ks. OL 88:34.
- 313.** OL 88:30, korostus lisätty.
- 314.** Moosia 3:19.
- 315.** OL 88:30.
- 316.** 1 Samuel 16:13; Jesaja 61:1; Luukas 4:18.
- 317.** 2 Nefi 31:20, korostus lisätty.
- 318.** Eter 12:32, korostus lisätty.
- 319.** Heprealaiskirje 6:11, korostus lisätty.
- 320.** Ks. J. M. Bradshaw, *Faith, Hope, and Charity*.
- 321.** Moroni 7:47. Ks. *Ibid.*
- 322.** OL 131:5.
- 323.** OL 88:29.
- 324.** OL 84:23. Vrt. 2 Mooseksen kirja 19:10–11.
- 325.** KH Mooses 6:59. Vrt. OL 88:75.
- 326.** OL 75:5.
- 327.** OL 132:24, 55.

328. OL 29:13.

329. Ks. OL 121:46.

330. 3 Nefi 27:20. Vrt. OL 84:33: "Henki pyhittää heidän ruumiinsa uudistamiseksi." Lisää tästä lupauksesta: ks. J. M. Bradshaw, *Temple Themes in the Oath*, s. 28–29.

331. KH Mooses 6:60. Vrt. Moroni 10:33:

Ja vielä, jos te Jumalan armosta olette täydellisiä Kristuksessa ettekä kiellä hänen voimaansa, silloin te olette pyhitettyjä Kristuksessa Jumalan armosta, Kristuksen veren vuodattamisen kautta, mikä kuuluu Isän liittoon teidän syntienne anteeksiantamiseksi, niin että teistä tulee pyhiä, tahrattomia.

332. Hyrum Andrus tarjoaa tämän lyhyen selityksen (H. L. Andrus, *Doctrinal*, s. 253):

Prosessi tulla Pyhän Hengen vanhurskauttamaksi on ... suoraan yhteydessä prosessiin tulla Pyhän Hengen pyhittämiksi, sillä jumalallinen edustaja toimii saadakseen ihmisen ymmärtämään kummatkin tavoitteet evankeliumissa. Tulla pyhitetyksi Jeesuksen Kristuksen verellä tarkoittaa sitä, että vaikka Pyhä Henki johdattaa ihmisen vanhurskauttamisen tilaan ja on pyhittävä voima, jolla hänet puhdistetaan synnin seurauksista, jumalallinen suunnitelma lepää Kristuksen veren päällä, jonka Hän vuodatti suorittaessaan äärettömän sovituksen.

333. Apostolien teot 8:14–17; Uskonkappaleet 1:4.

334. KH Mooses 3:7. Ensimmäisessä Mooseksen kirjassa kaksi heprean sanaa *nishma* (esim. 1 Mooseksen kirja 2:7; 7:22) ja *ruach* (esim., 1 Mooseksen kirja 6:17; 7:15, 22) liittyvät "elämän henkeen". Sana *ruach* viittaa Jumalaan, ihmiseen ja eläimiin; sana *nishma* käytetään pelkästään Jumalasta ja ihmisestä (V. P. Hamilton, *Ensimmäinen Mooseksen kirja 1–17*, s. 159).

335. Joseph Smith, nuorempi, *Words*, Wilford Woodruff Journal, 20.3.1842, s. 108, oikeinkirjoitus ja välimerkkien käyttö ajanmukaistettu. Vrt. Joseph Smith nuorempi, *Teachings*, s. 198–199. Asiayhteydessä lausunto kuuluu: Mikä on sairaan parantamisen merkki? Kättenpäällepano on merkki eli Jaakobin merkitsemä tie [Jaakob 5:14-15] ja muinaisten pyhien tapa, kuten Herra oli määrännyt [Apostolien teot 8:18; 1 Timoteus 4:14; Heparalaiskirje 6:2], ja meidän ei tule saada siunausta kulkemalla mitään muuta tietä kuin vain sitä, minkä Jumala on viitoittanut. Entä, jos me yrittäisimme saada Pyhän Hengen mitä tahansa muuta kautta kuin Jumalan asettamaa merkkiä tai tietä käyttäen. Pitäisikö meidän hankkia se? Ei missään nimessä. Kaikki muut tavat epäonnistuisivat. Herra sanoo, tee niin ja niin, ja minä siunaan niin ja niin.

On olemassa tiettyjä avainsanoja ja merkkejä, jotka kuuluvat pappeudelle ja joita on noudatettava siunausten saamiseksi. Pietarin merkki on tehdä parannus ja saada kaste syntein anteeksisaamiseksi, Pyhän Hengen lahjan lupauksen kera, eikä Pyhän Hengen lahjaa saa millään muulla tavalla... Ellei [Kornelius] olisi ottanut [näitä] merkkejä tai asettamisia päälleen... ja saanut Pyhän Hengen lahjaa kättenpäällepanon kautta, Jumalan järjestyksen mukaan, hän ei olisi kyennyt parantamaan sairaita tai käskemään pahaa henkeä poistumaan miehestä eikä se olisi totellut häntä [vrt. KH Mooses 1:21: "... Mooses sai voimaa ja huusi avuksi Jumalaa ja sanoi: Ainosyntyisen nimessä, poistu täältä, Saatana."] sillä henget saattaisivat sanoa hänelle, niin kuin ne sanoivat Skeuaan pojille: "Jeesuksen minä tunnen, ja Paavalinkin tiedän, mutta keitä te olette?" [Ks. Apostolien teot 19:13-15.]

336. Johannes 13:10.

337. Esim. Valitusvirret 4:20. Ks. V. P. Hamilton, *1 Mooseksen kirja 1–17*, s. 158–159.

338. Jesaja 61:1, korostus lisätty. Ks. myös Luukas 4:17–22.

339. 1 Samuel 16:13. Kuvaten enemmän Herran hengen siunausta, joka on tarkoitus antaa voitelussa Margaret Barker kirjoittaa (M. Barker, *Lord Is One*):

Pyhää voiteluöljyä käytettiin ainoastaan temppelissä. Kaikki matkiminen henkilökohtaiseen käyttöön oli kielletty (2 Mooseksen kirja 30:31–33). Öljyn merkitys selvisi ainoastaan temppelin opetusten kautta, ja ei-uskonnollisessa käytössä ei ollut järkeä. Tämä johtui siitä, että öljy välitti tietoa. Temppelissä saatava käsitys pyhydestä piti sisällään mielen kirkastamisen. Jesaja sanoi, että kun kuningas voideltiin, hän sai päälleen Herran hengen, so., hengen, joka muutti hänet Herraksi. Hän sai viisauden, ymmärryksen, taidon, voiman, totuuden tuntemisen ja Herran pelon [joka kuuluu Herralle] hengen [so., enkelin], Hänen tuoksunsa [ei "ilonsa"] olisi totella [kunnioitus] Herraa [kohtaan] (Jesaja 11:2-3). Toisin sanoen, voideltu säilytti öljyn tuoksun, ja se tunnisti hänet Herraksi. Paavali sanoi, että kristityt levittivät Voidellun tiedon tuoksua, mikä ei tarkoittanut tietoa Jeesuksesta; se tarkoitti sen tiedon hallusaapitoa, joka oli Jeesuksella, koska Hän oli Voideltu (2 Korinttolaiskirje 2:14).

- 340.** L. L. Baker et al., *Who Shall Ascend*, s. 353. Ks. myös lisää aiheesta s. 354–358 ja esim. 1 Samuel 10:1, 15:17, 16:23; 2 Samuel 2:4, 5:3; 1 Kuningasten kirja 1:39; 1 Aikakirja 29:22. Vrt. J. M. Bradshaw, *God's Image 1*, s. 519–523.
- 341.** Joseph Smith nuorempi, *Documentary History*, 6.8.1843, 5:527.
- 342.** B. Nichols, *Coronation*, s. 18, 14. Lisää kuninkaitten puhdistautumisesta ja voitelusta muissa kulttuureissa, ks.. S. D. Ricks et al., King, s. 241–44, 254–255. Ks. myös J. M. Bradshaw, *God's Image 1*, excursus 52: Washing, Anointing, and Clothing Among Early Christians, s. 661.
- 343.** M. E. Stone, *Angelic Prediction*, s. 125.
- 344.** D. A. Bednar, Always Retain [["Säilyttäkää aina syntienne anteeksianto"](#)], s. 62.
- 345.** Tertullianus, Kasteesta [De Baptismate], 7, s. 672. Margaret Barker kirjoittaa (M. Barker, Lord Is One): Kaikki [varhaiset] kritityt... voideltiin - nimi tarkoittaa voideltuja - ja niin he olivat korkeapapillisen tehtävän perillisiä: — "valittu suku, kuninkaallinen papisto", pyhä heimo, "Jumalan oma kansa" (1 Piet 2:9).
- 346.** Pseudo-Klemens, Recognitions [Tunnustuksia], s. 89. Vrt. F. S. Jones, *Recognitions* (1995), s. 76–77.
- 347.** C. S. Lewis, *Mere*, s. 154.
- 348.** KH Mooses 6:60.
- 349.** W. W. Isenberg, Philip, 70:36–71:3, s. 152.
- 350.** Alma 13:5.
- 351.** Alma 13:2, korostus lisätty.
- 352.** Alma 13:3.
- 353.** OL 4:2. Ks. J. M. Bradshaw, He That Thrusteth in His Sickle [[Se joka panee sirppinsä työhön](#)], s. 156–159, missä esitetään, että "huolellinen kohdan 5 Mooseksen kirja 6:5, joka on kohdan OL 4:2 kumppani, tarkastelu paljastaa, että se on olennaisesti lausunto pyhityksen laista, toimitusten kruunaavasta laista."
- 354.** Matteus 10:22; 24:13; Markus 13:13; Roomalaiskirje 6:22; 1 Korinttolaiskirje 1:8; Heprealaiskirje 3:6, 14; 6:11; Jaakobin kirje 5:11; 1 Pietarin kirje 1:13; Ilmestyskirja 2:26; 1 Nefi 13:37; 22:31; 2 Nefi 9:24; 31:16, 20; 33:4, 9; Omni 1:26; Moosia 2:41; 26:23; Alma 12:27; 27:27; 32:13, 15; 38:2; 3 Nefi 15:9; 27:6; 27:11, 16, 17, 19; Mormon 9:29; Moroni 3:3; 6:3; 8:3, 26; OL 10:4; 14:7; 18:22; 20:25, 29, 37; 31:13; 53:7; 66:12; 75:11, 13, 14; 76:5; 81:6; 100:12; 105:41; 121:32. Vertaa kohtiin Moosia 4:6, 30; 5:8; Alma 34:33; 41:6, jotka kuvailevat tätä loppua selvästi kuolevaisen elämän lopun sanoin kuten tapatuu useimmissa muissa pyhien kirjoitusten kohdissa.
- 355.** Ks. E. T. Benson, Vision. Muita temppeliliittojen kuvauksia meidän aikamme johtavien auktoriteettien kynästä : J. E. Faust, *Who Shall Ascend*, s. 4; B. R. McConkie, Obedience; G. B. Hinckley, *Teachings* (1997), 10.4.1996, s. 147; J. E. Talmage, *House of the Lord*, s. 55; B. K. Packer, *Holy Temple*, s. 163; R. D. Hales, Return, s. 4–5.
- 356.** KH Mooses 6:60.
- 357.** Ks. J. M. Bradshaw, *God's Image 1*, kommentaari KH Mooses 5:35–36, s. 383–384.
- 358.** N. M. Sarna, *Genesis*, s. 61.
- 359.** S. H. Faulring et al., *Original Manuscripts*, s. 99. Kohdan KH Mooses 6:29 kanonisoitu versio perustui Sidney Rigdonin käsialalla tehtyyn korjaukseen, joka löytyi OT2:sta (Ibid. s. 610): "he ovat vannoneet väärin, ja valoillansa he ovat tuottaneet päällensä kuoleman"
- 360.** Vrt. 1 Korinttolaiskirje 11:27–30.
- 361.** Joseph Smithin raamatunkäännös, 1 Mooseksen kirja 9:4. Ks. S. H. Faulring et al., *Original Manuscripts*, s. 116. Joseph Smith opetti, että ylösnousseet ruumiit eivät sisältäisi verta; ne olisivat "Hengen elävöittämiä" (Joseph Smith nuorempi, *Words*, 12.5.1844, Thomas Bullock Report, s.368). Ks. myös Ibid., 12.5.1844, George Laub Journal, s. 370–371; Ibid., 20.3.1842, Wilford Woodruff Journal, 20.3.1842, s. 109.
- 362.** Esim. 1 Mooseksen kirja 9:4; 3 Mooseksen kirja 17:14; 5 Mooseksen kirja 12:23. Ks. myös Johannes 6:53–54.
- 363.** 3 Mooseksen kirja 17:11. Ks. 3 Mooseksen kirja 17:11–14; 5 Mooseksen kirja 12:23–24, joista käy ilmi juutalaisten ruokavaliolait, jotka koskevat lihan puhtautta ja joiden tarkoituksena on varmistaa se, että lihasta poistetaan maksimimäärä verta ennen keittämistä" (N. M. Sarna, *Genesis*, s. 61).
- 364.** Ks. 2 Mooseksen kirja 24:9–11.

- 365.** OL 110:5.
- 366.** Jesaja 6:6–7.
- 367.** Jesaja 6:6.
- 368.** Heparan *tēkuppār*, kirjaimellisesti, ”sovitettu” *kpr.
- 369.** D. Harper, Dictionary, s.v. veri.
- 370.** Ibid., s.v. siunata.
- 371.** Ibid., s.v. siunata, auvo. Kommentoidessaan kohtaa KH Mooses 5:10, 12, missä Adam ja Eeva ”siunasivat” Jumalaa Hugh Nibley kysyy (H. W. Nibley, *Teachings of the PGP*, 19, s. 235–236):
Kuinka Jumalaa voi siunata? Tarvitseeko hän siunauksen?... Siunaus voi olla kaksisuuntainen. Siunaus on toisen täysi hyväksyntä ja hyväksyminen... [Englanninkielisellä] sanalla *bless* ”siunata” on kaksoisetymologia. Toinen sanoo, että se on muinaisenglantilainen sana, *blotsian*, joka on yhteydessä sanaamme *blood* ”veri”. Antaa veriuhri; siunata siinä mielessä. Mutta *bless*-sana on yhteydessä myös sanaan *bliss* ”auvo”, täydelliseen hyväksyntään, kun ihminen siunaa Jumalaa. Ihmiset voivat siunata toisiaan. Ihminen voi siunata isäänsä tai äitiänsä aivan samoin kuin hän voi siunata sinua. Harper kommentoi, että sanan ”bless” merkitys muuttui muinaisenglannissa kohti ”lausua tai tehdä onnelliseksi” - Harper sanoo, että sanan *bless* merkitys on myöhäis-muinaisenglannissa siirtynyt kohti merkitystä ”julistaa tai tehdä onnelliseksi”, koska ulkoisestihan se muistutti erillistä sanaa ”bliss” (D. Harper, Dictionary, s.v. bless).
- 372.** Merriam-Webster, *Merriam-Webster New Book of Word Histories*, s. 50; D. Harper, Dictionary, s.v. bless.
- 373.** D. A. Bednar, *Ye Must Be Born Again* [["Teidän täytyy syntyä uudesti"](#)], s. 22.
- 374.** Alma 13:11. Ks. myös 2 Mooseksen kirja 19:10, 14; Eter 13:11; Ilmestyskirja 7:14. Lisätietoja tästä aiheesta, ks. N. B. Reynolds, *Understanding Christian Baptism*, s. 14–16.
- 375.** Esimerkiksi niin varhain kuin 25.1.1832 vanhin Sidney Rigdon ”sinetöi [Joseph Smithin pään päälle] siunauksia, jotka hän oli saanut aikaisemmin (O. Pratt, *Orson Pratt Journals*, s. 11). Joseph Smith kirjasi muistiin kokemuksen, joka hänellä oli Kirtlandin temppelissä juuri ennen hänen näkyään selestisestä valtakunnasta: ”isäni voiteli pääni ja sinetöi päälleni Abrahamin, lisäksi ja Jaakobin siunaukset” (Joseph Smith nuorempi, *Documentary History*, 21.1.1836, 2:380).
- 376.** OL 131:5. Vrt. 2 Korinttolaiskirje 1:21–22, Efesolaiskirje 1:13, 4:30; Ilmestyskirja 7:2–4, 9:4.
- 377.** Heparalaiskirje 1:3. Vrt. esim. 1 Johannes 3:2. N. M. Sarna, *Genesis*, s. 12 näkee tämän ajatuksen siinä, että ihmiskunta luotiin ”Jumalan kuvaksi”, ja vetää johtopäätöksen, että ”jokainen ihminen kantaa kuninkaallisuuden leimaa.”
- 378.** Nibley selittää (H. W. Nibley, *Sacred*, s. 559):
Sana *seal* [*sinetöidä, sinetti*], joka on niin tärkeä, on vain sanan *sigillum* diminutiivi, joka tulee sanasta *signum*. Se on *omalaatuinen* sana 5 Mooseksen kirjassa. Kuten muutkin merkit, se voi edustaa ihmistä, jolla on kuninkaan sinetti, joka edustaa auktoriteettia. Sille ominainen arvo on kuitenkin siinä, että se on aikaan sitova. Sinetti turvaa ihmisen oikeuden jonkin sellaisen omistamiseen, josta hän saattaa olla erillään maantieteellisesti ja ajallisesti; se takaa sen, että häneltä ei voida riistää omistusoikeutta johonkin, vaikka hän olisi ajallisesti tai maantieteellisesti siitä erossa. Sinetissä oleva merkki on sama kuin se, mitä hän kantaa mukanaan. Ja kun niitä kahta verrataan toisiinsa, hänen oikeutensa vahvistetaan - mutta vain silloin, kun kumpaakaan ei ole muutettu. Juuri tällaista vallan ilmaisua käytettiin muinoin päiväpulkkana - kuten esimerkiksi Joosefin sauvaa ja Juudan sauvaa [ks. Hesekiel 37:16–20].
- 379.** L. T. Johnson, *Religious Experience*, s. 78 ja s. 78 n. 44.
- 380.** Alma 5:14.
- 381.** 2 Korinttolaiskirje 3:3, 18. Ero kivitauluihin kirjoittamisen ja opetuslasten sydämen tauluihin kirjoittamisen välillä jakeessa 3 käyttää kielikuvia kohdasta Hesekiel 36:26–27 ja Jeremia 31:33 (S. S. Lee, *Jesus’ Transfiguration*, s. 59): Hesekielin 36. luvun uusi sydän ja Henki ovat Jumalan sisäisesti antamia käskyjä, ja Uusi liitto Jeremian luvussa 31 liittyy niihin käskyihin, jotka on piirretty ihmissydämiin. Tässä yhteydessä kiven poikkeuksellinen kestävyysarvo ilmenee kovettuneen sydämen tilana. Jeremian mukaan tarvitaan Uusi liitto uusine sydämineen ja Henkineen, koska Israel rikkoi Mooseksen lakia, Vanhaa liittoa, itsepäisillä sydämillään. Tässä kivitaulut selvästi viittaavat lain tauluihin, jotka Mooses sai Siinaila.

Leen mukaan uskovaisen muuttuminen jakeessa 18 (ibid, s. 69): sen seurauksena, että on nähnyt ylönousseen Kristuksen kirkkauden ilman kasvojen peittämistä hunnulla [so., vastakohtana sille, että he olisivat epävanhurskaudessaan tarvinneet hunnun peittämään kirkastetun Mooseksen], ylönousseen Kristuksen, joka on nyt Herra Paavalin evankeliumissa.

382. H. W. Nibley, *Return*, s. 58. OL 19 tekee selväksi, että "jokaisen täytyy tehdä parannus tai kärsiä ... kuten minä (OL 19:3, 17). Muista, että Jesajan Kristuksen, Herran, toista tulemista koskevassa profetiassa Herra on pukeutunut punaisiin vaatteisiin. Niistä katumattomista pahoista, jotka eivät voi hyväksyä Vapahtajaansa, Herra sanoo: "heidän vertansa roiskui puvulleni" (ks. Jesaja 63:3).

383. 1 Mooseksen kirja 22:13.

384. H. W. Nibley, *Abraham* (2000), s. 336, 338, <http://publications.mi.byu.edu/fullscreen/?pub=1093&index=11> (käytetty 15.10.2016).

385. R. A. Rosenberg, *Jesus, Isaac*, s. 385p. 385.

386. Ibid. s. 383, 385.

387. 2 Nefi 31:19.

388. Vaikka me kuljemme parannuksen ja kasteen portista käyttämällä "järkkymätöntä uskoa", "turvautuen *täysin* hänen [Kristuksen] ansioihinsa" (ks. 2 Nefi 31:19), tarkoituksena on, että me kasvamme hengellisesti omien ponnisteluemme ja Hänen vahvistavan voimansa kautta vähitellen, kunnes jonain päivänä me olemme tulleet "hänen kaltaisikseen" (1 Johannes 3:2; Moroni 7:48). Stephen Robinson korosti kokoeroa pelastuksellemme lahjoittamamme "61 sentin" ja Jeesuksen Kristuksen meidän puolestamme antaman käsittämättömän kalliin panoksen välillä (S. E. Robinson, *Believing*, s. 31-34). On kuitenkin suuria eroja myöhempien aikojen pyhien uskomusten ja armo-hakuisten teologioiden ääriverzioitten välillä - kuten Charles Spurgeonin kuuluisa lausahdus kertoo: "Jos on vaikka vain yksi ommel meidän selestisessä vanhurskauden asussamme, jonka me itse olemme siihen laittaneet, me olemme hukassa" (lainattu teoksessa B. B. Warfield, *Plan*, s. 51).

Aivan kuten Kristus on laittava kaikki viholliset jalkojensa alle (1 Korinttolaiskirje 15:25-26), Joseph Smith opetti, että jokaisen ihmisen, joka pelastettaisiin, täytyy myös - Hänen välttämättömällä avullaan - saada tarvittavaa voimaa - saada "voitto kaikista vihollisista[an] ja niiden paneminen jalkai[nsa] alle" (Joseph Smith, nuorempi, *Teachings*, s. 295. Ks. myös 17.5.1843, s. 301; 21.5.1843, s. 305), saada "kirkkautta, valtuutta, valtaa, majesteetillisuutta, voimaa ja kunniaa, joita Jehovalla on" (L. E. Dahl et al., *Lectures*, 7:9, s. 98; vrt. 7:16 — huomaa, ettei ole varmuutta siitä, että Joseph Smith olisi antanut suostumuksensa näille luennoille).

Kuten Chauncey Riddle selittää (C. C. Riddle, *New*, s. 228), "kasteen liitto ei ole pelkästään meidän lupauksemme tavoitella hyvää ja poistaa kaikki valitseminen ja pahanteko elämästämme, [vaan] myös saamamme voima pitää tuo lupaus," so., Pyhän Hengen lahjan avulla. Myöhempien aikojen pyhille Jeesus Kristus ei ollut pelkästään heidän Lunastajansa vaan myös heidän kirjaimellinen esikuvansa - Ihminen, joka havainnollistaa sen koetusajan prosessin, jonka kaikkien ihmisten on käytävä läpi, kun he seuraavat Häntä (Matteus 4:19; 8:22; 9:9; 16:24; 19:21; Markus 2:14; 8:24; 10:21; Luukas 5:27; 9:23, 59, 61; 18:22; Johannes 1:43; 10:27; 12:26; 13:36; 21:19, 22).

389. 2 Nefi 25:23. Meidän mielestämme sanaa "jälkeen" ei pidä tulkita väärin ajallisessa mielessä, vaan pikemminkin muinaisenglannin ajattomassa mielessä "more away, further off" [kauempana] (Vrt. kreikan *apotero*) — joka merkitsee olennaisesti "kaikki, mikä me voimme tehdä", mikä on aina tarpeellista, mutta ei milloin riittävää [tulkinta]. Hengessä tämä myötäilee Stephen E. Robinsonin ajattelua (S. E. Robnson, *Believing*, s. 91-92):

Minusta prepositio "after" [jälkeen] kohdassa 2 Nefi 25:23 on pikemminkin toisistaan erillään olemista merkitsevä prepositio kuin aikaan liittyvä prepositio. Me pelastumme armosta "huolimatta kaikesta, mitä teemme" tai "ottamatta huomioon kaikkea mitä teemme" tai jopa "sittenkin vaikka mitä tekisimme." Toinen hyväksyttävä jakeen merkitys voisi olla "Meidät pelastetaan kaiken sanotun ja tehdyn jälkeenkin."

Vaikka Alma 24:10-11 määrittelee ilmaisun "kaiken sen, minkä me *saatoimme* tehdä" [huomaa imperfekti, korostus lisätty; alkup: "all that we could do" – suomennoksessa: "koska emme voineet tehdä muuta"] pelkästään parannusta merkitsevänä sanana, olemme sitä mieltä että yksi pyhittämisprosessin tarkoituksista on sallia meidän kasvaa pyhyudessa ja vähitellen saavuttaa kyky tehdä "enemmän" - erityisesti *tulla* Isämme lailla "hyväksi" (ks. Matteus 19:17; Markus 10:18; Luukas 18:19) ja "*tehdä* hyvää"

(Apostolien teot 10:38, korostus lisätty) kuten Poika, mikä on luonteemme evoluutiota, jonka tekevät yhdessä mahdolliseksi sovitus ja meidän moraalinen voimamme. Huolimatta kaikesta tästä emme saa milloinkaan unohtaa sitä, että jopa parannuskin, joka on "kaikki se, mitä me voimme tehdä" silloin, kun hyväksymme Kristuksen, olisi mahdotonta, ellei lunastuksen armollista suunnitelmaa olisi laadittu ennen maailman perustamista (Alma 12:22-37). Ja tietenkin Hänen jatkuva armonsa on se, mikä antaa meille hengen, "... varjelee teitä päivästä päivään suomalla teille hengen... vieläpä ylläpitä[ä meitä] hetkestä toiseen" (Moosia 2:21).

Lisäaineistoa Kristuksen "ansioista ja laupeudesta ja armosta", ks. 2 Nefi 2:8. Koskien "toista uhria", joka tulee esiin temppeleidaumentin myöhäisemmässä osassa, ks. B. C. Hafen, *Disciple's Journey*. (Vrt. B. C. Hafen, *Anchored*, Deseret Book Bookshelf edition, 25–30 of 119):

Lähestyessämme uhraamisen toista estettä me liikumme vertauskuvallisemmin kuusta aurinkoon. Kaikki kuun valo on heijastusta auringosta - se on lainattua valoa. [Vrt. Abrahamin kirja, Kuvajäljennös 2, hahmo 5]. Heber C. Kimballilla oli tapana sanoa, että kun elämän suurimmat koettelemukset tulevat, ne, jotka elävät lainatun valon turvin - muitten todistuksen turvin - eivät selviä (O. F. Whitney, *Kimball*, toukokuu 1868, s. 446, 449–450; J. Golden Kimball, 8.4.1906, s. 76–77; 4.10.1930, s. 59–60; H. B. Lee, *Watch*, s. 1152. Vrt. B. Young, 8.5.1857, s. 265–266; A. M. Lyman, 12.7. 1857, s. 36–38; Orson Hyde, 8.3.1857, s. 71–72; C. W. Penrose, 20.5.1883, s. 41. Ks. myös Matteus 25:1–13). Me tarvitsemme myös oman mahdollisuuden saada Pojan valoa.

Kaste edustaa ensimmäistä uhria. Temppeleilyhyitys edustaa toista uhria. Ensimmäinen uhri oli selviytyä Saatanan kiertoradalta. Toinen on selviytyä täysin Kristuksen kiertoradalle - Hänen vetovoimansa vetämänä. Ensimmäinen uhri oli enimmäkseen ajallisista asioista luopumista. Toinen merkitsee vihkiytymistä hengellisesti, lainkaan epäröimättä. Kuten vanhin Maxwell sanoi: ainoa asia, jonka voimme antaa Herralle ja jota Hän ei jo ole antanut meille, on meidän oma tahtomme (Ks. N. A. Maxwell, *Mentor*, s. 17). Pyrkinessään olemaan vaatimattomia ja kärsivällisiä opetuslapset riemulla tarjoavat Jumalalle tahtonsa. Kuten lapsemme laulavat "Mua Jeesus rakastaa, sen ympärilläin tunnen,/ hän lähelläni on ,sen luonnossakin nään,/ hän tietää, et tahtaan, valmis oon seuraamaan,/ mua Jeesus rakastaa ja olen onnellinen (*Lasten lauluja*, "Mua Jeesus rakastaa," s. 74–75).

Mitä sitten tapahtuu? Presidentti Bensonin sanoin: "Kun kuuliaisuus lakkaa olemasta ärsyttävää ja muuttuu meidän tavoitteeksemme, sillä hetkellä Jumala antaa meille voimaa (Ks. D. L. Staheli, *Obedience*, s. 82).

"Suitsukkeen suloinen tuoksu, kun se palaa alttarilla "väliverhon etupuolella... joka aamu" (2 Mooseksen kirja 30:6–7), vuotuisen veren uhraamisen kera (2 Mooseksen kirja 30:9–10), "ei viinirypäleen veri" (Ben Sira 50:15), edustaa rukouksen ja pyhittämisen "toista uhria", jonka on tehnyt se, joka on tehty puhtaaksi, vastakohtana syntiä sovitusta synnistä edustavan eläinuhrin "makealle aromille" (epämiellyttävän hajun kera) (1 Mooseksen kirja 8:21; 2 Mooseksen kirja 29:18, 25, 41).

Täydellisen uhrin tarjoamista Herralle on sopivasti kuvattu Shakespearen sanoin: "Ylistys jumalille. Meidän kierot [crooked] savumme kohotkoon heidän sieraimiinsa meidän siunatuilta alttareiltamme!" (W. Shakespeare, *Cymbeline*, 5:4:474–475, s. 85). Runoilijan loistava "crooked" [kiero] sanan käyttö viittaa savun ylöspäin kiemurtelevaan liikkeeseen samalla, kun se viittaa ihmisluonteen itsepäiseen kieroutuneisuuteen jokaisessa uhritoimituksessa, missä riittämättömät yritykset saada taipumattomat vaatimukset kääntymään kokosydämiseksi ja kumartamaan täydellisessä alistuneisuudessa Jumalan edessä ovat silmiinpistäviä.

390. OL 88:74–75.

391. OL 88:74–75.

392. OL 88:68. Syvempi keskustelu aiheesta OL 88:68–69, 74–75: ks. B. R. McConkie, *Promised Messiah*, s. 582–584, 594–595. Ks. myös B. R. McConkie, *New Witness*, s. 492.

393. Johannes 13:10.

394. Kattava keskustelu siitä, mitä merkitsee siestä Jumalan edessä: ks. J. M. Bradshaw, *Standing in the Holy Place*.

395. J. W. Welch, *Sermon*, <http://publications.mi.byu.edu/fullscreen/?pub=1095&index=6> (esillä 19.12.2016).

396. 3 Nefi 12:19; OL 59:8. Ks. myös 2 Nefi 2:7; 4:32; 3 Nefi 9:20; Eter 4:15; Moroni 6:2. Nämä pyhien kirjoitusten kohdat tekevät selväksi, että tämä uhraaminen on suorassa yhteydessä kasteeseen.

397. Ks. Matteus 6:22; 3 Nefi 13:22.

398. OL 124:39, korostus lisätty. M. B. Brown, *Gate*, s. 242 sanoi, että Malakia 3:3 (Vrt.

OL 128:24): ... ei sano, että veriuhrreja pitäisi uhrata Herralle... Heprean sana, jota käytetään tässä "uhraamis" tapahtumasta on *minchah*, jota yleensä käytetään Vanhassa testamentissa merkitsemään "veretöntä" uhraamista... (Vrt. Leevin testamentti, missä enkelipapit uhraavat verettömiä uhreja taivaan temppelissä [H. C. Kee, *Testaments*, Leevi 3:4–6, s. 789]). [Lisäksi] Herra auttoi selvittämään profeetan opetusten merkitystä, kun hän ilmoitti 19.1.1841, että Nauvoon temppelin seinien sisällä hän palauttaisi "pappeuden täyteen" (OL 124:28), ja siellä myöhempien aikojen "Leevin pojat" antaisivat uhrin muistomerkkin tapaan [alkup. "memorial" - suomenoksessa "muistouhrin], mikä tarkoittaa vertauskuvallisella tavalla ((OL 124:39). Pian Nauvoon temppelitoimitusten jälkeen 6.8.1842 Joseph Smith lainasi kohtaa Malakia 3:2-3 ja selkästi ilmoitti, että juuri "myöhempien aikojen pyhien" oli "uhrattava Herralle uhri vanhurskaasti" "pyhässä temppelissä" (OL 128:24). Hän mainitsi myös, että se uhri, johon hän viittasi, oli luonteeltaan veretön. (OL 128:24).

Samalla lailla kohdassa 1 Mooseksen kirja 14:18 Melkisedek ei uhraa eläinuhreja Jumalalle vaan "esittää pelkästään uhrin *muistot*, leivän ja viinin" (G. J. Scofield, *Scofield Reference Bible*, 1 Mooseksen kirja 14:18, s. 23, korostus alkuperäisteoksessa).

Lisäaineistoa tästä aiheesta, ks. J. M. Bradshaw, *God's Image 1*, excursus 33: The Restoration of Sacrifice, s. 609–610.

399. OL 84:26.

400. OL 107:3.

401. N. A. Maxwell, *Deny*, s. 68.

402. Joseph Smith nuorempi, *Teachings*, 2.7. 1839, s. 162.

403. OL 20:37.

404. Ks. Roomalaiskirje 6:4–6; Joseph Smith nuorempi, *Teachings*, 9.7.1843, s. 314.

405. Apostolien teot 8:15, 19; 2 Nefi 31:13; 32:5; 3 Nefi 28:18; 4 Nefi 1:1; OL 25:8; 84:74; KH Mooses 8:24.

406. OL 84:33.

407. Truman G. Madsen selittää (T. G. Madsen, *Foundations*, s. 2, 5–6):

Te olette kaikki syntyneet henkilapsiksi ja sen myötä teillä on jumalallinen luonne. Nyt te olette syntyneet kuolevaisista vanhemmista, ja te olette saaneet etuoikeuden ruumiinne myötä, mikä on askel kohti teidän edistymistänne eikä askel taaksepäin... Meidän on... jatkuvasti oltava varuillamme ja rukoiltava, että ruumiimme kehittyisi henkemme kaltaiseksi, joka on jumalallinen, ja perimmäisenä tavoitteenanne on se, että ruumiimme kehittyisi toisen syntymän tuotteeksi, jota syntymää me kutsumme Jeesukseksi, joka toimitusten kautta tulee meidän isäksemme. Siinä on oikea "isä"-sanan käyttö Jeesukselle, sillä Hän sanoo [OL 93:22]: "...kaikki, jotka ovat syntyneet minun kauttani (toimitusten kautta), ... ovat Esikoisen seurakunta." Kuvitelkaa sitä. Hän on antanut itsensä uhriksi meidän puolestamme, jotta me voimme periä sen, mitä Hän yksin oli voinut vaatia itselleen, esikoisuuden." Hän sanoo: "Se on kuin te olisitte [esikoisia]; kaikki siunaukset ja voimat, jotka on minulle annettu, siirtyvät nyt teille, jos te olette halukkaita tulemaan tyköni." He ovat "syntyneet minun kauttani" ja ovat "osallisia samasta kirkkaudesta."

... Edessämme on oleva vielä toinen syntymä ja sitä kutsutaan ylösnousemukseksi. Ja sitten lupaus siitä, että me voimme olla Hänen kaltaisiaan, on kirjaimellinen ja täydellinen

408. Alma 36:26; vrt. Moosia 27:28. Sitä vastoin 1 Johannes 3:9 ja 5:1 näyttävät käyttävän sanontaa "syntynyt Jumalasta" yleisemmin. Alma kuvaili kokemusta "syntyä Jumalasta" korostamalla tämän kokemuksen henkilökohtaisuuden luonnetta. Kerrottuaan näystä, jossa hän näki "Jumalan istuvan valtaistuimella" ja myöhemmistä lähetystyökokemuksistaan (Alma 36:22–24), hän todistaa siitä, että "monet ovat syntyneet Jumalasta ja maistaneet [pohjatonta riemua], niin kuin minä olen maistanut, ja nähneet omin silmin [Jumalan], niin kuin minä olen nähnyt; sen tähden he tietävät nämä asiat, joista olen puhunut, niin kuin minä tiedän; ja se tieto, joka minulla on, on Jumalalta. (Alma 36:26; vrt. Moosia 27:28; OL 84:22). Kuvaillessaan tietoa, jonka voi saada ainoastan pitämällä Melkisedekin pappeuden kaikki toimitukset, mitkä toimitukset pitävät "hallussaan valtakunnan salaisuuksien avainta, Jumalan tuntemisen avainta". (OL 84:19). Joseph Smith opetti: "Kukaan ei voi totisesti sanoa tuntevansa Jumalaa, ennen kuin hän käsitellyt jotain, ja se voi olla ainoastaan kaikkeinpyhimmässä (Joseph Smith nuorempi, *Documentary*

History, 1.5.1842, 4;608. Ks. myös *Ibid.*, helmikuu 1835, 2:195–196, 198). Vrt. B. R. McConkie, *New Witness*, s. 492; B. R. McConkie, *Promised Messiah*, s. 582–584, 594–595; Luukas 24:39; Johannes 20:19–29; 3 Nefi 11:14–15).

409. C. S. Lewis, *Screwtape*, esipuhe [1961 painos], s. 9. Alkuperäinen lause kuului: “Jumala muuttaa työkaluja palvelijoiksi ja palvelijoita pojiksi, jotta he vihdoin voisivat olla yhdistyneinä Häneen rakkauden täydellisessä vapaudessa, joka tarjotaan äärimmäisten yksilöllisyyksien korkeudelta, jollaiseksi hän on vapauttanut heidät.” Lisätietoja aiheesta saadaksesi, ks. J. M. Bradshaw, *Temple Themes in the Oath*, s. 75–79.

Huomaa, että nykyajan ilmoituksissa, korkein pappeuden järjestys tunnetaan eri nimillä. Esimerkiksi Opin ja liittojen kirjasta me voimme lukea “nämä ovat ne, jotka ovat pappeja ja kuninkaita, jotka ovat saaneet hänen täyteydestään ja hänen kirkkaudestaan” (OL 76:56). Niitä kuvataan suhteessa erilailta nimettyihin järjestyksiin kuten “Melkisedekin järjestyksen mukaan, joka oli Henokin järjestyksen mukaan, joka [lopulta] oli ainosyntyisen Pojan järjestyksen mukaan (OL 76:57). Vrt. B. Young, 26.6.1874, s. 113).

410. Ks. myös J. M. Bradshaw, *Temple Themes in the Oath*, s. 53–65; B. R. McConkie, *Mortal Messiah*, 1:229; B. R. McConkie, *Ten Blessings*, s. 33.

411. Moosia 5:9.

412. Ks. M. L. Bowen, *Onomastic Wordplay*, s. 269.

413. Moosia 5:15; Alma 34:35.

414. OL 84:39.

415. M. Barker, *Christmas*, s. 5, 12. Vrt. W. J. Hamblin, *Sôd of YHWH*, s. 147, 151.

416. M. L. Bowen, *They Came*, s. 72–73. Ben Sira 50:1–21 kuvailee sellaista tapahtumapaikkaa, joka tuo mieleen kohdat 3 Nefi 11–19; 17:9–10 ja Heprealaiskirje 1:5; 5:1–10; 7:1–28; 9:1–28:

[1] Ylipappi Simon, Oniaksen poika, joka eläessään korjasi talon uudelleen ja elinpäivinänsä vahvasti temppeliä:

[2] Ja hän rakensi perustuksen korkeudeltaan kaksinkertaiseksi, muurin korkean linnoituksen temppelin ympäri:

[3] Hänen päivinänsä vettä vastaanottava säiliö, tasainen kuin meri, oli päällystetty vaskilevyillä:

[4] Hän huolehti temppelistä, ettei se sortuisi, ja varusti kaupungin valloitusta vastaan:

[5] *Kuinka häntä kunnioitettiin ihmisten keskuudessa, kun hän tuli ulos pyhäköstä!*

[6] *Hän oli kointähti pilvien keskellä, ja kuin täysikuu:*

[7] *Kuin aurinko, joka paistoi Korkeimman temppelin yllä ja sateenkaari, joka antoi valoa kirkkaissa pilvissä:*

[8] *Ja kuin ruusujen kukka vuoden keväällä, kuin liljat vesivirtain varrella ja kuin oliibanipuu suvella:*

[9] *Kuin tuli ja suitsuke suitsutusastiassa ja kuin kullasta taottu astia kaikenlaisine jalokivineen:*

[10] *Ja kuin kaunis oliivipuu hedelmineen ja kuin syypessi, joka kasvaa pilviin.*

[11] *Kun hän pani päälleen kunnian viitan ja oli vaatetettu kirkkauden loistolla, kun hän astui pyhälle alttarille, hän teki pyhyiden vaateen kunnialliseksi.*

[12] Kun hän otti annoksia pappein kädestä, hän itse seisoi alttarin tulisijan vieressä, kiersi ympäri, nuorena seetrinä Libanusissa; ja palmut ympäröivät häntä.

[13] *Niin olivat kaikki Aaronin pojat loistossaan, ja Herran ehtoolliset heidän käsissään koko Israelin väkijoukon edessä.*

[14] Ja päättäen palvelun alttarilla, jotta hän voisi koristella korkeimman Kaikkivaltiaan uhrilahjan,

[15] Hän ojensi kätensä maljaan ja kaatoi alttarin juuren luona viinirypäleen verta, hän kaatoi alttarin juurella makealta tuoksuvaa aromia kaikkein korkeimmalle Kuninkaalle.

[16] Silloin huusivat Aaronin pojat ja puhalsivat hopeatorviin ja pitivät kovasti ääntä tullakseen kuulluiksi, muistoksi Korkeimman edessä.

[17] Sitten kaikki ihmiset kiirehtivät yhdessä ja kaatuivat maahan kasvoilleen kunnioittaakseen Kaikkivaltiaasta Herraa Jumalaa, Korkeinta.

[18] Laulajat myös lauloivat ylistyslauluja äänillään; siellä oli monenmoisia erilaisia ääniä, kaunista musiikkia.

[19] Ja ihmiset rukoilivat Herraa, Korkeinta, rukouksin Hänen edessään, joka on armollinen, kunnes Herran juhmallisuus päättyi ja he päättivät Hänen palveluksensa.

[20] *Sitten hän meni alas ja nosti kätensä koko Israelin lasten seurakunnan ylle, antaakseen Herran siunauksen huuliltaan ja riemuitakseen hänen nimessään.*

[21] Ja he kumarsivat palvellakseen toisen kerran, jotta he saisivat Korkeimmalta siunauksen.

417. Alma 13:2.

418. Alma 13:16. Jotkut MAP-tutkijat ovat arvelleet, että temppeliliturgiassa on aiemmin saattanut olla kertovia KH Mooseksen tekstiä muistuttavia osia (J. M. Bradshaw, *LDS Book of Enoch*; D. Calabro, *Joseph Smith and the Architecture of Genesis*; M. J. Johnson, *The Lost Prologue*). Alma 12:n toisessa osassa, joka

alkaa kysymyksellä kuolleitten ylösnousemuksesta ja viittauksella “Jumalan mysteereihin”, (Alma 12:8–9), siirrytään sujuvasti Adamin ja Eevan lankeamistarinaan Eedenin puutarhassa (Vrt. KH Mooses 3–4) ja pelastussuunnitelmaan, jonka enkelit ilmoittavat heille (Alma 12:28–35; vrt. KH Mooses 5:5–8, 58), ja Jumalan pojan järjestyksen mukaisen korkean pappeuden toimituksiin (Alma 13:1–20; vrt. KH Mooses 5:59; 6:59, 66–68). Nyt tarvittaisiin vihdoin huolellista tutkimusta KH Mooseksen kirjasta ja Alman luvuista 12–13.

419. Vrt. Johannes 1:12–13; Roomalaiskirje 8:14–21; OL 39:4.

420. Ks. KH Mooses 7:59. Vrt. P. Alexander, 3 Enoch, 10:1, 3, s. 263–64.

421. A. A. Orlov, *Enoch-Metatron*, s. 102.

422. F. I. Andersen, 2 Enoch, 22:8 [J], s. 138. Ks. myös J. J. Collins, *Angelic Life*, s. 239.

423. P. S. Alexander, *From Son of Adam*, s. 103, 105.

424. Ks. KH Mooses 1:2, 11, 13–15, 18, 25, 31.

425. KH Mooses 1:11.

426. P. Alexander, 3 Enoch, 16:2–3, s. 268. Vertaa samanlaista identiteettisekaannusta Jumalan ja uudelleen luodun Adamin välillä teoksessa in J. Neusner, *Genesis Rabbah*, osa 1, 8:10, s. 82–83. Vrt. myös P. B. Munoa, *Four Powers*, s. 101. Ks. yleisemmin C. R. A. Morray-Jones, *Transformational*.

427. C. Mopsik, *Hénoch*, s. 214. Pohtiaksesi tutkijoitten argumentteja, miksi he eivät ole hyväksyneet sitä mahdollisuutta, että Henok Ihmisen Poika ja Paavalin kuvaama Jeesus Ihmisen Poika käsitteinä syntyivät samasta maaperästä, ks. keskustelua teoksessa J. M. Bradshaw et al., *God’s Image 2*, s. 190–191, loppuhuomautus M7–14.

428. History, 1838–1856, osa C-1 [2.11.1838 – 31.7.1842], liitteet s. 9 (27.7.1839), CHL, saatavissa julkaisijalta Church Historian’s Press, The Joseph Smith Papers, <http://www.josephsmithpapers.org/paper-summary/history-1838-1856-volume-c-1-2-november-1838-31-july-1842/562?highlight=november-1838%E2%80%93july-1842?p=544>.

429. 2 Nefi 31:20. Laajoja keskusteluja tästä ja läheisistä aiheista: ks. B. R. McConkie, *NT Commentary*, 3:325–50; B. R. McConkie, *Promised Messiah*, 1:570–95; J. M. Bradshaw, *Now That We Have the Words*; J. M. Bradshaw, *Temple Themes in the Oath*, s. 59–65.

430. Ks. Ilmestyskirja 11:15 (“hän on hallitseva aina ja ikuisesti”) ja vertaa Ilmestyskirja 22:5 (“he hallitsevat aina ja ikuisesti”).

431. KH Mooses 6:60.

432. H. W. Nibley, *Return*, s. 59.

433. OL 101:4.

434. 1 Mooseksen kirja 22:12.

435. Moosia 3:19.

436. Ks. esim. OL 20:77 ja Alma 7:15.

437. Vaikka teoksessa U. A. Perego, *Changing Forms*, s. 12, ei suoraan yhdistetä sakramentin toista osaa pyhityksen lakiin, siinä on seuraava lausunto presidentti Heber J. Grantilta, joka yhdistää sakramentin kahteen liittoon yhden sijasta (H. J. Grant, *Ninety-First*, s. 650, korostus lisätty):
Riemuitsen Joseph Smithin innoituksesta, kun hän käänsi Mormonin kirjaa ja antoi meille nuo kaksi hienoa sakramenttirukousta, nuo *kaksi ihmeellistä liittoa*, jotka kaikki myöhempien aikojen pyhät solmivat, kun he kokoontuvat yhteen ja nauttivat sakramentin.

438. U. A. Perego, *Changing Forms*, s. 5.

439. Vanhin Neil L. Andersen, “Witnessing to Live the Commandments,” yleiskonferenssin johtajakoulutus sapatinpäivän pitämisestä kirkossa (huhtikuu 2015, saatavissa pappeusjohtajille), lainattu kohdassa *Ibid*, s. 14, korostus lisätty. Tätä koskeva vanhin Andersenin koko lausunto tästä aiheesta on seuraava:
Otsikkoa “kasteen liittojemme uudistaminen” ei löydy pyhistä kirjoituksista. Se ei ole epäasianmukaista. Monet teistä [viittaus yleisöön] ovat käyttäneet sitä puheissa. Me [viittaus edessä korokkeella istuviin] olemme käyttäneet sitä puheissa, mutta se ei ole jotain, mitä käytetään pyhissä kirjoituksissa. Eikä se voi olla pääajatuksena siinä, mitä me kutsumme sakramentiksi. Hengellisyys ei ole paikalleen jysähtänyttä eivätkä liitot ole sitä. Ja toivottavasti se, mitä me rukoilemme, on se, että me kaikki jäseninä jatkamme asteittain etenevää kasvamistamme sekä hengellisyydessämme että liitoissamme. Liitot eivät vain tuo pelkkiä sitoumuksia vaan ne tuovat hengellistä voimaa. Meidän on opetettava jäsenillemme, että me siirrymme kohti taivaallista Isäämme. Sakramentti on kaunis hetki, ei pelkästään uusia kasteenliittomme,

vaan myös luvata Hänelle uudistaa kaikki liittomme, kaikki lupauksemme, ja lähestyä Häntä hengellisen voiman turvin, jollaista meillä ei ole ollut aikaisemmin siirtyessämme eteenpäin.

Muita lausuntoja, jotka selkeästi sanovat tai tarkoittavat, että sakramentti on tarkoitettu uudistamaan enemmän kuin vain kasteenliiton, ks. esim. J. E. Talmage, *Articles of Faith* (1899), s. 179; J. F. Smith, Jr., *Doctrines*, 2:345–346; D. L. Stapley, *This Pearl*, s. 1112; N. E. Tanner, *Keep Your Covenants*, s. 1136; S. W. Kimball, *Teachings* (1982), s. 112, 220, 226–227, 503; A. T. Tuttle, *Covenants*; D. B. Haight, *Remembering*; J. E. Mackay, *What Covenants Do We Renew*; G. B. Hinckley, *Teachings* (1997), s. 561; R. M. Nelson, *Worshiping*, s. 25; L. T. Perry, *As Now*, s. 41; C. M. Stephens, *Do We Know*, s. 12.

Erinomainen keskustelu vanhin Andersenin uudesta korostuksesta osana nykyistä käsitystä sakramentista, ks. U. A. Perego, *Changing Forms*, eritoten s. 11-14, jossa on eriyvä käsitys tästä kysymyksestä, ks. M. Clayton, *Covenant Renewal*.

440. Moosia 15:7. Vrt. Matteus 26:28.

441. Vanhin Oaks on selittänyt (D. H. Oaks, *Taking Upon Us*, s. 83):

Halukkuutemme ottaa päällemme Jeesuksen Kristuksen nimi [sakramentissa] vahvistaa meidän sitoutumisemme tehdä kaiken voitavamme, jotta me olisimme niitten joukossa, jotka hän valitsee seisomaan hänen oikealla puolellaan ja joita kutsutaan hänen nimellään viimeisenä päivänä. Tässä pyhässä mielessä meidän todistuksemme siitä, että me olemme halukkaita ottamaan päällemme Jeesuksen Kristuksen nimen, on meidän julistuksemme siitä, että me olemme ehdokkaina korotukseen selestisessä valtakunnassa. Korotus on iankaikkinen elämä, ”suurin kaikista Jumalan lahjoista”. (OL 14:7) Tätä meidän on pohdittava, kun nautimme sakramentin leivän ja veden.

442. Moosia 3:19.

443. Alma 24:19; Moroni 9:10; OL 101:36.

444. Alma 22:18, korostus lisätty.

445. Francis Webster muistetaan hänen kaunopuheisesta todistuksestaan siitä, että hän ja muut hänen käsikärrykompaniassaan ”tutustuivat [Jumalaan] vaikeissa tilanteissa;” ja saivat sen kautta ”ehdottoman tiedon siitä, että Jumala elää” (C. M. Orton, *Francis Webster*, s. 140). ”Oman isämme tavoin taivaan Isä... opettaa lapsilleen kohteliaisuutta, kestävyyttä ja ahkeruutta. Jos lapsi pysyy huomaavaisen isänsä luona, se johtuu siitä, että hänen isänsä on muovannut hänet seuraamaan itseään. Jos Jaakob pysyy Jumalan kanssa, Jaakob on se, joka on haavoitettu (1 Mooseksen kirja 32:22–32)” (D. A. Carson, *Matthew*, s. 186). Kertoessaan Stephenin kokemuksesta, joka näki Herran ”kuoleman tuskissaan” vanhin Orson Hyde opetti (O. Hyde, 6.10.1853, s. 125):

On totta, että vaikeimpana hetkenä Jumalan palvelijain sallitaan sitten nähdä Isänsä ja vanhempi Veljensä. ”Mutta”, sanoo joku, ”minä haluan nähdä Isän ja Vapahtajan ja enkelin juuri nyt.” Ennen kuin voit nähdä Isän ja Vapahtajan tai enkelin, sinut on saatettava paikkoihin, joissa voit nauttia tästä näyttäytymisestä. Totta on, että koko elämäsi on saatettava ikään kuin hiuskarvan varaan. Jos haluat nähdä Vapahtajasi, ole valmis etenemään siihen kohtaan, josta mikään kuolevainen käsivarsi ei voi pelastaa, jolta mikään maallinen voima ei voi vapahtaa! Kun kaikki muu epäonnistuu, kun kaikki muu osoittautuu turhaksi ja hedelmättömäksi, voi olla, että kenties Vapahtajasi ja Lunastajasi ilmestyy; Hänen käsivartensa ei lyhene niin, ettei Hän voi pelastaa, eikä Hänen korvansa umpeudu niin, ettei Hän voi kuulla; ja kun apu kaikista suunnista tuntuu pettävän, Minun käsivarteni pelastaa, Minun voimani tulee hätiin ja sinä kuulet Minun ääneni, sanoo Herra.

Presidentti John Taylor puhui tästä samasta aiheesta (J. Taylor, 18.10.1883, s. 197):

Kuulin profekaan sanovan, kun hän kerran puhui kahdelletoista: ”Teillä on kaikenlaisia koettelemuksia, joista teidän on selvitettävä. On aivan yhtä tarpeellista, että teitä koetellaan samalla lailla kuin Abrahamia ja muita Jumalan miehiä koeteltiin, ja (hän sanoi), Jumala koettelee teitä ja Hän ottaa teistä kiinni ja vääntää teidän sydänjuurianne, ja jos te ette selviä siitä, te ette ole sopivia perimään Jumalan selestistä valtakuntaa.”

Toisen kerran hän sanoi (J. Taylor, 24.6.1883, s. 264):

Kuulin Joseph Smithin sanovan ja luulen, että veli Snowkin kuuli sen - puhuessaan kahdelletoista Nauvoossa, että Herra ottaisi kiinni heidän sydänjuuristaan ja vääntäisi niitä ja että heitä olisi koeteltava kuten Abrahamia koeteltiin... Ja Joseph sanoi, että jos Jumala olisi tiennyt mistään muusta keinosta, minkä avulla Hän olisi koskettanut Abrahamin tunteita terävämmin ja voimallisemmin, Hän olisi turvautunut

siihen. Ei pelkästään hänen vanhemman tunteisiin kosketettu. Sen lisäksi oli jotain muutakin. Hänellä oli lupaus, että hänessä ja hänen siemenessään kaikki kansakunnat maan päällä siunattaisiin; että hänen siemenensä moninkertaistuisivat kuten taivaan tähdet ja merenrannan hiekka. Hän oli katsonut tulevien aikojen näkymää ja nähnyt ilmoituksen hengen kautta lukemattomien tulevan, joitten kautta Jumala välittäisi tietoa, valoa ja pelastusta maailmaan. Mutta kun häntä vaadittiin uhraamaan poikansa, näytti siltä kuin kaikki hänen odotuksensa jälkeläisistä olisivat haihtuneet ilmaan. Hänellä oli kuitenkin uskoa Jumalaan ja hän suoritti sen, mitä häneltä vaadittiin. Meidän on vaikeata ymmärtää mitään niin koettelevaa ja hämmentävää kuin se tilanne, mihin hänet saatettiin.

Presidentti George Q. Cannon kirjoitti Abrahamin suuresta koettelemuksesta (G. Q. Cannon, *Truth*, 9.4.1899, 1:113):

Miksi Herra vaati Abrahamilta sellaista? Koska Hän tiesi, millainen hänen tulevaisuutensa olisi, ja tiesi, että hän olisi lukemattomien jälkeläisten isä, Hän määrätietsisesti päätti koetella häntä. Jumala ei tehnyt tätä Itsensä vuoksi, sillä Hän tiesi ennaltatietämyksensä perusteella, mitä Abraham tekisi; mutta tarkoituksena oli antaa Abrahamille opetus ja auttaa häntä saamaan tietoa, jota hän ei olisi voinut saada millään muulla tavalla. Siitä syystä Jumala koettelee meitä kaikkia. Kysymys ei ole Hänen omasta tiedostaan, sillä Hän tietää kaiken etukäteen. Hän tuntee meidän kaikkien elämän ja kaiken, mitä me tulemme tekemään. Mutta Hän koettelee meitä meidän omaksi hyödyksemme, jotta me voimme itse tietää; sillä on mitä tärkeintä, että ihminen tietää itse.

Hän vaati Abrahamia alistumaan tähän koetukseen, koska Hänen tarkoituksenaan oli antaa hänelle kirkkaus, korotus ja kunnia; Hänen aikomuksenaan oli tehdä hänestä kuningas ja pappi, jakaa Hänen kanssaan Hänen kirkkautensa, korotuksensa ja kunniansa. Ja oliko tämä koettelemus yhtään sen enemmän kuin mitä Jumala itse oli käynyt läpi?

Vanhin Neal A. Maxwell kirjoitti ("Link Truths, Students Told Wednesday." *Daily Universe* (7.10.1983), 37:11, jota on lainattu teoksessa R. J. Matthews, *Great Faith*, s. 259): "Jumala tietää, mitä Hänen lapsistaan voi tulla ja koettelee heitä auttaakseen heitä saavuttamaan mahdollisuutensa ... Ajanoloon jokainen ihminen saa "tilaustyönä tehdyn haasteen" sen selvittämiseksi, kuinka Jumalalle omistautunut hän on."

Lisälainauksia ja esimerkkejä, ks. *Ibid.* Näkemyksellinen keskustelu, josta löytyy sovelluksia "Herran palvelemiseen", ks. B. C. Hafen et al., *Contrite Spirit*, s. 96–127.

446. 1 Pietarin kirje 2:19–21; 3:18. Tuore analyysi vastavuoroisuuden ja kärsimyksen käsitteestä näissä jakeissa: T. B. Williams, *Reciprocity and Suffering*. Sivulla 438, hän esittää näkemyksellisesti:

Arvioituna muinaisen vastavuoroisuuden järjestelmän näkökulmasta 1 Pietarin kirje kuvailee epäoikeudenmukaista kärsimystä sitovana velvollisuutena, joka on langetettu lukijoille ottaen huomioon sen runsaan anteliaisuuden, jota Jumala (heidän hyväntekijänsä) on runsaasti osoittanut heille... Tällä tavoin kristillinen samaistuminen kärsimykseen saa uutta dynamiikkaa. Kärsivällinen kestävyys koettelemusten aikana ei ole pelkästään keino saada osakseen jumalallista suosiota; siitä on muodostunut määritelmä, miten kristitty samaistuu Jumalaan.

447. 1 Pietarin kirje 3:18.

448. 3 Nefi 11:11; OL 19:18. Ks. myös Matteus 26:39, 42; Markus 14:36; Luukas 22:42; Johannes 18:11.

449. "...Tämä on minun vereni, liiton veri, joka kaikkien edestä vuodatetaan syntien anteeksiantamiseksi" (Matteus 26:28). Viitatessaan tähän jakeeseen Ugo Perego kirjoittaa (U. A. Perego, *Changing Forms*, s. 4):

Kuten raamatuntutkija Margaret Barker on sanonut: "Ilmaisu 'syntien anteeksianto' välittömästi tunnistaa [sakramentin] temppelelliseksi, liitoksi, jonka Ylipappi uudistaa Sovituksen päivänä"

(M. Barker, *Creation theology*. Ks. 3 Mooseksen kirja 16). Barker jatkaa korostamalla erityisesti luomakunnan pelastamisen tarpeellisuutta Herran oman elämän kautta ja säilyttämällä iankaikkisen liiton syntien poistamisen kautta. Näin ollen Sovituspäivänä Ylipappi ensin peseytyy ja sitten ottaa uhrivuohen (joka edustaa elämää, josta Herra luopui meidän hyväksemme) verta ja vihmoo sitä armonistumelle [liitonarkun kannelle] ja kaikkeinpyhimmän verhoille. Lisäksi toinen vuohi päästettiin vapaaksi erämaahan, ja vertauskuvallisesti se vei pois Israelin synnit ja paikkasi hengellisen kuilun, jonka lankeamus sai aikaan.

Jeesuksen sovituksen syvyyttä ja kokonaisuutta, Hänen kärsimyksiään ja kuolemaansa voidaan rinnastaa näihin Georges Moustakin balladin "L'homme au Coeur Blessé" sanoihin:

*Dans le jardin de l'homme au cœur blessé,
L'herbe est brûlée. Pas une fleur.*

Sur l'arbre mort, plus rien ne peut pousser.

Rien que les fruits de sa douleur.

Ihmisen puutarhassa, ihmisen, jolla on haavoitettu sydän.

Maa on poltettu. Ei kukkaakaan.

Kuolleessa puussa ei mikään enää voi kasvaa.

Ei mikään, paitsi hänen kärsimyksensä hedelmät.

450. Vrt. Matteus 20:22–23; Markus 10:38–39.

451. 2 Mooseksen kirja 12:8, 15, 17, 18, 20, 39. Koskien viinin juomista pääsiäisenä, B. Pitre, *Jesus and the Last Supper*, s. 385, sanoo, että [Riemuvuosien kirja](#), joka "kirjoitettiin vuosisatoja sitten ennen Jeesuksen aikoja, väitti, että "jokaisena pääsiäisenä Egyptissä israelilaiset jatkoivat lihan syömistä ja viinin juomista (Riem. 49:6)." Jeesuksen aikoihin mennessä Filon Aleksandrialainen "selkeästi sanoo, että uhraamiseen pääsiäisenä liittyi 'viinin juontia' ja 'ylistyslaulujen' laulamista Jumalalle (Philo, Special Laws, 2:146-148)."

452. 2 Mooseksen kirja 16:14–15. Ks. myös Johannes 6:31, missä mannaa kuvaillaan "leiväksi taivaasta".

453. Esim. Johannes 1:29, 36.

454. Johannes 6:32.

455. Presidentti John Taylor sanoi: "Sakramentissa me ennakoimme aikaa, kun Hän tulee jälleen ja kun me tapaamme ja syömme leipää Hänen kanssaan Jumalan valtakunnassa" (J. Taylor, 20.3.1870, lainattu teoksessa U. A. Perego, *Changing Forms*, s. 4).

456. Perinteinen Vanhan testamentin viite tähän tapahtumaan on Jesaja 25:6-9, joka muodostaa osan pitemmästä kuvauksesta tulevasta Herran päivästä (Jesaja 24-27).

6 Tällä vuorella Herra Sebaot

valmistaa pidot kaikille kansoille,

herkkuruokien aterian, valioviinien juhlan:

ydinrasvalla maustettuja herkuja,

kypsiä, kirkkaaksi seestettyjä viinejä.

7 Tällä vuorella hän repäisee pois verhon,

verhon kaikkien kansojen yltä,

vaatteen joka on levitetty niiden ylle.

8 Kuolema on nielty ainiaaksi. Herra Jumala pyyhkii kaikkien kasvoilta kyynelät ja vapauttaa

kansansa alennuksesta ja häpeästä kaikkialla maan päällä. Näin on Herra puhunut.

9 Sinä päivänä sanotaan:

"Tämä on meidän Jumalamme!

Häneen me panimme toivomme,

ja hän pelasti meidät.

Tämä on Herra, häneen me kiinnitämme toivomme,

iloitkaamme ja riemuitkaamme! Hän pelastaa meidät.

B. Pitre, *Jesus and the Last Supper*, s. 449, mainitsee useita seikkoja Jesajan kuvauksessa: Ensinnäkin tulevat pidot eivät ole mikään tavallinen juhla; se on eskatologinen [viimeisiin aikoihin liittyvä] tapahtuma. Tämä eskatologinen ulottuvuus on selvä sen tosiseikan perusteella, että pidot huipentuvat kärsimysten ja kuoleman kumoamiseen: Jumala "niel[aisee] kuoleman ainiaaksi" ja pyyhkii pois "kyynelät" "kaikkien kasvoilta". Todellakin vain muutaman pitoja kuvailevan jakeen jälkeen Jesaja jatkaa puhumalla "kuolleitten ruumiitten" eloon heräämisestä (Jesaja 26:19). Kuten Joseph Klausner ehdottaa, pitojen kokonaistaustana on Jesajan näky "kuoleman lakkaamisesta ja kuolleitten ylösnousemuksesta tulevaisuudessa." Toiseksi pidot ovat pelastuksen juhla; se tulee olemaan yhteydessä syntien anteeksiantoon. Pitojen aikaan Jumala vapauttaa kansansa alennuksesta ja häpeästä kaikkialla maan päällä. (Jesaja 25:8-9). Kolmanneksi tuleva juhla on kulttinen tai uhrauksellinen juhla. Tämä on se, mitä tarkoitetaan oudoilla kuvakielen ilmaisuilla "herkkuruokien ateria" ja "valioviinien juhla". Tämä on teknistä terminologiaa temppelimenojen uhritarjonnalle, samalla tavoin kun 5 Mooseksen kirja puhuu "teurasuhrien rasvasta" ja "juomauhrien viinistä" (5 Mooseksen kirja 32:37-38; ks. 3 Mooseksen kirja 3:3; 4:8-9). On tärkeätä korostaa tätä kulttista

ulottuvuutta, koska Jesaja selkeästi sanoo, että pidot pidetään "Herran vuorella", mikä tässä yhteydessä viittaa "Siionin vuoreen... Jerusalemissa" (Jesaja 24:23).

Neljänneksi Jesajan kirjassa eskatologinen juhla-ateria on kansainvälinen juhla-ateria, johon kuuluvat sekä Israelin palautetut heimot että pakanakansat. Ateria on tarkoitettu "kaikille kansoille" ja se johtaa siihen, että verho, joka on laskettu kaikkien "kansojen" eli "pakanakansojen" (goyim) ylle, nostetaan. Tämä on hämmästyttävän universaali visio pelastuksesta, joka sijaitsee yhden Vanhan testamentin eniten luettujen profeettojen tekstien keskellä.

Viidenneksi ja lopuksi, ... on merkittävää, että useat tutkijat ovat ehdottaneet, että juhla-ateria Jesajan luvussa 25 viittaa ja on muovattu Mooseksen ja vanhimpien taivaalliseen juhla-ateriaan Siinain vuorella (vrt. Jesaja 24:23). Otto Kaiser kirjoittaa kommentissaan:

Aivan kuten Jahve ilmestyi Siinailla kansansa vanhimmille valkeutensa täyteydessä, kun liitto solmittiin (ks. 2 Mooseksen kirja 24:3-, 9-), Hän on vielä kerran näyttäytyvä Israelin vanhimmille ... vahvistaakseen liiton kaikeksi ajaksi.

B. Pitre, *Jesus and the Last Supper*, s. 448–511, sisältää perusteellisen kuvauksen messiaanisesta juhla-ateriasta varhaisuutalaisuudessa, varhaiskristillisyydessä ja Jeesuksen opetuksissa. Laajin kuvaus tästä sakramentillisesta juhlasta on annettu meidän aikamme pyhissä kirjoituksissa kohdassa OL 27:5-15.

457. 2 Mooseksen kirja 25:30. Heprean *lechem ha-panim*, kirjaimellisesti "kasvojen leipä," vaikka tämä yleinen termi perinteisesti merkitsee sitä, että näkyleipä [1992 käännöksessä "uhrileipä"] "toimii näkyvänä Jumalan näkymättömien taivaallisten 'kasvojen' (*panim*) merkinä (B. Pitre, *Jesus and the Last Supper*, s. 125). Ks. myös s. 124, jossa sanotaan, että "muinaisessa maailmassa leipäkakkuihin, joita tarjottiin tempeleissä (ja myöhemmin kirkoissa) lyötiin jokin jumaluuden vertauskuva (vrt. Jeremia 7:18; 44:19)."; tarvitaan kuitenkin lisätutkimuksia. Olen toisaalla keskustellut siitä, miten Paavali näyttää ymmärtäneensä tempelirukouksen ei pelkästään valmistautumisena Jumalan kasvojen näkemiseen, niin kuin kävi Moosekselle (2 Mooseksen kirja 33:11; OL 84:19–24), vaan myös asiana, joka teki osallistujista kykeneväisinä saamaan Jumalan kirkkaan yhdennäköisyyden omiin kasvoihinsa. Ks. J. M.

Bradshaw, *Temple Themes in the Oath*, Liite 5: Paul on Women's Veiling of the Face in Prayer, s. 111–116.

Korostaessaan tämän toimituksen tärkeyttä B. Pitre teoksessaan *Jesus and the Last Supper*, s. 128, 132, 133 huomauttaa, että: näkyleipää ei kuvata ihan minä tahansa uhrina, vaan tärkeimpänä sapatin uhrina. Itse asiassa kolmas Mooseksen kirja on aika selkeä sen suhteen, että ylipappi Aaronin ja hänen jälkeläistensä on tarjottava näkyleipää jokaisena sapattina (3 Mooses 24:8). On tärkeätä korostaa tätä linkkiä, koska se paljastaa usein huomiotta jääneen kulttitoiminnan, joka on tyypillistä raamatulliselle sapatille. Sapatti ei ole pelkästään lepopäivä, vaan sille on tuiki luonteenomaista viikoittainen veretön näkyleipä- ja viiniuhri "muistona" Jumalan ja Israelin kahdentoista heimon välisestä "ikuisesta liitosta" [vrt. OL 59:12]. ...

Näkyleipä oli pyhin kaikista uhreista - jollei mahdollisesti lasketa mukaan Sovituspäivää. ...

[Kuolleenmeren käärojen teksti ehdottaa], kuten Matthew Black on esittänyt, ... että "Qumranin pappislahkon leipä- ja/tai viiniateria ei pelkästään merkinnyt messiaanisen juhla-aterian odottamista, vaan se oli myös esimakua täydestä tempelitoimituksesta, kun se oli täysin palautettuna Uudessa Jerusalemissa" - riitissä ei ollut kysymys pelkästään minkä tahansa ruoan syömisestä uhrina, vaan eritoten näkyleivän (ja viinin) nauttimisesta.

458. Eskatologisen [viimeisiin tapahtumiin liittyvän] juhla-aterian toteuttamisen vertauskuvallisuutta (pelkän pyhässä paikassa syötävän näkyleivän ennakoimisen sijaan) voi edustaa kultainen manna-astia, jota kerrotaan säilytetyn kaikkeinpyhimmässä (2 Mooseksen kirja 16:33–34; Heprealaiskirje 9:4).

459. Vaikka jotkut tutkijat väittävät, että tarkoitus oli vain, että papit kaataisivat juomauhrit, B. Pitre, *Jesus and the Last Supper*, s. 123, lainaa Menahem Harania, joka puolustaa ajatusta siitä, että papit joivat viinin aivan kuten papit söivät leivänkin pyhällä leivän ja viinin juhla-aterialla (vrt. 3 Mooseksen kirja 24:5–8)." Pitre (Ibid., s. 133–134) lainaa myös Filonin huomioita Therapeutaesta, ensimmäisen vuosisadan juutalaisesta lahkosta, "joka vietti leivän ja viinin pyhää juhlaa, jonka mallina oli Mooseksen pyhäkkötelktan näkyleivän juhla" (Philo, *Contemplative Life*, 81–83, 85–88). On huomattava, että sekä miehet että naiset osallistuivat juhla-ateriaan - sekä mies- että naisjohtajat tarkoituksella ottivat mallia Mooseksesta ja Mirjamista."

460. 3 Mooseksen kirja 2:1.

461. J. S. Thompson, *How John's Gospel*, s. 313. Tässä tarkastelussa, joka vertaa Johanneksen evankeliumia israelilaisten temppelisiin, Thompson näkee Jeesuksen saarnan elämänleivästä (Johannes 6:35, 53–56) olevan samanlainen kuin tämä ensimmäinen, valmistava uhri ja siten myös nykyajan toimitus, jonka Aaronin pappuus hoitaa joka sunnuntai MAP-sakramenttikokouksissa.

462. 1 Mooseksen kirja 14:18; Joseph Smithin raamatunkäännös, 1 Mooseksen kirja 14:25–40. Ks. J. M. Bradshaw, *Temple Themes in the Oath*, s. 53–58. Genesis Rabbah tulkitsee sitä, kun Melkisedek antoi leipää ja viiniä Abrahamille seuraavasti: “Hän ojensi hänelle pappetta hallitsevat lait” ja “Leipä edustaa näkyleipää ja viini uhrauksia” (J. Neusner, *Genesis Rabbah* vol. 2, 43:6, s. 119-120).

J. S. Thompson, *How John's Gospel*, s. 314, sanoo:

Pääsiäinen on pieni yksinkertainen ateria keväällä sadonkorjuun alkaessa, jolloin myös ohran ensi hedelmät tuodaan temppeliin. Alkaen luvusta 7 Johannes yhdistää seuraavat tapahtumasarjat Jeesuksen elämässä syksyisiin juhliin, eritoten lehtimajuhlaan, joka on suurempi ja moninaisempi ateria sadonkorjuun loppuksi. Tämä juhla yhdistetään tyypillisesti kuninkaitten valtaistuimelle astumiseen ja kruunaamiseen, lain jälleen voimaansaattamiseen ja temppelien pyhittämiseen (1 Kings 8:2, 63; Ezra 3:1–4; 2 Makkabilaiskirja 1:9; 2:9–12; G. Yee, *Jewish Feasts*, s. 87; M. Coloe, *God Dwells*, s. 148–149). Samalla lailla temppeliohjelma näyttää heijastelevan kahta ateriaa: pieniä valmistavia aterioita, jotka ovat yhteydessä uhrialttariin pihalla ja suurempi ateria, jota edustaa näkyleipäpöytä temppelin pyhässä paikassa.

[Samanlainen pieni valmistava ateria yksinkertaiseen pellavaan pukeutumisen yhteydessä, jota seuraa suurempi ateria sen yhteydessä, kun pukeudutaan kuninkaan seremoniavaatteisiin, kuului myös egyptiläisten varhaisiin rituaateihin. Ks. John S. Thompson, *Context*, s. 176–177.] Jeesuksen elämän tapahtumat pääsiäisenä Johanneksen varhaisissa luvuissa näyttävät heijastavan temppelin pihan käsitteitä, mutta Johanneksen kertomus tapahtumista Jeesuksen elämässä lehtimajuhlan aikana ja siihen läheisesti liittyvän temppelin uudelleenvihkimisjuhlan eli hannukkan aikana on läheisemmässä, yhteydessä vertauskuvallisuuteen temppelin pyhässä paikassa.

463. 2 Mooseksen kirja 24:1–11.

464. Ks. B. Pitre, *Jesus and the Last Supper*, s. 53–147.

465. B. Pitre, *Jesus and the Last Supper*, s. 122–145. Lisäkaikuja Mooseksen noususta Siinaille voi nähdä Jeesuksen, Pietarin, Jaakobin ja Johanneksen olosta Kirkastusvuorella (ks. J. M. Bradshaw, *Adam, Eve, and the Three Wise Men*).

466. Philo, *Exodus*, s. 70. Yksityiskohtaisia lisätietoja siitä, kuinka tämä Mooseksen jumalaksijulistaminen on ymmärrettävä, ks. J. M. Bradshaw, *Hesekiel Mural*, s. 41–42, loppuhuomaus 68. Ks. myös *Ibid.*, s. 19–21. Erinomainen vaikkakin nyt jo hieman vanhentunut yleiskatsaus: ks. esim. W. A. Meeks, *Moses*.

467. C. T. R. Hayward sanoo: “Filon ei nähnyt mitään epäsovivaa siinä, että Moosessta kuvailtiin [hierofantiksi](#): kuten tuon tehtävän haltija Filonin ajan mysteerikulteissa, Mooseskin oli vastuusta siitä, että hän perehdytti tulokkaita mysteerikultteihin. Hän johti heidät pimeydestä valoon - siihen asti, kunnes olivat oikeutettuja näkemään [Jumalan] (C. T. R. Hayward, *Israel*, s. 192, korostus alkuperäistekstissä). Haywardin näkemys noudattelee Opin ja liittojen kirjan jakeita (OL 84:21–23):

21 Ja ilman sen toimituksia ja pappouden valtuuttajumalisuuden voima ei ilmene ihmisille lihasa;

22 sillä ilman tätä kukaan ihminen ei voi nähdä Jumalan, tosiaankaan Isän, kasvoja ja elää.

23 Nyt tätä Mooses opetti selkeästi Israelin lapsille autiomaassa ja pyrki utterasti pyhittämään kansansa, niin että se näkisi Jumalan kasvot;

468. Ks. B. Pitre, *Jesus and the Last Supper*, s. 138–141.

469. D. H. Verkerk, *Pentateuch*, s. 90. Ks. 2 Mooseksen kirja 24:9–18.

470. *Ibid.*, s. 90. Ks. 2 Mooseksen kirja 24:4–8. Tämä eukaristinen kohta tapahtuu pesbyterien [vanhinten], diakonien, “kanonisoitujen leskien ja alidiakonien ja diakonisojen ja lukijoitten [ja] lahjoja tuovien läsnä ollessa”. (J. Cooper et al., *Testament*, 1:23, s. 70; Vrt. D. H. Verkerk, *Pentateuch*, s. 90–97.)

471. *Ibid.*, s. 90. Huomaa myös nelikulmainen aukko kristillisessä pyhäinjäännöslippaassa alttaripöydän alla.

472. *Ibid.*, s. 98.

473. Näistä kahdesta ravennalaisesta mosaiikin jäljennöksestä ja kuvauksesta, joissa kuvataan Abelia, Melkisedekiä ja Abrahamia samanaikaisesti tuomassa uhria samanlaiselle alttarille, löytyy tietoa teoksesta J. M. Bradshaw, *God's Image 1*, excursus 20: The Circle and the Square, s. 573.

474. Roomalaiskatolisen perinteen pellavaisen alttariliinan, jota kutsutaan nimellä [korporaali](#) (Latinan *corpus* = ruumis), sanotaan jäljittelevän Kristuksen hautajaisasua. Täten kirjaimellisesti ja kuvaannollisesti molempien tarkoituksena oli "peittää ja kääriä Kristuksen ruumis ja veri" (H. Thurston, *Corporal*, s. 387).

Luettelossaan teksteistä kreikkalais-roomalaisilta ajoilta, jotka on löydetty egyptiläisiltä hautausmailta, Kendrick on pannut merkille nelikulmion vertauskuvan esiintymisen eri asiayhteyksissä, mukaan lukien vaatteet ja eritoten niitten koristeitten liittyminen ravennalaisiin mosaiikkeihin.

(A. F. Kendrick, *Textiles1*, s. 32, 36, 37, 38–39. Kiitos Bryce Haymondille asian ottamisesta esille.). Sen lisäksi C. Wilfred Griggsin ottama valokuva hyvin säilyneestä vaatekappaleesta egyptiläisellä hautapaikalla näytti "varhaiskristillisen vaateen... joka oli valmistettu villasta ja joka oli sijoitettu ruumiin viereen. Vaatteessa on kudottu ruusuke kummankin rinnan päällä, päärmätty leikkaus vatsan kohdalla ja ruusuke oikean polven kohdalla" (C. W. Griggs, *Evidences*, s. 227). Griggs myös havaitsi, että joillakin hauduista oli "yksi tai useampi viitta, jossa oli pellavaisia kaistaleita käärittynä ruumiin yläosan ympäri ja koottu sitten solmuksi joko vasemmalle ... tai useammin oikealle olkapäälle," mikä oli merkinä papillisesta virasta.

Hellenistis-juutalaisessa asiayhteydessä Goodenough keskustelee [gammadian](#) [L:n muotoisia merkkejä– vrt. kreikkalainen gamma-kirjain Γ] esiintymisestä Dura Europosissa. Näitä vertauskuvia ei ollut pelkästään pyhien hahmojen seinämaalauksissa, vaan niitä löytyi valkoisia kangaskappaleita sisältäneestä kätköstä - paikasta, joka "on saattanut olla laatikon sisältö, jossa säilytettiin pyhiä viittoja, tai ne ovat voineet olla fetistisiä merkkejä, alunperin pyhissä vaatekappaleissa, jotka olivat kuluneet käytössä" (E. R. Goodenough, *Garments*, s. 225; vrt. E. R. Goodenough, *Dura Symbolism*, 9:127–129).

Goodenough mainitsee samanlaiset kristillisten viittojen löydöt hellenistisessä Egyptissä, Palmyrassa, ja roomalaiset voiton kuviot, joita "niin usein tulee esiin kuolemattomuuden vertauskuvina" (E. R.

Goodenough, *Dura Symbolism*, 9:163). John W. Welch mainitsee Goodenoughin johtopäätökset ja raportoi samanlaisista löydöistä Masadassa ja muualla ([J. W. Welch et al., Gammadia](#)).

475. B. Pitre, *Jesus and the Last Supper*, s. 141. Ks. Matteus 12:1–8; Markus 2:23–27; Luukas 6:1–5.

476. *Ibid.*, s. 142.

477. Ks. Matteus 26:26–28; Markus 14:22–24; Luukas 22:19–20. Huomaa myös, että välittömästi sen jälkeen, kun Jeesus oli puhunut uudesta liitosta, jota Hänen verensä edusti, Hän viittasi jumalallisen aterian viiniin ja sanoi, että Hän joisi "uutta viiniä [opetuslastensa] kanssa Isän[sä] valtakunnassa (Matteus 26:29. Vrt. Markus 14:25; Luukas 22:18). Lainaamalla W. W. Wiersben sanoja (*Bible Exposition*, 1:43), on mielenkiintoista, että vastauksessaan fariseuksille Jeesus vetoaa - profeettana, pappina kuninkaana itsekin - kuninkaan toimiin (Matteus 12:3–4), pappien käytäntöön (Matteus 12:5–6), ja profeetan sanoihin (Matteus 12:7). Huomaa myös Wiersben huomiot, jotka koskevat kolmea "enemmän kuin" lausahdusta, jotka Jeesus esitti samassa luvussa: pappeihin nähden Hän on "enemmän kuin temppeleli" (Matteus 12:6); profeettoihin nähden Hän on "enemmän kuin Joona" (Matteus 12:41) ja kuninkaisiin nähden Hän on "enemmän kuin Salomo" (Matteus 12:42). Vahvistaessaan nämä "enemmän kuin" lausahdukset Jeesus julisti itsensä "sapatin Herraksi" (Matteus 12:8) ja näin todisti peruuttamattomasti olevansa Jumalan kaltainen.

478. Z. Coltrin, *Remarks of Zebedee Coltrin*, 3.10.1883.

479. Vrt. 3 Nefi 18:4, 5, 9; 19:13, 24; 20:8–9, jossa sanan "kylläiseksi" voi katsoa sisältävän ajatuksen fyysisesti että hengellisesti.

480. John Franklin Tolton, päiväkirja, 20.4.1893, jota on lainattu teoksessa U. A. Perego, *Changing Forms*, s. 7–8.

481. U. A. Perego, *Changing Forms*, s. 8.

482. *Ibid.* Sakramentti, jonka Jeesus siunasi viimeisellä aterialla (jota osittain enteili sekä pääsiäinen että näkyleivän papillinen juhla-ateria), annetaan säännöllisesti myös tänä päivänä kirkon johtavan ylipapin ohjauksessa. Se seikka, että sakramenttitoimitus tapahtuu toisinaan myös temppeleissä lisätoimitusten yhteydessä, esim. jalkojen pesun yhteydessä (vrt. Johannes 13:1–17), ja virallinen pyhä rukous (vrt. Johannes 17), rikastuttaa sen merkitystä ja vahvistaa Peregon johtopäätöksen siitä, että sakramentti ei ole pelkkä "yksittäinen rituaali vaan [se on myös] olennainen ja elintärkeä osa kaikkien muitten riittien joukossa, jotka [Jeesus] otti käyttöönsä, kun 'nautittiin ruoasta' viimeisellä aterialla."

Keskustelu samanlaisista muista erillisistä pyhistä toimituksista - kun Jeesus pesi apostoleitten jalat ja Maria voiteli Jeesuksen jalat - nykyoppineisuuden ja Joseph Smithin opetusten ja käännösten valossa, ks. J. M. Bradshaw, *What Did Joseph Smith Know*, s. 78–85 loppuhuomautus 46.

Ensikäden kertomus varhaisten pesujen tarkoituksesta Kirtlandissa, jotka pesut otettiin käyttöön ennen kuin täydellisempi versio temppelitoimituksista annettiin pyhille Nauvoossa, ks. O. Pratt, 20.5. 1877, s. 16. Lisää taustatietoa temppelitoimitusten ilmoittamisesta Kirtlandissa, ks. J. M. Bradshaw et al., *How Thankful*. Vuonna 1979, presidentti N. Eldon Tanner ensimmäisestä presidenttikunnasta kuvaili sakramentin jatkuvaa paikkaa osana säännöllisiä temppelikokouksia, jotka sisältävät opetusta ja pyhän, muodollisen rukouksen. (N. E. Tanner, Administration).

483. K. W. Perkins, Kirtland Temple.

484. Täydellisempi keskustelu tästä mahdollisuudesta, ks. J. M. Bradshaw, Ezekiel Mural.

485. H. W. Nibley, *Since Cumorah*, s. 189.

486. E. R. Goodenough, *Summary*, 12:160.

487. E. R. Goodenough, *Dura Symbolism*, 9:78–79.

488. *Ibid.*, 9:105.

489. Goodenough korostaa sitä, että “Valtaistuimelle noussut kuningas, jota ympäröivät heimot sellaisessa paikassa, muistuttaa meitä paljon enemmän Kristuksesta, joka on valtaistuimellaan pyhien kanssa taivaassa... kuin kenestäkään muusta hahmosta taiteen historiassa.” Nibley huomauttaa: “Koska tämä on kohokohta Dura-seinämaalauksissa, sitä se oli myös Lehin näyssä [kohdassa 1 Nefi 1] (Nibley, *Since Cumorah*, s. 192, lainaten teosta Goodenough, *Dura Symbolism*, 10:200, 201).

490. Nibleyn kuvaus kertoo siitä, miten seinämaalauksen sijoittaminen herättää ajatuksen puun pohjautumisesta Jumalan Israelin kanssa solmimaan liittoon (H. W. Nibley, *Since Cumorah*, s. 189; Ks. myös H. W.

Nibley, *Teachings of the Book of Mormon*, 1:135, 137): “Välittömästi pyhäkön yläpuolella, ikään kuin se versoaisi suoraan itse laista, on kuvattuna mahtava puu... “Tooran pyhästä kaapista kasvoi elämän ja pelastuksen puu, joka johti taivaallisen valtaistuimen luo” (Goodenough, *Dura Symbolism*, 10:200).”

491. 1 Nefi 8:19, 20, 24, 30; 11:25; 15:3.

492. Ks. J. M. Bradshaw, Faith, Hope, and Charity.

493. Ks. J. A. Tvedtnes, Vineyard.

494. H. W. Nibley, *Since Cumorah*, s. 189, 191. Ks. esim. Jaakob 5:8.

495. Jeremia 14:8; 17:13.

496. Jesaja 49:7-.

497. E. R. Goodenough, *Dura Symbolism*, 9:80–81.

498. Johannes 15:5.

499. Johannes 1:47.

500. N. Wyatt, *Myths of Power*, s. 74, näkee yhdennäköisyyden Jaakobin unen “tikkaitten” (so. portaikon, rampin) kanssa:

Uni näyttää epäilyttävästi babylonialaisen zigguratin kuvaukselta - mitä luultavammin Babylonian temppelitornilta. Siinä oli ulkoinen, monumentaalinen portaikko, joka johti ylimpään kerrokseen, joka edusti taivasta, jumalten asuinpaikkaa. Akkadian sana *bāb-ili* tarkoittaa “jumalten porttia” (Akkadialaisille jumala oli todennäköisesti Marduk.) Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että “Babylonin tornin oli tarkoitus valmistaa tie jumalalliselle sisääntulolle kaupunkiin” (L. R. Kass, *Wisdom*, s. 229). Myöhemmin Jaakob valitsi unensa paikalle nimen “taivaan portti”, jolla oli samanlainen merkitys kuin akkadialaisella “jumalan portilla” (1 Mooseksen kirja 28:17).

Lisätietoa muinaisen Jaakobin unen Lähi-idän taustasta ja siihen liittyvistä kertomuksista, jotka koskivat Babylonin tornia ja Lehin unen suurta rakennusta: ks. J. M. Bradshaw et al., *God’s Image 2*, s. 382–406.

501. 1 Mooseksen kirja 28:12.

502. Johannes 1:51, korostus lisätty.

503. Johannes 14:6, korostus lisätty.

504. Goodenough, *Dura Symbolism*, 10:201. Tässä kuvassa Goodenoughin mukaan taiteilija yritti näyttää “Israelin kunniaan nostamisen mystisen puuköynnöksen kautta, jonka voimaa saattoi myös kuvata

jumalallisena rakkautena, mitä Orfeus-hahmon sielua puhdistava musiikki parhaiten symboloi” (Goodenough, *Dura Symbolism*, 10:201, korostus lisätty). Nibley yhdisti tämän puussa olevan Orfeus-David hahmon puuhun, jonka Lehi ja Nefi näkivät näyssä (1 Nefi 11:21–22), Alman vapahtavan rakkauden lauluun (Alma 5:26), ja uuteen lauluun, jonka lauloivat sataneljäymmentäneljätuhatta vapahdettua Jumalan valtaistuimen edessä (Ilmestyskirja 14:3). Nibley huomautti, että Orfeus-teemalla oli myös yhteys muinaiseen vuotuisen uudenvuoden juhlintaan, *hilariaan*, joka oli ”tapahtuma, johon koko maailman yhtyi suuressa luomishymnissä, kun he puhkesivat spontaanisti ylistyslauluun, joka muistutti ensimmäisestä luomisesta.” Edelleen yhdistäen tämän tapahtuman Sovituspäivään, jota toistellaan Durassa lisäksi uhraamiskuvassa, hän huomauttaa, että ”armoistuin” [liitonarkun kansi] on kreikan kielessä *hilasterion* - *hilarian* paikka. (H. W. Nibley, *Atonement*, s. 563–566, piirros E. R. Goodenough, *Dura Symbolism*, 9:89–104. Ks. myös H. W. Nibley, *Teachings of the Book of Mormon*, 2:228–230).

505. Ks. 1 Mooseksen kirja 49:9–10. Näiden jakeiden olemassa oleva hepreankielinen versio, ja itse asiassa suuri osa lopusta Jaakobin siunausten tekstistä, sisältää monia vaikeita ongelmia käännöksen kannalta, koska se sisältää useita epämääräisiä ja muinaisia sanoja ja sanontoja. Erityisesti sanonta ”until Shilo comes” (KJV 1 Mooseksen kirja 49:10) [kunnes Shilo tulee – 1992 suomennoksessa: ”on tuleva se, jolla on valta] on ollut erityisen vaikea tutkijoille ja on vaatinut meidän aikamme kääntäjiä käyttämään arvailuun perustuvaa tekstin korjailua tekstin uudelleenrakentamiseksi. Esimerkiksi monet tutkijat tänään korjaavat sanonnan ”kunnes Shilo tulee” (KJV 1 Mooseksen kirja 49:10) muotoon ”kunnes tulee hän, jolle se kuuluu” (Vrt. Hesekiel 21:25–27[”kun tulee se, jolle tuomiovalta kuuluu.”]). Vaikka kiista jatkuu tämän lauseen yksityiskohdista, ei ole epäilystäkään, että juutalaisille raamatunselittäjille toiselta temppelelta näillä jakeilla on Messiaaseen liittyvä merkitys. Koskien jaetta 9, jossa viitataan Juudaan ”nuorena leijonana” Nahum Sarna sanoo, että ”tämän jakeen vaikutuksesta Juudan leijonasta muodostui suosittu aihe juutalaiseen taiteeseen ja se muodosti messiaanisia assosiaatioita. (N. M. Sarna, *Genesis*, s. 336). Koskien jaetta 10 Targum, joka sijoittuu ensimmäisen ja neljännen vuosisadan väliin, sanoo seuraavaa:

Kuninkaas eivät lopu Juudan huoneelta eivätkä heidän poikiensa pojilta kirjanoppineet, jotka opettavat lakia, kunnes voideltu kuningas tulee, jolle kuuluu valtakunta. (*Targum Neophyti*, Genesis 49:10, johon viitataan teoksessa J. L. Kugel, *Traditions*, s. 472.) Joseph Smithin käännös ymmärtää, että tämä jae viittaa ”Messiaaseen” (ks. Joseph Smithin raamatunkäännös, 1 Mooseksen kirja 50:24).

506. K. Shubert, *Jewish Pictorial*, s. 173. Lisää Messiah ben Josephista, ks. R. Patai, *Messiah*, s. 165–170; T. G. Hatch, *Messiah ben Joseph*; J. A. Tvedtnes, *Lord’s Anointed*.

507. Kopio Guten rekonstruktioista, ks. J. M. Bradshaw, *Ezekiel Mural*, s. 16, kuva 7.

508. E. R. Goodenough, *Summary*, 12:162.

509. Psalmi 110:4.

510. Ilmestyskirja 5:5. Vrt. Jesaja 11:1–5.

511. Matteus 9:27; 15:22; 20:30; 21:9, 15; Markus 10:47–48; 12:35–37; Luukas 18:38–39.

512. Ilmestyskirja 5:5.

513. Heprealaiskirje 5:10; 6:20; 7:11, 21.

514. Ks. 1 Mooseksen kirja 2:3; OL 77:1, 12; 130:9; KH Mooses 3:3; 7:45–69; Abraham 5:3; Uskonkappale 1:10.

515. Ilmestyskirja 3:11; 22:7, 12, 20; OL 39:24; 41:4; 54:10; 88:26.

516. Joseph Smith–Matteus 1:36. Vrt. Matteus 24:30; Markus 13:26; OL 45:16, 44.

517. U. A. Perego, *Changing Forms*, s. 15 lainaa Truman G. Madseniä seuraavasti (T. G. Madsen, *Savior, Sacrament, Self-Worth*): Täyteläisin vuo Jumalan henkeä tulee meille Hänen nimettyjen kanaviensa tai toimitustensa kautta. Sakramentti on keskeinen ja usein toistettu toimitus, joka siirtää tuon voiman meille. Todellakin se on toimitus, joka avaa meille näkökulman kaikkiin muihin toimituksiin... Lopulta kautta koko elämän Hänen henkensä voi pyhittää kehomme elementit, kunnes me tulemme kykeneviksi selestiseen ylösnousemukseen. Kasteessa me synnymme kerran - synnymme vedestä ja hengestä. Sakramentissa me synnymme uudelleen ja uudelleen, leivästä ja viinistä tai vedestä, ja me olemme todella sitä, mitä me syömmme.

518. OL 27:5.

Jeffrey M. Bradshaw

Jeffrey M. Bradshaw (FT, Kognitiivinen tiede, Washington University) on vanhempi tutkija instituutissa nimeltä Florida Institute for Human and Machine Cognition (IHMC) Pensacolassa, Floridassa.

(www.ihmc.us/groups/jbradshaw; [en.wikipedia.org/wiki/Jeffrey M. Bradshaw](https://en.wikipedia.org/wiki/Jeffrey_M._Bradshaw)). Hänen ammatilliset kirjoituksensa ovat käsitelleet suurta joukkoa aiheita, jotka liittyvät ihmisen ja koneen älyyn. (www.jeffreybradshaw.net). Jeff on saanut useita palkintoja ja patenteja ja toiminut neuvonantajana hankkeissa, jotka koskevat tiedettä, puolustusta, avaruutta, teollisuutta ja yliopistomaailmaa maailmanlaajuisesti. Hän toimii puheenjohtajana Scientific Academic Council for the Nissan Research Center - Silicon Valley -nimisessä elimessä ja työskenteli yhtenä toimittajana Human-Centered Computing Department for IEEE Intelligent Systems -nimisessä osastossa. Hän oli jäsenenä Defence Science Board 2015 Study on Autonomy -nimisessä lautakunnassa, Board on Global Science and Technology for the National Academies of Science -nimisessä kokoonpanossa sekä National Research Council Committee on Emerging Cognitive Neuroscience Research -nimisen komitean jäsen.

Jeff palvelee varapresidenttinä järjestössä nimeltä Interpreter Foundation sekä jäsenenä järjestössä nimeltä Advisory Board for the Academy for Temple studies. Hän on luennoinut BYU:n Campus Education Week - tapahtumassa ja Sidney B. Sperry Symposium -tapahtumassa sekä esiintynyt FairMormon-tapahtumissa Yhdysvalloissa, Saksassa ja Ranskassa. Hänen artikkelinsa, jotka koskevat temppelitutkimuksia ja muinaista Lähi-itää ovat ilmestyneet julkaisuissa Bible and Antiquity, Element: A Journal of Mormon Scripture, Meridian Magazine ja BYU Studies. Jeff on kirjoittanut yksityiskohtaisia kommentaareja KH Mooseksen kirjasta ja Ensimmäisen Mooseksen kirjan luvuista 1-11 sekä temppeliihmisistä pyhissä kirjoituksissa. Tietoa MAP-kirkkoa koskevista julkaisuista: ks. www.TempleThemes.net.

[Tutustu Jeffrey M. Bradshaw'n kaikkiin artikkeleihin aikakauslehdessä "Interpreter: A Journal of Mormon Scripture" ->](#)

Matthew L. Bowen

Matthew L. Bowen kasvoi Oremissa, Utahissa, ja valmistui Brigham Youngin yliopistosta. Hänellä on PhD-tutkinto raamatun opinnoissa yliopistosta nimeltä Catholic University of America, joka sijaitsee Washington, DC:ssä, ja tällä hetkellä hän toimii uskontokasvatuksen apulaisprofessorina yliopistossa nimeltä Brigham Young University-Hawaii.

[Tutustu Matthew L. Bowenin kaikkiin artikkeleihin aikakauslehdessä "Interpreter: A Journal of Mormon Scripture" ->](#)

* * *